

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
CEZA VE CEZA USULÜ HUKUKU BİLİM DALI

SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VEYA KABUL EDİLMESİ SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Tuğba TURGUT

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İzzet ÖZGENÇ

ANKARA - 2011

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
CEZA VE CEZA USULÜ HUKUKU BİLİM DALI

SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VEYA KABUL EDİLMESİ SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Tuğba TURGUT

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İzzet ÖZGENÇ

ANKARA - 2011

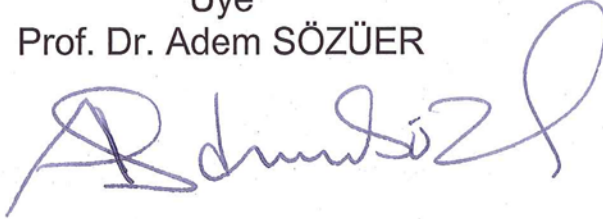
ONAY

TUĞBA TURGUT tarafından hazırlanan "SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VEYA KABUL EDİLMESİ SUÇU" başlıklı bu çalışma, 03.05.2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından CEZA VE CEZA USULÜ HUKUKU BİLİM DALI' nda *Yüksek Lisans* tezi olarak kabul edilmiştir.

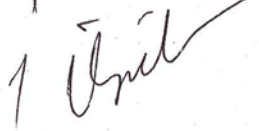

Başkan
Prof. Dr. İzzet ÖZGENÇ

Üye
Prof. Dr. Adem SÖZÜER

Üye
Doç. Dr. İlhan ÜZÜLMEZ

ÖNSÖZ

Çok sık karşılaşılan bir suç olmakla beraber, üzerinde fazla çalışma yapılmaması sebebiyle “suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu” konulu tezi seçmiş bulunmaktayım. Bu konuda kaynak bulmakta zorlanacağımı bilmeme rağmen, bilimsel çalışmaların araştırma esasına dayalı olması gerektiği düşüncesiyle bu çalışmayı hazırladım. Yapılan çalışmanın, ileride bu konuda çalışacak kişilere faydalı olmasını temenni ediyorum.

Yapılan bu çalışma sırasında bana destek olan tez danışmanım Sayın Prof. Dr. İzzet ÖZGENÇ’e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmam sırasında bana yardımcı olan Av. Özcan TOKUŞ’a ve hayatımın her döneminde desteklerini benden esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Ankara, 2011

Tuğba Turgut

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR	v
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

Ş KAVRAM VE SUÇUN YAPISI

I.SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VEYA KABUL EDİLMESİ SUÇUNUN KANUN SİSTEMATİĞİ İÇİNDEKİ YERİ.....	5
II.SUÇ EŞYASI KAVRAMI.....	8
III. SUÇUN YAPISI	13
A.Önşartlara İlişkin Değerlendirme	13
B.Korunan Hukuki Değer	15
C.Maddi Unsurlar	18
1.Konu.....	18
a. Suçtan Elde Edilen Eşya Kavramı	18
b.Öncül Bir Suç Olması	22
2.Fiil.....	28
a.Satmak, Satın Almak	30
b.Kabul Etmek	32
c.Devretmek	36
3.Fail	38
4.Mağdur	40
D. Manevi Unsurlar	41
1.Genel Olarak	41

2.Kast.....	43
3. Olası Kastın Madde Metnindeki İfadesi ve Uygulama Bakımından Önemi.....	47
E.Hukuka Aykırılık Unsuru	49
F.Suçun Özel Görünüş Şekilleri.....	50
1.Teşebbüs	50
2.İştirak.....	52
3.İçtima.....	53
G.Şahsi Cezasızlık Veya Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebep	56
IV.KOVUŞTURMA.....	57
A.Bağlantı Kavramı.....	59
B.Muhakemelerin Birleştirilmesi.....	61
C.Nisbi Muhakeme Yapma ve Bekletici Mesele Sayma	62
D.Değerlendirme.....	64
V.YAPTIRIM	67
A.Müsadere	68
B. Değerlendirme	69

İKİNCİ BÖLÜM

§ BENZER SUÇLARLA KARŞILAŞTIRMA VE BİLGİ VERMEME SUÇU

I.BİLGİ VERMEME SUÇU	72
A.Genel Olarak	72
B.Maddi Unsurlar	75
C.Manevi Unsur	76
II.MEDENİ KANUN BAKIMINDAN MÜLKİYET DEĞERLENDİRMESİ	77
A.Medeni Kanun'da İyiniyet ve İyiniyetli Olmanın Sonuçları	77

B.Suç Eşyasını Satın Alan veya Kabul Eden Kişinin Mülkiyeti Kazanma Sorunu	80
III.SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VEYA KABUL EDİLMESİ SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA OLAN İLİŞKİSİ	82
A.Suç Delillerini Gizleme, Yok Etme veya Değiştirme Suçu ile Olan İlişkisi.....	82
1.Genel Olarak	82
2.Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu İle Arasındaki Fark ve İlişki	85
B.Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu ile Olan İlişkisi.....	86
1.Genel Olarak	86
2.Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu İle Arasındaki Fark ve İlişki	88
SONUÇ.....	92
KAYNAKÇA	96
ÖZET	100
ABSTRACT	102

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
Bkz.	:Bakınız
CD.	:Ceza Dairesi
CGK	:Ceza Genel Kurulu
CMK	:Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	:Esas
K.	: Karar
m.	: Madde
M.K.	:Medeni Kanun
s .	:Sayılı
sh.	:Sayfa
TBK	:Türk Borçlar Kanunu
TCK	:Türk Ceza Kanunu
t.y.	:Tarih Yok
vd.	:Ve Devamı
Y.	:Yıl

GİRİŞ

İzlenen suç politikası gereği, hangi hukuka aykırı fiillerin suç teşkil edeceğini ve suçlara yönelik yaptırımları kanun koyucu çeşitli mülahazalarla belirler. Türk Ceza Kanunu m.1 ile Ceza Kanununun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemek olarak düzenlenmiştir. Hukuka aykırı fiilin suç olarak tanımlanması ve öngörülen yaptırım, bireysel olarak kişilerin suç işlemesini önleyeceği gibi, suç oranının az olduğu bir toplumda kamu düzeni ve barışı da sağlanacaktır. Tez konusu suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun varlığı da, suç işlemeyi önlemeye yönelik büyük önem taşımaktadır.

Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyanın, kolayca elden çıkarılması, tedavül etmesi kişilerin suçtan yarar sağlaması sonucunu doğuracağından, suç işleme kararını da kuvvetlendirecektir. Bu nedenledir ki, suçtan elde edilen eşyanın satın alınması veya kabul edilmesinin suç olarak tanımlanmış olması, kişiler bakımından suç işlemek konusunda caydırıcı nitelikte olabileceği gibi, Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkıyla ilgili sonuçlar doğurması sebebiyle kamu düzeni açısından önemlidir.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sırasıyla suçun kanun sistematigi içerisindeki yeri, suç eşyası kavramı, suçun yapısı içerisinde önşartlara ilişkin açıklama, korunan hukuki değer, suçun maddi unsurları ile manevi unsurları, hukuka aykırılık unsuru, suçun özel görünüş şekilleri, şahsi cezasızlık veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebepler, kovuşturma ve yaptırıma ilişkin başlıklar dahilinde 5237 s. TCK' da yer alan düzenleme incelenmiştir. İnceleme sırasında doktrinde yer alan farklı görüşler ve Yargıtay kararları değerlendirilmiştir.

Suçun kanun sistematigi içindeki yeri başlığı altında malvarlığına ilişkin genel açıklamalar yapılmış, malvarlığı kavramı açıklanmıştır. Suç eşyasının

satın alınması veya kabul edilmesi suçunun kanun sistematiki içindeki yerine ilişkin doktrindeki görüşlere yer verilmiştir.

Suç eşyası kavramı başlığı altında, öncelikle eşya kavramı açıklanmıştır. Suç eşyasının niteliği belirlenirken ekonomik değer kavramı incelenmiş, taşınmazların suç eşyası olup olamayacağına ilişkin doktrinde yer alan tartışmalara yer verilmiştir. Öncül suçtan elde edilen eşyanın doğduran öncül suçtan elde edilmesine ilişkin doktrindeki görüşlere yer verilmiştir.

Doktrinde, öncül suçun varlığı ve failin bu suça iştirak etmemiş olması önşart olarak değerlendirildiğinden, önşarta ilişkin genel açıklama yapılmış ve bu belirtilen hususların önşart olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Kanun koyucunun izlediği suç politikasıyla bağlantılı olarak, suç olarak tanımlanan hukuka aykırı fiiller korunan hukuki değere göre kanun sistematiki içerisinde yerini almaktadır. Malvarlığına karşı suçlar başlığında belirtilenlere paralel şekilde, korunan hukuki değere ilişkin olarak doktrinde yer alan görüşlere yer verilmiştir. Suçun malvarlığına karşı suçlar arasında düzenlenmiş olmasının yanında, kamu düzeni, kamu güvenliği ile adli menfaatlerin etkilenmesi hususları tartışılmıştır.

Maddi unsurlar kapsamında konu, fiil, fail ve mağdura ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Konu başlığı altında, suç eşyasına ilişkin açıklamalar, suç eşyasının özellikleri örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır. Öncül suça ilişkin açıklamalar ile öncül suçun özellikleri ve suç eşyası ile olan bağlantısı değerlendirilmiştir. Fiil başlığı altında, suçun seçimlik hareketleri olan satın almak, kabul etmek, satmak ve devretmek fiilleri incelenmiştir. Satmak, satın almak fiillerine ilişkin olarak satım sözleşmesinin gerekliliği, bu sözleşmenin teknik anlamda bir satım sözleşmesi olması gerekip gerekmediği hususları tartışılmıştır. Kabul etmenin ne şekilde olacağı, devretmek fiilinin kabul etmek ile satmak, satın almak fiilleri kapsamında değerlendirilebilir olup olmadığı tartışılmıştır. Fail başlığı kapsamında, faile ilişkin genel açıklamalar ile failin öncül suça iştirak etmemiş olması hususu değerlendirilmiştir. Mağdur ile ilgili

olarak, kimlerin bu suçun mağduru olabileceği doktrindeki tartışmalar ve genel hükümler çevresinde değerlendirilmiştir.

Suçun manevi unsurları kısmında, kast ve olası kasta ilişkin genel açıklamalar yapılmış, suçun olası kastla işlenebilir olmasının uygulama bakımından önemine işaret edilmiştir.

Suçun özel görünüş biçimleri kapsamında teşebbüs, iştirak ve içtima ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Suça teşebbüs konusunda doktrinde yer alan görüşlere yer verilmiştir. İştirak kapsamında öncül suça iştirak etmemiş olma hususu, içtima kapsamında ise birden fazla seçimlik hareketin gerçekleşmesi ile birden fazla eşyanın suç konusu olması hususları değerlendirilmiştir.

Malvarlığına karşı suçlarda ortak hüküm niteliğinde olan şahsi cezasızlık ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplere ilişkin olarak, belirtilen ortak hükümlerin tez konusu suçta uygulanması ve şartları değerlendirilmiştir.

Kovuşturma kapsamında, görevli yetkili mahkeme, zamanaşımı gibi genel değerlendirmeler yapılmıştır. Öncül suç ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu arasındaki ilişkinin kovuşturma bakımından önemi, öncül suçun varlığının tespitinin gerekip gerekmediği tartışılmıştır. Bu bağlamda, ceza muhakemesi hukuku kapsamında bağlantı kavramı ve bağlantılı davalara ilişkin kovuşturma ile tez konusu suç bakımından öncül suçla bağlantısının olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Yaptırım başlığı altında suç için kanunda öngörülen hapis ve para cezası ile müsadere hükümlerinin suç eşyası bakımından uygulanabilirliği tartışılmıştır.

İkinci bölümde sırasıyla bilgi vermeme suçu, Medeni Kanun bakımından mülkiyet değerlendirmesi, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun benzer suçlarla karşılaştırması incelenmiştir.

765 s. TCK' da yer almayan bilgi vermeme suçuna ilişkin açıklamalar ayrı bir başlık altında yapılmıştır. Öncelikle bilgi vermeme suçunun unsurları belirlenmiş ve eşyanın suç eşyası niteliğinin , fiilin işlendiği sırada biliniyor olup olmamasına göre değerlendirme yapılmıştır.

Suç eşyasını satın alan kişinin mülkiyeti kazanmasına ilişkin açıklamalar, Medeni Kanun bakımından mülkiyet değerlendirmesi başlığı altında yapılmıştır. Öncelikle Medeni Kanun'da yer alan düzenlemelere yer verilmiş, iyiniyet ve iyiniyetli olmaya hukuken bağlanan sonuçlar açıklanmış, daha sonra suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu ve bilgi vermeme suçu kapsamında hem taşınır hem de taşınmaz eşyalar bakımından ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Tez konusu suçun, benzer suçlarla olan ilişkisi başlığı altında suç delillerini gizleme, yok etme veya değiştirme suçu ile suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu değerlendirilmiştir. Öncelikli olarak belirtilen suçlara ilişkin genel açıklamalar yapılmış, devamında suçlar arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

§ KAVRAM VE SUÇUN YAPISI

I.SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VEYA KABUL EDİLMESİ SUÇUNUN KANUN SİSTEMATİĞİ İÇİNDEKİ YERİ

5237 s. TCK' da suçlar, "Uluslararası Suçlar", "Kişilere Karşı Suçlar", "Topluma Karşı Suçlar" ve "Mille ve Devlete Karşı Suçlar" olmak üzere dört kısımda düzenlenmiştir. Suçlar hukuki konularına göre sınıflandırılmış olup, aynı hukuki değeri ihlal eden suçlar aynı kısımda, birden fazla hukuki değeri ihlal eden suçlar kanun koyucu tarafından değerlerden birine üstünlük verilerek, ilgili kısımda düzenlenmiştir.

Malvarlığının cezai himayesi söz konusu olduğunda, malvarlığına karşı suçlar dar anlamda veya geniş anlamda malvarlığına karşı suçlar olarak değerlendirilebilir.¹ Bu durumda Kamu Güvenliğine Karşı Suçlar, Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar, Kamu İdaresinin Güvenliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar ve özel kanunların öngördüğü doğrudan veya dolaylı olarak malvarlığı değerlerini etkileyen suçlar, geniş anlamda malvarlığı değerlerine karşı suçlardır. Dar anlamda malvarlığına karşı suçlardan sadece "Malvarlığına Karşı Suçlar" anlaşılmaktadır.²

Malvarlığına karşı suçlar 5237 s. TCK' da "Özel Hükümler" başlıklı ikinci kitabın, "Kişilere Karşı Suçlar" başlıklı ikinci kısmının onuncu bölümünde düzenlenmiştir. Malvarlığına ilişkin koruma yalnızca mülkiyet hakkına ilişkin değildir. Mülkiyet hakkı, ekonomik olarak değeri olmayan eşyaları da kapsar nitelikte iken, malvarlığı ekonomik değerler toplamını ifade

¹ Zeki Hafizoğulları, "Malvarlığına Karşı Suçların Ortak Genel Yapısı", (Erişim) <http://www.baskent.edu.tr>, 15.05.2010, sh. 2.

² Hafizoğulları, **a.g.m.**, sh. 2.

ettiğinden, malvarlığı sahibine ekonomik olarak bir zarara neden olan saldırılara karşı koruma sağlar.³ Sözlük anlamı itibariyle malvarlığı, bir kişinin hukuki bütünlük oluşturmak üzere sahip ve yükümlü tutulacağı, para ile ölçülebilen hak ve borçlarının tamamıdır.⁴ Özel hukukta, malvarlığı, bir kimsenin ekonomik olarak değerlendirilebilen hukuki ilişkileri bütünü olarak tanımlanmaktadır.⁵ Mülkiyet kavramı gibi, eşya, mal kavramları da özel hukuktaki gibi anlaşılmalıdır. Mala karşı işlenen fiillere yönelik koruma Medeni Kanun ile sağlanır. Bunun yanında ceza kanunları ile Medeni Kanunu tamamlayıcı hükümler konulmuştur. Medeni hukuk karşısında ceza hukukunun bağımsızlığı tam olup, ceza yargıcı ceza hukukunu medeni hukuk hükümlerine bağlı olmadan uygular.⁶ Özel hukuktaki değerlendirme ceza hukuku bakımından geçerli olmakla beraber, ceza hukukunun amacı değerlendirildiğinde ekonomik değeri olmamasına rağmen, sahibinde anısı olan, dinsel değer taşıyan veya şans getirdiğine inanılan şeyler de kuşkusuz malvarlığına dahil olmalıdır.⁷ Sonuç olarak, ceza hukukunda, malvarlığına karşı suçlarla koruma altına alınan, kişinin para ile ölçülebilen hak ve borçları ile ekonomik değer taşımayıp manevi değeri bulunan eşyalarıdır.⁸

765 s. TCK' da malvarlığına karşı suçlar ile kişilere karşı suçlar ayrı düzenlenerek malvarlığına karşı işlenen suçların kişilere karşı değil, "mala" karşı işlendiği kabul edilmişti. 5237 s. TCK' da ise malvarlığına karşı suçlar kişilere karşı suçlar arasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle kişinin ayrılmaz bir parçasını oluşturan malvarlığı değerlerine yönelik saldırıların, kişiye ait maddi değerleri ihlal ettiği vurgulanmıştır.⁹

765 s. TCK' da malvarlığı değil, mala karşı suçlar terimi kullanılmıştı. 5237 s. TCK' da malvarlığı teriminin kullanılması, malın bir kimseye ait

³ Mahmut Koca, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar" **Kazancı Hukuk İşletme ve Maliye Bilimleri Dergisi**, Sayı 5, 2005, sh. 68.

⁴ Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003, sh. 428.

⁵ Hafizoğulları, **a.g.m.**, sh. 4.

⁶ Kubilay Taşdemir, Ramazan Özkepir, **Mala Karşı Suçlar**, Ankara, sh. 65.

⁷ Hafizoğulları, **a.g.m.**, sh. 4.

⁸ Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, cilt I, İstanbul, Beta Yayın Dağıtım, 2007, sh. 271.

⁹ Koca, **a.g.m.**, sh. 70.

olduğu ve asıl korunanın malvarlığının sahibi olduğunu gösterir niteliktedir.¹⁰ Kişilere karşı suçlarda suçun maddi konusunu, kişinin fiziki varlığı, manevi varlığı ya da malvarlığı oluşturur.¹¹ Kanun kişilere karşı suçlar kavramını, kişilik haklarına karşı suçlar kavramından daha geniş değerlendirerek, malvarlığı da dahil kişiye karşı saldırı ve ihlalleri koruma altına almıştır.¹² 5237 s. TCK’ da malvarlığına karşı suçların kişilere karşı suçlar arasında düzenlenmesi isabetli olmuştur. Kanunun mal yerine malvarlığı terimini kullanmış olması, kanun koyucunun malı kişiden ayrı bir değer olarak algılamadığını göstermektedir. Malvarlığı tek başına bir değere sahip olmayıp, ancak sahibi ile birlikte anlam kazanan bir değerdir.¹³

765 s. TCK ile 5237 s. TCK arasında malvarlığına karşı suçlarda suç sayısı ve niteliği bakımından bazı farklar bulunmaktadır. 5237 s. TCK ile bazı yeni suç tiplerinin düzenlendiği ve bazı suç tiplerine de yer verilmediği görülmektedir. 765 s. TCK’ dan farklı olarak 5237 s. TCK’ da “şirket ve kooperatifler hakkında yanlış bilgi” (m.164) , “bilgi vermeme” (m.166) suçları ile malvarlığına karşı suçlarda ortak hüküm olan “ tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması” (m.169) düzenlenmiştir.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu 5237 s. TCK m. 165’te malvarlığına karşı suçlar arasında düzenlenmiştir. Suç 765 s. TCK döneminde de, malvarlığına karşı suçlar arasında düzenlenmişti. Yukarıda belirtildiği gibi, suçun hukuki konusu, korunan hukuki değer suçların kanun sistematigi içerisindeki yerini belirlemektedir.

ÖNDER, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun kanun sistematigi içerisinde düzenleniş şeklini karşılaştırmalı hukuku ele alarak üç bölümde belirtmiştir.¹⁴ Buna göre, birinci sistemde suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu, bazı suçlarda suça iştirak olarak

¹⁰Mustafa Artuç, **Malvarlığına Karşı Suçlar**, Ankara, Kartal Yayınevi, 2007, sh. 23.

¹¹ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 269.

¹²Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 269.

¹³ Koca, **a.g.m.**, sh. 69.

¹⁴Ayhan Önder, **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar**, İstanbul, Filiz Kitabevi,1994, sh. 440.

değerlendirilmektedir. Klasik iştirak kavramından ayırt edici kavram kullanılır. İkinci sistemde, suç failinin saklanması suçu ile birlikte düzenlenir. Üçüncü sistemde, malvarlığına karşı suçlar arasında bağımsız olarak düzenlenir. Birinci sistem eski bir sistem olup sakıncaları nedeniyle terk edilmiştir.¹⁵ Korunan hukuki değer kapsamında ayrıntılı olarak değerlendirilecek olmakla birlikte, 765 s. TCK m. 296 ile 5237 s. TCK m. 281 maddelerinin, konumuz suç bakımından benzerlik göstermesi ve anılan suçların adliye aleyhine işlenen suçlardan olması nedeniyle, suçun adliyeye karşı işlenen suçlardan olabileceği düşünülebilirse de, suç malvarlığına karşı suçlar arasında düzenlenmiştir.

II.SUÇ EŞYASI KAVRAMI

TCK m. 165' te düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun incelenebilmesi için öncelikle suç eşyası kavramının tanımlanması gerekmektedir. Hukuki anlamda eşya, üzerinde ferdi hakimiyet sağlanabilecek, ekonomik değer taşıyan kişi dışı cismani varlıklardır.¹⁶ Eşya çeşitli açılardan ayrıma tabi tutulabilir. Genel olarak taşınır-taşınmaz, basit-birleşik, misli-gayrimisli, bölünebilen-bölünemeyen, tüketime tabi olan-olmayan, sahipli-sahipsiz, özel mülkiyete tabi olan-olmayan ayrımlarını yapmak mümkündür.¹⁷ Bütün bu ayrımlar da dikkate alınarak ceza hukuku bakımından suç eşyasının tanımı, nitelikleri değerlendirilecektir.

TCK m. 165 “Bir suçun işlenmesiyle elde edilen (...) ” demek suretiyle, eşyanın suç eşyası olabilmesi için öncelikle bir suçtan elde edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Maddenin gerekçesinde de belirtildiği gibi eşyanın

¹⁵ Önder, **a.g.e.**,sh. 440.

¹⁶M.Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay-Özdemir, **Eşya Hukuku**, 10.baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2004, sh. 6.

¹⁷ Bilge Öztan, **Medeni Hukukun Temel Kavramları**, 11. baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003, sh. 600.

suç işlemek suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olması bakımından bir fark bulunmamaktadır.¹⁸ Öncül suçla ilgili açıklamalar ayrı bir başlık altında yapılacağından, bu kısımda sadece suç eşyası kavramı üzerinde durulacaktır. TCK m. 165'te sadece "eşya" demekle yetinilmişken; 26.6.2009 tarihli 5918 s. Kanun ile eşyaya, diğer malvarlığı değerleri ifadesi de eklenmiştir. 765 s. TCK m.512'de "para veya sair eşya" ifadesi kullanılmıştı. TCK m.165'te sadece eşya veya malvarlığı değerleri ifadesinin kullanılmış olması bir eksiklik olmayıp, eşya kavramına para da dahildir.¹⁹ Değişiklikle birlikte malvarlığı değerleri ifadesi eklendiğinden paranın malvarlığı değerleri kapsamında değerlendirileceğinden şüphe yoktur. Eşya, para kavramlarından da görüldüğü gibi, ekonomik değeri olan şeyler suçun konusunu oluşturabilir.

Maddenin gerekçesinde, *"bir suçtan doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen her türlü ekonomik değer, yani malvarlığı değerleri, bu suçun konusunu oluşturabilir."* denilmiştir. Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi eşyanın taşınır veya taşınmaz olma vasfına değinilmemiş, bu konuda bir ayırım veya istisna getirilmemiştir. Ancak doktrinde bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Suça konu eşyanın taşınır veya taşınmaz olabileceği görüşüne²⁰ göre, kanunda böyle bir ayırım yapılmamış olması taşınmazların da bu suçun konusu olabileceği göstermektedir. Diğer görüşe²¹ göre, sadece taşınır mallar bu suçun konusunu oluşturabilir. Eşyanın taşınır olması durumunda bunun gaz, sıvı, elektrik enerjisi olması önemsizdir, bu niteliklerdeki taşınır eşya da suçun maddi konusu olabilecektir.²² Sadece taşınırların bu suça konu olabileceğini savunan görüşe göre²³, 765 s. TCK m. 512'de "sair eşya" deyimini kullanıldığından taşınmazlar suç konusu

¹⁸ Cumhuriyet Şahin, İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı**, Ankara, 2007, sh. 293.

¹⁹ Sedat Bakıcı, **Ceza Hukuku Özel Hükümleri**, cilt I, Ankara, 2008, sh. 904.

²⁰ Mehmet Emin ARTUK, Caner YENİDÜNYA, "Cürüm Eşyasını Satın Almak ve Saklamak Cürmü Üzerine Bir İnceleme", **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, İstanbul, 2004, s.85; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, R.Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 6. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, sh. 619.

²¹ Sulhi Dönmezer, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, 17. baskı, İstanbul, Beta Yayın Dağıtım, 2004, sh. 536 ; Önder, **a.g.e.**, sh. 442.

²² Önder, **a.g.e.**, sh. 442; Bakıcı, **a.g.e.**, sh. 904.

²³ Önder, **a.g.e.**, sh. 442.

olamazlar. Aynı görüşe göre kanun koyucu suç eşyasının el değiştirmesine engel olmak için bu suçu düzenlemiş olduğundan ve taşınmazların el değiştirmesi kolay olmadığından taşınmazların bu suça konu olamayacağını kabul etmek gerekir. Bu yöndeki diğer bir görüşe göre, 765 s. TCK m. 512’de para veya sair eşya denildiğinden ve taşınmazların eşya sayılmasına imkan olmadığından, yalnızca taşınır mallar bu suça konu olabilir.²⁴ Sahte belgelerle bir taşınmazın tapuda ismine kaydedilmesini sağlayan kişiden, bu durumu bilerek taşınmazın satın alınması halinde taşınmaz mal suç eşyası olacak, dolayısıyla suçun maddi konusu olabilecektir.²⁵ Maddenin düzenlenişinde taşınır-taşınmaz ayrımı yapılmadığı, gerekçede buna ilişkin bir istisna bulunmadığı için taşınmazları ayrı tutmak mümkün görünmemektedir. Hem taşınırlar hem de taşınmazlar suç eşyası olabilir. Maddenin gerekçesinde “her türlü ekonomik değer” demek suretiyle böyle bir ayırım olmadığına işaret edilmiştir.

Suç eşyasının bir diğer niteliği ise tüketime tabi bir eşya olabilmesidir.²⁶ Daha önce de belirttiğimiz gibi eşyaları tüketime tabi olan ve olmayan eşya olarak nitelendirmek mümkündür. Bir hırsızlık suçu sonucu çalınan gıda maddelerinin bir başka kişi tarafından satın alınması veya kabul edilmesi hali, suçun maddi konusu olan suç eşyasının tüketime tabi bir eşya olmasına örnek gösterilebilir. Eşyanın tanımı yapılırken ekonomik değer olan insan dışı cismani varlık tanımı yapıldığından, hayvanlar da suçun konusunu oluşturabilir.²⁷

Suçun konusunu eşya oluşturduğundan talep ve haklar suça konu olamaz. Ancak bu talep ve haklar belge şeklinde maddi, somut olarak belirmişse suç eşyası kavramına dahil olabilirler.²⁸

Eşya tanımı yapılırken ekonomik değeri olması gerektiği belirtilmiştir. Madde gerekçesinde yer aldığı gibi, ekonomik değeri olan, her türlü

²⁴ Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 536.

²⁵ Önder, **a.g.e.**, sh. 443; Bakıcı, **a.g.e.**, sh. 904.

²⁶ Artuk, Yenidünya, **a.g.m.**, sh. 85.

²⁷ Artuk, Yenidünya, **a.g.m.**, sh. 85.

²⁸ Önder, **a.g.e.**, sh. 442; Artuk, Yenidünya, **a.g.m.**, sh. 85.

malvarlığı değeri suç eşyasını oluşturabilir. Bu bakımdan eşyanın değerinin az ya da çok olmasının önemi olmadığından, bir kişiye ait gizli mektupların da suça konu olabileceğini söylemek mümkündür.²⁹ İlk bakışta özel mektupların ekonomik değeri olmadığı düşünülebilirse de; somut olaya göre değerlendirme yapmak gerekir. Bir kişinin özel mektuplarının çalınmasıyla hırsızlık suçu oluşur. Hırsızlık suçunun sonrasında bu mektupların bir kitap basımı ya da benzer amaçlarla satılması durumunda suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu oluşur ve mektuplar da suç eşyası niteliğine sahip olur. Manevi değeri olan şeylerin bu suçun konusunu oluşturabileceği yönünde görüş³⁰ bulunsa da, bunu eşyaların subjektif olarak manevi değerlerinden ziyade objektif olarak ekonomik değerlerinin bulunmasının eşya ve dolayısıyla suç eşyası için gerekli olduğu yönünde anlamak gerekir. Zira yukarıda verilen örnekte, özel mektupların sahibi için manevi değeri bulunurken, diğer kişiler için farklı sebeplerle ekonomik değeri olabilir. Sonuç olarak eşyanın ekonomik değerinin olması yeterli olup, az ya da çok olması önemsizdir. Bu durum ancak temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilir.

Suç eşyası kavramı açıklanırken, suçtan elde edilmiş şeyin doğrudan suçtan kaynaklanması gerekip gerekmediği çözülmesi gereken bir sorundur. TCK m.165 “bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşya...” ifadesi ile başlamakta, maddenin gerekçesinde ise “bir suçtan doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen her türlü ekonomik değer, yani malvarlığı değerleri, bu suçun konusunu oluşturabilir” ifadesi yer almaktadır. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi suç eşyası kavramı ile, öncül suçun işlenmesiyle elde edilmiş eşya kastedilmektedir.³¹ Böylelikle suç işlemesi için azmettirilen kişiye, azmettiren tarafından verilen para veya eşya da suç eşyası kavramına dahildir.³²

²⁹ Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 453.

³⁰ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 498.

³¹ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 500.

³² Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 536; Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 500.

Öncül suçun işlenmesiyle elde edilen, yani bir başka deyimle suç ürünü olan bu eşyanın bir başka değere dönüştürülmesi halinde suç eşyası olarak kabul edilebileceği tartışmalıdır. Doktrinde bir grup görüşe göre³³ suç ürünü eşyanın başka bir değere dönüşmesi halinde oluşan yeni değer suç eşyası olmayacak, yani suçun maddi konusunu oluşturmayacaktır. Buna göre çalınan para ile satın alınan mal bu suçun konusu oluşturmaz. Doktrinde hakim olan diğer görüşe göre³⁴ önemli olan failin eşyanın kaynağı hakkında bilgisi olup, eşya başka bir şeye dönüştürülse bile suçtan elde edilen eşya sayılmalıdır. Ancak suçtan elde edilen şeylerin değiştirilmesi halinde, değiştirilen şeylerin de suç eşyası olarak kabul edilmesi halinde suçun konusunun sonsuza kadar genişletilmiş olacağı yönünde eleştiri mevcuttur.³⁵

Maddenin gerekçesinde “doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen her türlü ekonomik değer” suç eşyası olarak belirtildiğinden artık bu durumda eşyanın başka bir değere dönüştürülmesi halinde de eşyayı suç eşyası olarak kabul etmek gerekir. Bu eşyayı satın alan veya kabul eden kişi, eşyanın bir suçtan elde edildiği biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, bu durumda o kişi bakımından suç eşyasını satın alınması veya kabul edilmesi suçu gerçekleşmiş olacaktır. ÖNDER, suç eşyasının değişmiş olması halinde bu hali bilinerek kabul edilmesi durumunda suçun oluşacağını kabul etmektedir. Bunu 765 s. TCK m.512’de yer alan “cürümden hasıl olan” deyimini sadece doğrudan doğruya suç ürünü olan eşya olarak yorumlamamak gerektiği, herhangi bir değişikliğe uğramasından sonra oluşan eşyayı da kapsamaması gerektiği şeklinde yorumlamaktadır. Ancak diğer yandan ise bir suçtan dolaylı olarak elde edilen para veya malın kabulü halinde bu suçun oluşmayacağı görüşündedir.³⁶ Öncül suçtan elde edilen eşya veya paranın doğrudan doğruya suç ürünü eşya olması gerektiğini savunmaktadır. Kanaatimce bu durum kendi içerisinde bir çelişki oluşturmaktadır. 765 s. TCK m.512’de yer alan “cürümden hasıl olan” ifadesi, TCK m.165’te “bir suçun işlenmesiyle elde

³³Bahri Öztürk, M.Ruhan Erdem, **Ceza Hukuku Genel ve Özel Hükümler**, 4. baskı, Ankara, 2005, sh. 353; Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 500; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, sh. 578.

³⁴Önder, **a.g.e.**, sh. 444; Artuk, Yenidünya, **a.g.m.**, sh. 85-86; Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 536.

³⁵Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4.baskı, Ankara, 2002, sh. 332.

³⁶Önder, **a.g.e.**, sh. 443-444.

edilen” demek suretiyle karşılığını bulmaktadır. Maddenin gerekçesinde açıkça doğrudan veya dolaylı yoldan elde etmek bakımından bir fark bulunmadığı belirtilmiştir. Bu durumda eşyanın başka bir değere dönüştürülmesi ile doğrudan- dolaylı elde edilmesi ayrımını yapmak, maddede yer alan “bir suçun işlenmesiyle elde edilen” ifadesini, açık gerekçe metnine rağmen sadece doğrudan elde etmek olarak nitelendirmek yerinde olmayacaktır.

III. SUÇUN YAPISI

A.Önşartlara İlişkin Değerlendirme

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu incelenirken, eşyanın bir suçtan elde edilmiş olması ve failin bu suça iştirak etmemiş olması hususları doktrinde bazı yazarlar tarafından önşart olarak değerlendirilmiştir.³⁷ Bu nedenle ceza hukukunda önşartlara ilişkin değerlendirme yapmak gerekmektedir.

Suçun tüm yapısal unsurlarının varlığına karşın gerçekleşmedikleri takdirde failin cezalandırılmasını engelleyen bazı olgulara kanun hükümlerinde rastlanabilir. Doktrinde farklı değerlendirmelerin yapılmasına ve böylece değişik görüşlerin oluşmasına neden olan bu olguların ortak özellikleri suçun yapısal bütünlüğü içinde yer almamaları ve bunun sonucunda eksikliklerinin suçun varlığını etkilememeleridir.³⁸ Suçun unsurları dışında kalan hususlar olarak; önşartlar, cezalandırılabilme şartları ve

³⁷ Soyaslan, **a.g.e.**, sh. 329; Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 533; Artuk, Yenidünya, **a.g.m.**, sh. 81; Cumhuriyet Şahin, Türk Ceza Kanunu ve Tasarısında Suçlunun Kayrılması Suçları, **Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi**, Sayı 102, 15 Mayıs 1999, sh. 28; Öztürk, Erdem, **Ceza Hukuku**, sh. 353; Ali Parlar, Muzaffer Hatipoğlu, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, cilt III, 2. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008 sh. 2615.

³⁸ Kayıhan İçel, A. Hakan Evik, **Ceza Hukuku Genel Hükümler :Suçun Yapısal Unsurları ve Özel Görünüş Biçimleri**, 4. baskı, İstanbul, Beta Yayın Dağıtım, 2007, sh. 15.

kovuşturma şartları gösterilmiştir.³⁹ Bu görüşe göre, önşartlar suçun unsurlarının oluşmasından önce bulunması gereken hususlardır.

Objektif cezalandırılabilme şartı için suçun yapısal unsurlarından ayrılması, aralarındaki farkların gösterilmesi gerektiği; önşartlar ve kovuşturma koşulları bakımından böyle bir zorunluluğun olmadığı belirtilmiştir.⁴⁰ Buna gerekçe olarak önşartların çoğu zaman unsurlardan farklı olmaması, kovuşturma koşullarının ise yargılama ile yakından ilgili olması gösterilmiştir.⁴¹

Bazı suç tiplerinde unsurların gerçekleşmesinden önce olumlu veya olumsuz bir şartın gerçekleşmesi aranmaktadır. Bu şartlar suçun oluşması için bulunması gereken mantıki ve hukuki olgulardır.⁴² önşartlara ilişkin olarak suçun nşartları, fiilin nşartları ayrımı yapıldığı gibi, faile, mağdura, konuya, suçta kullanılacak vasıtaya ilişkin olarak da önşart ayrımı yapılmaktadır.⁴³

İÇEL'e göre tipe uygunluğu gerçekleştiren olgulardan, eylemden önce var olanlara önşart denilmektedir. Bu şartlarla ilgili, iradilik araştırması yapmaya gerek yoktur; failin somut olayda nşartı bilmesi, öngörmesi yeterlidir.⁴⁴ Aynı yöndeki görüşe göre, ocuk düşürmeye teşebbüs suçunda gebe olmak suçun nşartı kabul edildiğinden; isteği dışında hamile kalan kadın on hafta geçtikten sonra ocuk düşürme fiilini gerçekleştirmesi halinde, nşartı istememesine rağmen suç oluşacaktır.

Suç teorisinde önşart kavramına yer verilemeyeceğini savunan görüşe göre, fail ve mağdur suçun aktif, pasif sujeleri olup; diğer hususlar ise suçun unsurlarıdır. Bu nedenle unsurlar oluşmayınca nasıl ki suç oluşmuyorsa, önşartların yokluğu halinde suç oluşmayacaktır. Bu nedenle

³⁹ Timur Demirbaş. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, sh. 195.

⁴⁰ İçel, Evik, **a.g.e.**, sh. 16.

⁴¹ İçel, Evik, **a.g.e.**, sh. 16.

⁴² Demirbaş, **a.g.e.**, sh. 195; İçel, Evik, **a.g.e.**, sh. 22

⁴³ Nurullah Kunter, **Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1954, sh. 70 vd.

⁴⁴ İçel, Evik, **a.g.e.**, sh. 24

önşartlar suçun yapısal unsurları kavramından bağımsız nitelik taşır.⁴⁵ Bu nedenle suçun önşartı, fiilin önşartı ayrımı yapmaya gerek yoktur. Her iki durumda da suçun oluşumu için gerekli ise suçun unsuru kabul etmek gerekir. Önşartların varlığını kabul edip, suçun konusu içinde değerlendiren görüş olduğu gibi⁴⁶ ; önşartların esasında teknik olarak maddi unsurlardan farklı olmadığını kabul eden görüş de mevcuttur.⁴⁷

Sonuç olarak, suçun oluşması için gerekli olan bir hususu önşartlar olarak değerlendirmemek gerekmektedir. Gerçekleşmediği takdirde, suç oluşmuyorsa belirtilen hususlar suçun unsurlarından başka bir şey değildir. Bu nedenle, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından doktrinde önşart olarak gösterilen, öncül suçun varlığı ve failin bu suça iştirak etmemiş olması hususları maddi unsurlar içerisinde değerlendirilecektir.

B.Korunan Hukuki Değer

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu ile korunan hukuki değer konusunda doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Failin suçtan elde ettiği eşyayı kolayca elinden çıkarabilmesi, alıcıların hazır olması malvarlığına karşı suçların işlenmesini teşvik ettiği ve aynı zamanda mağdurun malına ulaşmasını zorlaştırdığı için kamunun genel güvenlik duygusunu zedeler.⁴⁸ Bu suçun cezalandırılmasında kanun koyucunun amacı, suç eşyasından failin yararlanmasını engellemek, böylelikle suçu önleyip, suçun meydana getirdiği zararı mümkün olduğu kadar gidermek olduğuna göre, malvarlığına karşı işlenen suçlardan olduğu kadar, suç

⁴⁵ Kunter, **a.g.e.**, sh. 73.

⁴⁶ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 498.

⁴⁷ Hamide Zafer, **Faile Yardım Suçu ve Müdafinin Bu Suçtan Sorumluluğu**, İstanbul , Beta yayım Dağıtım, 2004, sh. 89.

⁴⁸ Centel,Zafer,Çakmut, **Kişilere**, sh. 495.

işlemeye tahrik ve kamu düzenine karşı işlenen suçlardan da saymak gerekir.⁴⁹

Suçun, cezalandırılması kişiler bakımından caydırıcı olacağından, hem suçun işlenmesi önlenilecek, hem de öncül suçun meydana getirdiği zararın giderilmesi sağlanacaktır. Çünkü suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun varlığı, suç eşyasını satan, satın alan, devreden, kabul eden kişileri bu fiilleri gerçekleştirirken düşünmeye sevk etmektedir. Bu fiillerin suç olarak düzenlememiş olması halinde, öncül suçu işleyen failer işledikleri suçtan kolaylıkla menfaat sağlayabildikleri, bu menfaatleri temin edenler de yaptırıma maruz kalmayacaklarını bildiklerinden, suç daha kolay ve daha sıklıkla işlenebilecektir. Bu durumdan kamu düzeni etkileneceğinden sadece malvarlığının zarara uğratıldığını düşünmemek gerekir. Bu fiillerin suç olarak tanımlanmış olması, failerin suç işlemesini kolaylaştıran şartların ortadan kaldırılmasını sağlamaktadır. Aksi durumda, özellikle malvarlığına karşı işlenen suçlarda artış görülecek olup, failer için suç işlemek kazanç temin etmek olarak algılanacağından, artan suç oranından kamu düzeni etkilenecektir. 765 s. TCK m. 512’de yapılan değişiklik gerekçesinde de bu hususa dikkat çekilmiştir.⁵⁰ Bu nedenle suçla korunan hukuki değer malvarlığı olduğu kadar, suçun işlenmesini önlemek, suçtan meydana gelen zararları gidermektir.

Suçta, kamu düzenini ihlal vasfı da mevcuttur.⁵¹ Bu görüşe göre suçu, 5237 s. TCK’ da karşılığı olan kamu düzenine karşı suçlar arasında kabul etmek gerekir.

⁴⁹ Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 533.

⁵⁰ Faruk Erem, **Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler**, cilt 2, Ankara, 1993, sh. 2503.

“... maddede gösterilen hareket hırsızlık cürmünü yapanların maddi istifadelerini temine asıl yardımları olan yataklarla zahiren ticaret ve esnafılık yapar gibi görünen kimselerin cürümden hasıl olan eşyayı bilerek ucuza satın alıp, asıl faile karşı iştiraki bir hareketleri olmayarak neticede maddi faydalar temin etmektedirler. Bunlara karşı şiddetli cezalar vermek asıl cürmün faillerine karşı da müessir olacağı mülâhazası ile bu fiili itiyat etmiş olanlar hakkında muvakkat sürgün cezası verilmesi muvafık görülerek maddeye o suretle bir fıkra konmuştur.” (2275 sayılı Kanun hakkında Adalet Komisyonu Raporu)

⁵¹ Erem, **a.g.e.**, sh. 2501.

Bir başka görüşe göre bu suçla hem malvarlığı zararı oluşturulduğu, hem de suç delili olan suç eşyası ortadan kaldırıldığı için adliyeye karşı suçlardan da sayılabilir.⁵² Suç, delillerin ortaya çıkarılmasını önlediği için adli menfaatleri de zedelediğinden, aynı zamanda adliyeye karşı suçlardandır.⁵³ Tüm bu gerekçelerle suçla korunan hukuki değer, malvarlığı olduğu kadar adliye ve kamu düzeninin korunmasıdır.⁵⁴ Hem bireysel hem de toplumsal boyutta, mala ve mülkiyet hakkına olan saldırıları özendirici girişimlerin engellenmesi, kamu yararını korumak amaçlanmıştır.⁵⁵ Bu suçun cezalandırılmasında kanun koyucunun amacı, bir suçun işlenmesi suretiyle elde edilen eşyadan fail ya da herhangi bir kişinin yararlanmasını engelleyerek, suç işlenmesini önlemek ve suçun sebebiyet verdiği zararları mümkün olduğu ölçüde gidermektir.⁵⁶

Suç kanun sistematigi içerisinde malvarlığına karşı suçlar arasında düzenlenmiştir. Bu durum, korunan hukuki değer malvarlığı olduğuna işaret etmektedir. Ancak yukarıda belirtilen gerekçelerle, suçun işlenmesiyle suç delillerine ulaşmanın zorlaşması bakımından adli menfaatlerin zedelendiği, suçtan elde edilen eşyanın tedavülünün engellenmemesi halinde, failin suçtan yararlanması kolaylaşacağından ve kişilerin mülkiyet hakkı tehlikede olacağından kamu düzeninin, kamu güvenliğinin de etkilendiği söylenebilir.

⁵²İsmail Malkoç, **Açıklamalı İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu**, cilt 1, 3. baskı, Ankara, Malkoç Kitabevi, 2008, sh.1454.

⁵³ Soyaslan, **a.g.e.**, sh. 329.

⁵⁴ Artuç, **a.g.e.**, sh. 525.

⁵⁵ Ali Şafak, **Ceza Hukuku Genel ve Özel Hükümler**, cilt III, Ankara, 2005 ,sh. 448.

⁵⁶ Şahin, **a.g.m.**, sh. 27.

C.Maddi Unsurlar

1.Konu

a. Suçtan Elde Edilen Eşya Kavramı

26.6.2009 tarihli ve 5918 s. Kanunla yapılan değişiklikten önce maddede “bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşya..” ifadesi yer almakta iken; yapılan değişiklikle “...eşyayı veya diğer malvarlığı değerini” denilmek suretiyle suçun konusunun eşya ve diğer malvarlığı değerleri olduğu belirtilmiştir. Belirtilen Kanun Tasarısında değişiklik gerekçesine ilişkin olarak şu açıklamalara yer verilmiştir:⁵⁷

“Maddede bir suçun işlenmesi suretiyle veya bir suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilmiş olan bir şeyin satın alınması veya kabul edilmesi suç olarak tanımlanmıştır.Bu suçun konusu, bir suçun işlenmesi suretiyle veya bir suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilmiş olan ve ekonomik değeri bulunan her şeydir.Nitekim madde gerekçesinde ‘Bir suçtan doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen her türlü ekonomik değer, yani malvarlığı değerleri, bu suçun konusunu oluşturabilir.’ denilmektedir. Ancak, madde metninde sadece ‘eşya’ ibaresine yer verilmiştir. Uygulamada çoğu zaman sadece madde metnine bakıldığı için, oluşan tereddütleri gidermek amacıyla, madde gerekçesindeki ‘malvarlığı değerleri’ ibaresine madde metninde de yer verilmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür.”

Madde gerekçesinde suç işlemek suretiyle veya suç işlemek dolayısıyla elde edilen menfaatlerin, bir suçtan doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen her türlü ekonomik değer ve malvarlığı değerinin suçun konusunu oluşturacağı belirtilmiştir.⁵⁸ 5918 s. Kanun ile yapılan değişiklikten önce de

⁵⁷ İzzet Özgenç, **Suç Örgütleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010, sh.183.

⁵⁸ Şahin,Özgenç, **a.g.e.**, sh. 293.

suçun konusunun eşya, malvarlığı değeri yani her türlü ekonomik değer olduğu gerekçede açıkça görülmektedir.

Suç eşyası kavramı başlığı altında genel olarak eşya ve suç eşyası kavramına ilişkin açıklamalar yapılmış olduğundan tekrar suç eşyası kavramı ve suç eşyasının özellikleri üzerinde durulmayacaktır. Madde metninde “bir suçun işlenmesiyle elde edilen” , gerekçede “... *bir suçun işlenmesi suretiyle veya bir suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilmiş olan*” ifadeleri yer almaktadır. Bu bölümde bu hususlara ilişkin açıklamalar yapılacaktır.

Bir suçun işlenmesiyle elde edilen, suçtan kaynaklanan eşya kavramı suç eşyası kavramından daha geniş olup; suç sonucu elde edilen menfaat, ürün veya suçun işlenmesine yarayan her şey suçtan kaynaklanmış sayılır.⁵⁹ Madde bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşya ifadesini kullandığından, suç eşyası olan şeyin doğrudan doğruya suçtan kaynaklanması gerekip gerekmediği dolaylı olarak suçtan kaynaklanan şeylerin suç eşyası olup olamayacağı doktrinde tartışmalıdır. TCK tasarısında, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu “yatakılık” adı altında, 226. maddede düzenlenmişti. Tasarının madde gerekçesinde, “.... malın doğrudan doğruya suç ürünü olması gerekir. Bir hırsız çaldığı mücevheri halı ile trampa etse ve halıyı birine satsa, halı suçtan doğrudan doğruya meydana gelmediğinden, halıyı satın alan bu suçu işlemiş olmaz.” denilmek suretiyle eşyanın öncül suçtan doğrudan elde edilmesi gerektiği belirtilmişti.⁶⁰

Madde gerekçesinde bir suçtan doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen her türlü ekonomik değer bu suçun konusu olabileceği belirtilmiştir. Dolaylı olarak elde edilen şeyler de suç eşyası olarak kabul edildiğine göre “dolaylı” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği tartışılmalıdır. Rüşvet alınan menfaat, uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen kazanç, parada sahtecilik suçunda basılmış paralar, hırsızlık suçunda çalınan eşya bir suçun işlenmesi suretiyle elde edilen malvarlığı değeri iken; suçun işlenmesini

⁵⁹ Soyaslan, **a.g.e.**, sh. 331.

⁶⁰ www.tbmm.gov.tr

teşvik, suç işlenmesinden dolayı ödül amacıyla fail veya şeriklere sağlanmış maddi menfaatler suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerleridir.⁶¹ Hırsızlık suçundan elde edilen eşya ile bir suça azmettirme sonucu verilen para ya da çeşitli menfaatlerin niteliği farklıdır. Hırsızlık suçunda başkasına ait taşınır malın, zilyedinin rızası olmadan bulunduğu yerden alınması söz konudur. Bu taşınır mal hırsızlık suçunun konusunu oluşturmaktadır. Hırsızlık suçu sonucunda bir taşınır malın elde edilmesi halinde, bir suçtan doğrudan elde edilen eşya mevcuttur. Herhangi bir suça azmettirme sonucunda, örneğin adam öldürme karşılığında faile verilen para da suçtan elde edilmiş olma niteliğine haizdir. Ancak burada elde edilen para, adam öldürme suçunun doğrudan bir sonucu, adam öldürme suçunun konusu değildir. Madde gerekçesinde suç işlemek suretiyle veya suç işlemek dolayısıyla elde edilen eşya ayrımının yapılmasının yukarıdaki şekilde örneklenebileceği kanaatindeyim.

Bir suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen eşya veya malvarlığı değerini yukarıda açıklanan şekilde örneklemek mümkün olduğu gibi; bir suçtan doğrudan elde edilen eşya ya da malvarlığının daha sonra başka bir değere dönüştürülmesi olarak örneklemek mümkündür. Bir görüşe göre suç eşyasının başka bir değere dönüşmesi halinde bu yeni değer suçun konusunu oluşturmayacağı kabul edilmektedir.⁶² Bu görüşe göre çalınan para ile satın alınan eşya bu suça konu olmaz; bu durumda TCK m.282'de yer alan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu oluşur.⁶³ Bu görüşe göre doğrudan elde edilen eşyanın değiştirilmesi sonucunda elde edilen şeyler de suç kapsamına dahil edilirse, bu takdirde suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu sonsuza kadar genişletilmiş olur. Bir yandan suçun konusunun para olması halinde, çalınan paranın sonradan bozdurulmuş, farklı bir para birimine dönüştürülmüş olması halinde bozdurulan para ile çalınan para arasında maddi açıdan bir ayniyet

⁶¹ Özgenç, **Suç Örgütleri**, sh.184.

⁶² Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 500; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, sh. 620.

⁶³ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, sh. 620.

olduğundan, bu durumda suç oluşabilir.⁶⁴ Maddi açıdan ayniyet ile suçtan elde edilen paranın başka para birimine dönüştürülmesi, kağıt paranın başka banknotlarla değiştirilmesi, madeni paraya dönüştürülmesi hallerinde olduğu gibi ilk anda elde edilen para ile somut olarak ayniyet değil de miktar olarak eş değerde olmasının anlaşılması gerektiği kanaatindeyim.

Yabancı kanunlara göre kanunlarda açıkça suç eşyasının ilk şekli ile bu suçun konusunu oluşturacağı yönünde açık bir hüküm bulunmaması halinde, eşyanın değişmesinde bu suçun oluşacağı genel olarak kabul edilmektedir.⁶⁵ Kanunumuzda bu konuda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda suç ürünü eşyanın satılmasından, değiştirilmesinden, bununla yapılan yatırım sonucu meydana gelen para veya diğer malvarlığı değerleri de suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun konusunu oluşturmaktadır.⁶⁶ 5237 s. TCK'da açıkça "suçun işlenmesiyle elde edilen eşyadan" söz edildiğinden , 765 s. TCK döneminde savunulmuş bu görüşe katılmak mümkün değildir.⁶⁷ Uyuşturucu madde satışından elde edilen paranın faizinin kabul edilmesi örneğinde olduğu gibi dolaylı olarak elde edilen malvarlığı değeri de suçun konusunu oluşturabilir.

Suçtan elde edilen eşya kavramını genişletici yoruma tabi tutmak gerekir.⁶⁸ Bu nedenle dolaylı olarak elde edilen eşyaya, hırsızlık sonucu elde edilen eşyanın satılmasıyla elde edilen parayı örnek olarak göstermek mümkündür. Madde gerekçesinde suç işlemek suretiyle veya suç işlemek dolayısıyla elde edilen eşyanın suç eşyası olacağı belirtildiğinden, öncül suçtan doğrudan veya dolaylı elde edilen eşya, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun konusunu oluşturacaktır. Bu durumu, manevi unsur ile çözmek gerekmektedir. Failin suç eşyası olduğunu bilmesi veya bunu öngörmesi hallerinde, öncül suçtan elde edilmiş eşya ne kadar değiştirilip dönüştürülse de suç oluşacaktır. Önemli olan failin eşyanın

⁶⁴Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, sh. 620; Önder, **a.g.e.**,sh.444.

⁶⁵ Önder,**a.g.e.**, sh. 444; Artuk,Yenidünya, **a.g.m.**, sh. 85.

⁶⁶ Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 536.

⁶⁷ Artuç, **a.g.e.**, sh. 527.

⁶⁸ Kubilay Taşdemir,Ramazan Özkepir, **Belgelerde Sahtecilik Mala Karşı Suçlar ve Bilişim Alanında Suçlar**,2. baskı, Ankara,1999, sh. 845.

kaynağı konusundaki bilgisi olduğundan, eşya başka bir şeye dönüştürülse bile eşyanın doğrudan ya da dolaylı suç mahsulü olduğunu bilen fail bakımından eylem suç teşkil edecektir.⁶⁹

b.Öncül Bir Suç Olması

TCK m.165 “Bir suçun işlenmesiyle elde edilen...” demek suretiyle, maddede belirtilen suçun unsurlarının oluşabilmesi için öncelikle bir suç işlenmiş olması ve TCK m.165’ te yer alan suçun konusunu bu öncül suçtan elde edilen eşya ve diğer malvarlığı değerlerinin oluşturması gerektiği anlaşılmaktadır. Satın alınan veya kabul edilen eşyanın öncül suçla asli ve fer’ilik gösteren ilişki içinde olması gerektiği kabul edilmişse de, yeni TCK sisteminde asli suç- fer’i suç ayrımı bulunmamaktadır. Ancak 765 s. TCK kaynaklı bu görüşe göre⁷⁰, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu öncül suçla bağlı ve suç teşkil eden niteliğini bu öncül suçtan almakta ise de; eşyanın elde edildiği suçtan bağımsız bir suçtur.

Maddenin gerekçesinde⁷¹, suçun konusunu oluşturan eşya veya diğer malvarlığı değerlerinin elde edildiği, öncül suçla ilişkin olarak açıklamalar bulunmaktadır. Buna göre *“Bu suçun, mutlaka malvarlığına karşı bir suç olması gerekmez. Bu suçtan dolayı daha önce bir mahkûmiyet kararı verilmiş olması gerekmez. Daha önce işlenmiş olan suçtan dolayı failinin kusurlu sayılması veya cezalandırılması gerekmez. Söz konusu suçun cezalandırılabilir olması da gerekli değildir. Bu suç zamanaşımına uğramış da olabilir. Önce işlenmiş olan suç, soruşturması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı bir suç olabilir. Hatta, bu suçtan dolayı şikâyet yoluna başvurulmamış veya şikâyetten vazgeçilmiş olabilir. Bu suç yabancı bir ülkede dahi işlenmiş*

⁶⁹ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, **Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler**, cilt IV, Ankara, Turhan Kitabevi, 2009, sh. 3764.

⁷⁰ Önder, **a.g.e.**, sh. 441.

⁷¹ Şahin,Özgenç, **a.g.e.**, sh. 293.

olabilir.” denilmek suretiyle öncül suça ilişkin olarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Öncül suç şikayete bağlı olup, şikayette bulunulmamış veya şikayet geri alınmış olsa dahi madde hükmü uygulanır, çünkü şikayete bağlı suçlarda suçun objektif unsurları gerçekleşmiş olup, muhakeme şartı olan şikayetin gerçekleşmemesi eylemin suç olarak kabulüne engel teşkil etmez.⁷² Şikayet koşulu eylemin suç olma özelliğine etkide bulunmadığı, sadece soruşturulma ve kovuşturulmasına ilişkin olduğundan, öncül suçun soyut olarak cezalandırılabilir olması yeterlidir.⁷³

Öncelikle belirtmek gerekir ki, madde metnindeki “ Bir suçun işlenmesiyle elde edilen...” ifadesinden suça konu eşyanın bir suçtan elde edilmesi gerektiği, bu nedenle öncül suçun “suç” olması gerektiği, hukuka aykırı herhangi bir fiilden ya da kabahatten elde edilen eşyanın bu nitelikte olmadığı anlaşılmaktadır. 5237 s. TCK’ da cürüm kabahat ayrımı bulunmadığından, sadece suç kavramına yer verildiğinden işlenen suç idari veya disiplin cezasını gerektiren bir fiil olmayıp adli suç olmalıdır.⁷⁴ Kumar oynamak ve dilencilik eylemleri, 5236 s. Kabahatler Kanunu ile kabahat haline getirilmiş olduğundan, kumar veya dilencilik sonucu elde edilmiş eşya suçun konusunu oluşturmayacaktır.⁷⁵ Suç eşyasının suçtan elde edilmesi gerekip, öncül suçun hangi kanunda yer aldığı önemli değildir.⁷⁶

Madde gerekçesinde de belirtildiği gibi, öncül suçun mutlaka malvarlığına karşı işlenmiş olması gerekmez. Suçtan elde edilmiş bir eşya varsa TCK 165. madde uygulanır. Mesela belgede sahtecilik, yalan tanıklık, irtikap, kaçakçılık, zimmet suçları sonucu eşya veya para elde edilmiş olursa, bu eşyanın suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi

⁷² Önder, **a.g.e.**, sh. 441.

⁷³ Artuk, Gökçen, Yenidünya, **a.g.e.**, sh. 3767.

⁷⁴ Bakıcı, **a.g.e.**, sh. 332.

⁷⁵ Artuç, **a.g.e.**, sh.528.

⁷⁶ Mustafa Ekinci, Sinan Esen, **Anlatımlı ve Gerekçeli 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık Hileli ve Taksirli İflas Karşılıksız Yararlanma Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005,sh.225.

suçunun konusu olabilecektir. Hatta öncül suç, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu da olabilir.⁷⁷ Önemle belirtmek gerekir ki, 5607 s. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu gereği, kaçakçılık suçunun işlenmesine iştirak etmeksizin, kaçakçılık suçunun konusunu oluşturan eşyayı bu özelliğini bilerek satın alan veya kabul eden kişinin fiili ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.⁷⁸ Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır. Kaçakçılık suçunun konusu olan eşyayı ticari amaçla satın alan, kabul eden Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu gereği cezalandırılacak olup, ticari amaç dışında satın alınması, kabul edilmesi halinde TCK m.165 uygulanacaktır. Bu durumda kaçak otomobili şahsi kullanımı için satın alan kişi TCK m.165, ticari amaçla satın alan kişi Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu m. 3/5 hükmü ile cezalandırılacaktır. Öncül suçun kasten veya taksirle işlenmiş olması önemli değildir, önemli olan öncül suçun tamamlanmasıdır. Bazı hallerde iki suçun tamamlanma anı aynı olabilir. Örneğin, kişi arkadaşından ödünç aldığı yüzüğü devir amacına aykırı olarak satarsa, satım anında satan kişi bakımından güveni kötüye kullanma suçu; satın alan kişi bakımından ise suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu oluşacaktır.⁷⁹

Maddenin gerekçesinde öncül suçtan dolayı mahkumiyet kararı verilmesi, failin kusurlu sayılması ve dolayısıyla cezalandırılması, suçun cezalandırılabilir olması şartları aranmadığı gibi, suçun zamanaşımına uğraması, soruşturma veya kovuşturulması şikayete bağlı olması, şikayet

⁷⁷ Artuk, Yenidünya, **a.g.m.**, sh. 83; Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 453 ; Önder ,**a.g.e.**, sh. 534; Soyaslan, **a.g.e.**, sh. 330.

⁷⁸ Özgenç, **Suç Örgütleri.**, sh. 180.

5607 S. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu 3/5 maddesinde “ Birinci ila dördüncü fıkralarda tanımlanan fiillerin işlenmesine iştirak etmeksizin, bunların konusunu oluşturan eşyayı, bu özelliğini bilerek ve ticari amaçla satın alan, satışa arz eden, satan, taşıyan veya saklayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.” hükmü yer almaktadır. Bu düzenlemede, ‘bilerek’ ifadesi yer aldığından suç ancak doğrudan kastla işlenebilir olup; olası kast halinde bu özel düzenlemenin yerine TCK’nın 165. maddesinin uygulanacağını söylemek mümkündür. Diğer husus, 5015 s. Petrol Piyasası Kanunu Ek Madde 5’te düzenlenmiştir. Maddeye göre, “ Kaçak petrolü satışa arz eden, satan, bulunduran, bu özelliğini bilerek ve ticari amaçla satın alan, taşıyan, ve saklayan kişi , iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.” Petrol ürünlerini ülkeye kaçak olarak ithal eden kişi 5607 s. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu 3’üncü maddeye göre cezalandırılırken; kaçak olarak ithal edilen petrolü satışa arz eden, satan, bulunduran, bu özelliğini bilerek ve ticari amaçla satın alan, taşıyan ve saklayan kişi 5015 s. Petrol Piyasası Kanunu Ek Madde 5’e göre cezalandırılacaktır.

⁷⁹ Artuk, Gökçen, Yenidünya, **a.g.e.**, sh. 3765

şartının gerçekleşmemiş olmasının da mümkün olduğu belirtilmişse de aşağıdaki hususlar doktrinde tartışmalıdır.

Hakim görüşe göre öncül suçun failinin cezalandırılması, mahkumiyet kararı verilmiş olması gerekmemektedir. Öncül suç failinin şahsi, özel nedenlerle cezalandırılmaması; mesela akıl hastalığı gibi kusurluluğu etkileyen bir durum ya da belli bir akrabalık ilişkisi dolayısıyla şahsi cezasızlık sebebi bulunması halinde, bu durum suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun failinin cezalandırılmasına engel teşkil etmez.⁸⁰

Bir görüşe göre öncül suçun takibi şikayete bağlı olması ve şikayet şartının gerçekleşmemesi veya geri alınması durumlarında ve hatta suçun genel af ile kaldırılması hallerinde öncül suçtan elde edilen eşya üzerinde suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun oluşacağı tereddütlüdür.⁸¹ Aynı görüşe göre 765 s. TCK m.512/1 son cümlede “... şu kadar ki tayin edilecek ceza asıl fiil için verilecek cezanın üçte birini geçemez.” denilmek suretiyle suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun öncül suça bağlı olduğu gösterilmekte ve öncül suçun ispatı gerekmektedir.⁸² Ancak bu son cümle ile belirtilen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun failinin cezalandırılabilme şartı olmayıp, verilecek cezanın miktarına ilişkin bir düzenleme olduğundan; suçun unsurları ve oluşumu bakımından değil cezanın miktarının tayini bakımından öncül suça bağlı olduğunu göstermektedir. 5237 s. TCK m.165 gerekçesinde bu hususlara açıklık getirilmiş olmakla; 765 s.TCK yürürlükte iken de hakim olan görüş şikayet şartının gerçekleşmemesi, zamanaşımı, af gibi sebeplerle öncül suçun kovuşturulamaz olmasının, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun oluşmasına engel olmayacağı yönündedir.⁸³ Karşı görüşe göre öncül suç cezalandıran kanunun ilga edilmesi halinde suçun oluşmayacağı, dolayısıyla suç dışındaki sebeplerle failin sorumlu olmadığı

⁸⁰ Artuk , Yenidünya, **a.g.m.**, sh. 81; Önder, **a.g.e.**, sh. 442.

⁸¹Erem, **a.g.e.**, sh.2501.

⁸² Erem,**a.g.e.**, sh. 2501-2502.

⁸³ Önder, **a.g.e.**, sh. 442; Artuk, Yenidünya, **a.g.m.**,sh. 84.

hallerde bu durumun sadece öncül suçun failine etki edeceği ve eşyayı satın alan, kabul eden failin suçlu olacağı yönündedir.⁸⁴ Aynı yöndeki görüşe göre öncül suçun yargısal olarak sabit bulunması, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından karar verebilmek için eşyanın öncül bir suçtan elde edildiğinin hükmen tespit edilmesi zorunluluğu vardır.⁸⁵ Aynı yöndeki görüşe göre öncül suçun faili belli olmasa da, suçun işlendiği sabit ise bu suçtan elde edilen eşya, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun oluşumuna imkan vereceğinden; öncül suça ilişkin yargılama henüz başlamamış ise soruşturmanın yürütülmesi için hakim evrakı Cumhuriyet savcısına göndermeli, eğer öncül suça ilişkin dava açılmışsa bu dava suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçuna ilişkin davada bekletici sorun yapılmalı, öncül suça ilişkin davada hüküm verilene kadar suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçuna ilişkin dava durdurulmalıdır.⁸⁶ Bu görüşe göre öncül suçun varlığı hükmen tespit edilmedikçe, eşyanın suç eşyası olup olmadığı da belirlenemeyeceğinden, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından yargılama yapılmamalıdır. Bu durumda iki ihtimal gündeme gelmektedir. İlk olarak, öncül suça ilişkin yargılama başlamışsa bu yargılamanın sonucu bekletici sorun yapılmalı, suçun oluştuğu hükmen tespit edildikten sonra suç eşyası ile ilgili yargılamaya devam edilmelidir. Diğer ihtimalle, suç eşyası ile ilgili yargılamaya başlanıldığında öncül suça ilişkin soruşturma, kovuşturma bulunmaması halinde Cumhuriyet savcılığına ihbar ile öncül suça ilişkin soruşturmanın başlatılması sağlanmalıdır.

Uygulamada öncül suç ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçuna ilişkin dava birlikte açılmaktadır. Birlikte açılmadığı durumlarda, ek iddianame düzenlenmesi talep edilmektedir. Cumhuriyet savcısı dava açmaya zorlanamayacağından ve iddianamenin iadesi kurumunun varlığından dolayı yeni bir iddianame ile dava açılmalı, daha

⁸⁴ Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 535.

⁸⁵ Taşdemir, Özkepir, **Sahtecilik**, sh. 844; Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 535.

⁸⁶ Soyaslan, **a.g.e.**, sh. 330.

sonra davalar birleştirilmelidir.⁸⁷ Suçtan elde edildiği sabit olan bir eşyanın, bu niteliği bilinerek alınması cezalandırılma için yeterli olup, öncül suçun failinin belirlenmesi, cezalandırılması, hükmün kesinleşmesi gerekli değildir.⁸⁸ Ancak madde gerekçesinde belirtildiği gibi, şikayet şartının gerçekleşmemiş olması, zamanaşımı gibi sebepler suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun failinin cezalandırılmasını engellemez. Şikayet bir muhakeme şartı olup, suçun unsurlarından olmadığından suçun oluşumunu engellememektedir. Şikayete tabi olan güveni kötüye kullanma suçunun basit halinde, fail hakkında kovuşturma devam ederken mağdurun şikayetini geri alması halinde, şikayetin geri alınması sebebiyle kamu davasının düşmesine karar verilir. Bu durumda mahkeme hem kamu davasının düşmesine karar verir, hem de öncül suç olan güveni kötüye kullanma suçunun işlendiğini hükümle sabit görebilir.⁸⁹

Madde gerekçesinde bu suçun yurt dışında işlenmiş olabileceği belirtilmiştir. Yabancı ülkede işlenen suçun Türk kanunlarına göre Türkiye’de kovuşturulabilme olanağı varsa yabancı ülkede işlenen suçtan elde edilen eşya suç eşyası kabul edilir ve bu eşyayı satın alma, kabul etme cezalandırılabilir.⁹⁰ Bu görüşe göre öncül suçun Türkiye’de kovuşturulabilir olması şartı aranmışsa da, madde ve gerekçede böyle bir şart yer almayıp, kanaatimce yabancı ülkede işlenen öncül suçun kanunlarımıza göre suç olması yeterlidir. Kanunlarımıza göre suç olmayan bir fiilden elde edilen eşya için, suç eşyası niteliğini kabul etmek adalet duygusunu sarsar.

Sonuç olarak devletin öncül suç için kovuşturma olanağının bulunmaması, cezalandırma yetkisini ortadan kaldıran sebeplerin varlığı suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun oluşumuna ve failinin cezalandırılmasına engel teşkil etmez.⁹¹

⁸⁷ Bakıcı, **a.g.e.**, sh. 905.

⁸⁸ Bakıcı, **a.g.e.**, sh. 905.

⁸⁹ Özgenç, **Suç Örgütleri**, sh. 182.

⁹⁰ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 499.

⁹¹ Artuk, Yenidünya, **a.g.m.**, sh. 84.

2.Fiil

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu seçimlik hareketli suçtur. 5918 s. Kanun ile yapılan değişiklikten önce, satın almak ve kabul etmek fiil olarak düzenlenmişti. Yapılan değişiklikle satmak, devretmek, satın almak ve kabul etmek fiil olarak düzenlenmiştir. Maddenin gerekçesinde kabul olgusunun satın alma dışında bir hukuki işlemle gerçekleşmesi gerektiği belirtilmiştir.⁹² Gerekçede bağış, suçtan elde edilen taşınır veya taşınmaz eşyanın kiraya kabul edilmesi ile suçtan elde edilen paranın ödünç olarak kabul edilmesi, kabul olgusuna örnek olarak gösterilmiştir. Yapılan değişiklikle beraber satmak ve devretmek fiillerinin eklenmesiyle kapsamın genişletildiği görülmektedir.

Maddenin 5918 s. Kanunla yapılan değişiklikten önceki halinde sadece satın almak ve kabul etmek yer almakta; satın almak dışındaki hususlar kabul etmek kapsamında değerlendirilmekteydi. Fail kısmında ayrıntılı olarak belirtilecek olmakla beraber, bu suç maddenin gerekçesinde de belirtildiği gibi çok failli, karşılaşma suçudur. Bir tarafta satın alan, kabul eden; diğer tarafta satan, ödünç vermek, bağışlamak vb. şekillerde kabule sunan bulunmaktadır. Madde gerekçesinde eşyayı satan kişinin, bu eşyanın elde edildiği suçu işleyen kişi olması halinde ayrıca ödünç olarak verme, bağışlama ya da satma fiili dolayısıyla cezalandırılmayacağı belirtilmiştir.⁹³ Satım sözleşmesinin taraflarını satan ve satın alan oluşturmaktadır. TCK m.165 çok failli, karşılaşma suçu olduğundan satan ve satın alan kişi suçun failleridir. Gerekçede belirtildiği gibi, satan kişinin aynı zamanda eşyanın elde edildiği suçu işleyen kişi olması, bu suç bakımından şahsi cezasızlık sebebi oluşturmaktadır. Sonuç olarak satan kişi, suç eşyasının elde edildiği suçun faili olmadığı takdirde cezalandırılacağından, değişiklikle birlikte “satmak” fiilinin maddeye dahil edilmesi gerçek anlamda kapsamı genişletmemiştir. Satan kişi de satın alan kişi gibi bu suçun failidir. Yapılan değişiklikle “devretmek” fiil olarak düzenlenmiştir. TBK m. 207’de satım

⁹² Şahin, Özgenç, a.g.e., sh. 293.

⁹³ Şahin, Özgenç, a.g.e., sh. 293.

sözleşmesinde, satıcının alıcıya zilyetlik ve mülkiyeti devir borcunu yüklediği düzenlenmiştir. Suç eşyasının satın alınması halinde, satan kişi satın alana zilyetlik ve mülkiyeti devretmektedir. Kabul olgusu kapsamında değerlendirilen ödünç verme, kiraya verme hallerinde de zilyetliğin devri söz konusudur. Satın almak ve kabul etmek fiilleri, devretmek olgusunu kapsadığından “devretmek” fiilinin maddeye dahil edilmesiyle, gerçek anlamda kapsamın genişlemediği söylenebilir de bu husus ilerde devretmek fiili kapsamında değerlendirilecektir.

Maddede suçu oluşturan fiiller satmak, satın almak, devretmek ve kabul etmek olmak üzere sınırlı sayıda gösterilmiştir. Bu nedenle sayılanlar dışındaki fiiller bu suçu oluşturmaz.⁹⁴ Dolayısıyla 765 s. TCK’ da yer alan saklamak, ya da sayılan fiillere aracılık etmek hallerinde suç oluşmayacaktır.

765 s. TCK’ da kabul etmek, saklamak, satın almak ve bu sayılanlara her ne suretle olursa olsun aracılık etmek fiilleri yer almaktaydı. 5237 s. TCK’ da aracılık etmek fiili yer almadığından aracı olanın durumu iştirak kapsamında değerlendirilecektir. Bir görüşe göre saklamak, kabul etmek kapsamında değerlendirilebilir.⁹⁵ Bu görüşe göre saklamak öncelikle kabul etmeyi gerektirir ve kanun koyucu failin hangi maksatla suç eşyasını kabul edeceği hususunda bir sınırlama getirmemiştir. Ancak bu görüşe katılmak mümkün görünmemektedir. Çünkü, bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşya, yani suç eşyası aynı zamanda işlenen suçun delilini oluşturmaktadır. TCK m.281 suç delillerini gizlemeyi suç olarak düzenlemiştir. Her ne kadar TCK m.165’te kabul etmenin hangi amaçla yapılacağına dair bir sınırlama yok ise de; fail öncül suçu işleyenleri korumak, suç delillerini gizlemek, yok etmek amacıyla hareket etmemelidir.⁹⁶ Suç eşyasının saklanması halinde, TCK m.165 değil, TCK m.281’de yer alan suç oluşur.

⁹⁴Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, sh. 623; Artuk, Yenidünya, **a.g.e.**, sh. 86 ; Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 536, Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 501.

⁹⁶ Bakıcı, **a.g.e.**, sh. 906.

a.Satmak, Satın Almak

Satın alma bir edim karşılığında, bir eşyanın mülkiyetine sahip olmaktır. Satım sözleşmesi icap ve kabul ile tamamlanır. Eşyanın mülkiyeti taşınırlarda teslim, taşınmazlarda tescil ile satın alana geçer. Bir görüşe göre hukuki işlemin yapılması yeterli olup, eşya teslim edilmemiş olsa bile satış gerçekleşmiş ve suç tamamlanmış olur.⁹⁷ Bu görüşe göre eşyanın faile fiilen geçmiş olması ya da bedelin ödenmiş olması gerekmez. Diğer görüşe göre yalnızca hukuki işlem yapılması yeterli olmayıp, suçun oluşması için eşyanın faile teslim edilmiş olması gerekir.⁹⁸

Bedelin ödenmiş olması gerekmediği konusunda doktrinde görüş birliği mevcuttur. Satım sözleşmesi TBK m. 207'de düzenlenmiştir. Buna göre satım sözleşmesinde satıcı, alıcıya malı teslim ve mülkiyeti, zilyetliği devir; alıcı da satıcıya satım parasını ödemeyi borçlanır. TBK m. 207/2 hükmünde aksine sözleşme veya adet olmadığı takdirde sözleşmenin taraflarının edimlerini aynı anda ifa edeceği düzenlenmiştir. Görüldüğü gibi satım sözleşmesinin tamamlanması için bedelin ödenmesi gerekmemektedir. Bu nedenle bedelin ödenmemiş olması, daha sonra ödenecek olması suçun tamamlanmasına engel olmaz.

Maddenin gerekçesinde satın almak dışındaki hukuki işlemler kabul etmek kapsamında değerlendirildiğinden, satın almak suretiyle suçun oluştuğunu kabul edebilmek için borçlar hukukunda satım sözleşmesinin şartlarından olan taşınırlarda teslim, taşınmazlarda tescilin yapılması gerekmektedir. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda, suç eşyasını çoğunlukla taşınırlar oluşturduğundan, doktrindeki tartışmalar da teslim üzerinde olmaktadır. Ancak gerekçede de belirtildiği gibi suç taşınmaz eşyalar üzerinde de işlenebilir. Bu nedenle suç eşyası bir taşınmaz ise tescil şartının gerçekleşmesi, suçun tamamlanması için gereklidir.

⁹⁷Önder, **a.g.e.**, sh. 447.

⁹⁸Öztürk, Erdem, **Ceza Hukuku**, sh.355; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, sh. 623; Artuk, Yenidünya, **a.g.m.**, sh. 86.

Sonuç olarak satımın gerçekleşmesi için taşınırlarda teslim, taşınmazlarda tescil gerekli olduğundan sadece hukuki işlemle yani satım sözleşmesinin akdedilmesiyle suç tamamlanmayacaktır. Bu durumda fiil satmak, satın almak olmayıp, somut olaya göre kabul etmek ya da devretmek olarak nitelendirilebilir. İlerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak belirtilecek olmakla beraber; teslim, tescil hususları suçun tamamlanması ve dolayısıyla suça teşebbüsün belirlenmesi bakımından önemlidir.

Satmak, satın almak fiilleri kapsamında bir diğer tartışma da, yapılan hukuki işlemin teknik anlamda bir satım sözleşmesi olması gerekip gerekmediği hususudur. Bir görüşe göre, teknik anlamda satım sözleşmesi gerekli olmayıp, eşyanın mülkiyetinin faile geçmesini sağlayan her türlü hukuki işlem satmak, satın almak olarak kabul edilmelidir.⁹⁹ Karşı görüşe göre eşyanın mülkiyetinin geçmesini sağlayan hukuki işlemin teknik anlamda satım sözleşmesi olması gerekir.¹⁰⁰ Bu görüşe göre, satım sözleşmesi yoksa bu durum suç eşyasının kabul edilmesi olarak değerlendirilmelidir. Borçlar hukukunda mülkiyeti devir borcu doğuran sözleşmeler satım, trampa ve bağıştır. Teknik anlamda bir satım sözleşmesi gerekmediğini savunan görüşe göre, mülkiyetin faile geçmesi sonucunu doğuran her türlü hukuki işlem bu kapsamda değerlendirilmelidir. Buna göre mülkiyetin devri sonucunu doğuran trampa ve bağış sözleşmeleri de, suçun unsuru olan satın alma, satma fiilini kapsamında olacaktır. Bir bedel ödeyerek eşyanın mülkiyetine sahip olmayı satın alma olarak değerlendiren görüş, takası da satın alma kapsamında değerlendirmektedir.¹⁰¹

Suçun satmak, satın almak fiilleri ile oluşması için satım sözleşmesinin gerekmediğini savunan görüş, aynı zamanda bağış kabul etme kapsamında değerlendirmektedir. Bu durum bir çelişki oluşturmaktadır. Çünkü borçlar hukukunda mülkiyeti devir borcunu doğuran sözleşmeler satım, trampa ve

⁹⁹Öztürk,Erdem, **Ceza Hukuku**, sh.355; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, sh. 623; Artuk, Yenidünya, **a.g.m.**, sh. 86, Önder, **a.g.e.**, sh. 447.

¹⁰⁰ Necati Meran, **Yeni Türk Ceza Kanununda Sahtecilik Malvarlığı Bilişim Suçları ile Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar**, Ankara, 2008, sh. 331.

¹⁰¹ Bakıcı, **a.g.e.**, sh. 906.

bağış sözleşmeleridir. Teknik anlamda satım sözleşmesinin gerekmediğini, mülkiyetin naklini doğuran her türlü hukuki işlemin satın alma olarak kabul edileceğini savunan görüş, bağış sözleşmesini “kabul etmek” olarak değerlendirmemelidir. Maddenin gerekçesinde bağış açıkça “kabul etmek” fiiline örnek olarak gösterilmiştir. Bu nedenle, teknik anlamda satım sözleşmesi olmayan fakat mülkiyeti devir borcunu doğuran her türlü hukuki işlemi, “satın almak” fiili kapsamında değerlendiren görüşe katılmamaktayım. Kanaatimce, satmak ve satın almak fiillerinin oluşumu için satım sözleşmesinin varlığı ile teslim, tescil şartlarının da gerçekleşmesi gerekmektedir.

b.Kabul Etmek

Kabulün sözlük anlamı , “ taraflardan biri tarafından bir sözleşmenin bağitlanması için yapılan öneriye, icaba olumlu cevap vermektir.”¹⁰² Kabul etmek fiili için doktrinde benzer tanımlar yapılmıştır. Kabul etmek eşyanın fail tarafından kendi zilyetliğine geçirilmiş olmasıdır.¹⁰³ Suçtan elde edilen para veya eşyanın kabul edilmesi, eşyanın fail tarafından zilyetliğine geçirilmiş olmasıdır.¹⁰⁴ Bir başka tanıma göre kabul etmek failin satın alma dışında herhangi bir sebeple süreli veya süresiz olarak eşya üzerinde fiili egemenliği elde etmesidir.¹⁰⁵ Doktrinde kabul etmenin eşya üzerinde zilyetlik sağlamak olarak tanımlandığı görülmektedir. Kabul için zilyetliğin geçişi öngörölmüş olsa da, bazı durumlarda mülkiyet de geçebilir. Kabul etmeye örnek olarak gösterilen bağış halinde sadece zilyetlik değil mülkiyet de geçmektedir.

Maddenin gerekçesinde belirtildiği gibi kabul olgusunun satın alma dışında bir hukuki işlemle gerçekleşmesi gerekmektedir. Gerekçede bağış,

¹⁰² Yılmaz, **a.g.e.**, sh. 341.

¹⁰³ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 501.

¹⁰⁴ Önder, **a.g.e.**, sh. 447.

¹⁰⁵ Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, sh. 2616.

suçtan elde edilen eşyanın kiraya kabul edilmesi, suçtan elde edilen paranın¹⁰⁶ ödünç olarak kabul edilmesi örnek olarak gösterilmiştir.

Tanımdan da anlaşılacağı gibi kabul süreli veya süresiz olabilir. Suç eşyasının kesin olarak kabulü veya geçici bir süre kabulü arasında fark yoktur.¹⁰⁷ Buradaki kesin veya geçici kabulü, kabul edilen suç eşyasının kabule sunana tekrar iade edilecek olup olmaması ayrımı şeklinde değerlendirmek mümkündür. Buna göre bağışlama halinde kesin kabul; ödünç verme, kiraya verme hallerinde ise geçici kabulün varlığından söz edilebilecektir. Kanaatimce böyle bir ayrıma gerek yoktur. Süresine bakılmaksızın, kabul etme unsuru gerçekleştiğinde suç oluşacaktır.

Öncül suçtan elde edilen eşyanın tümünün kabulü şart olmayıp, bir kısmının kabul edilmesi suçun gerçekleşmesi için yeterlidir.¹⁰⁸ Kabul etmek için eşyanın zilyetliğinin doğrudan faile geçmesine gerek yoktur; failin bilgisi dahilinde, ona eşya üzerinde tasarruf etme olanağı verecek şekilde bir başkası tarafından alınması halinde kabul etme gerçekleşir.¹⁰⁹ Bunun için öncelikle zilyetliğe ilişkin açıklama yapmak gerekmektedir. Eşya hukukunda zilyetlik, eşya üzerinde iradi şekilde hakimiyetin ele geçirilmesi ile doğan ve bu hakimiyetin iradi olarak terkine veya irade dışı sebeplerle sona ermesine kadar devam eden hukuki durum olarak tanımlanmıştır.¹¹⁰ Eşya hukukunda zilyedin, dolayısıyla zilyetlik kazanması halleri mevcuttur. Bunlar; temsilci aracılığıyla zilyetliğin kazanılması, hükmen teslim, zilyetliğin havalesi, emtiayı temsil eden senetlerin teslimidir.¹¹¹ Bu sayılan durumlardan biriyle zilyetliğin kazanılması halinde, zilyetliği kazanan fail, eşyaya fiilen hakim olmasa da kabul etmiş olacağından suç oluşacaktır. Buna göre failin

¹⁰⁶ Sahte olarak üretilmiş parayı kabul etmek fiili, TCK m. 197/2 'de ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır:

“ Sahte parayı bilerek kabul eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.”

Maddede 'bilerek' ifadesi yer aldığından tanımlanan suç ancak doğrudan kastla işlenebilir. Fiilin olası kastla işlendiğinin kabulü halinde TCK m. 165 hükmü uygulanacaktır.

¹⁰⁷ Erem, **a.g.e.**, sh. 2503.

¹⁰⁸ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 501; Önder, **a.g.e.**, sh. 447.

¹⁰⁹ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 501; Önder, **a.g.e.**, sh. 447.

¹¹⁰ Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, sh. 52.

¹¹¹ Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, sh. 67-73.

iradesiyle üçüncü kişi kabul işlemini gerçekleştirebilir. Eşyanın kabul eden kişinin eline geçmeden üçüncü kişiye verilmiş olması ve bu kişi tarafından eşya üzerinde değişiklik yapılması kabul etmenin gerçekleşmesini engellemez.¹¹² Suç eşyası olan paranın failin banka hesabına yatırılması kabul etmektir. Banka hesabına yatırılan paranın failin borcu nedeniyle bir başkasına havale edilmesi ya da failin alacaklısı tarafından haczedilmesi hallerinde dahi suç eşyası fail tarafından kabul edilmiş olur.¹¹³ Sonuç olarak malın failin tasarruf alanına girmiş olması yeterli olup, failin rızası dışında elinden çıkması veya terk etmiş olması halleri suçun oluşumuna etki etmez.¹¹⁴

Yukarıda belirtildiği gibi eşya fiilen elinde olmasa da, failin eşya üzerinde tasarruf etme yetkisi bulunması kabul için yeterli olup, eşya üzerinde bir yarar sağlamak için tasarrufta bulunması şart değildir.

Kabul etmenin bir bedel karşılığı olması gerekmemektedir. Ancak bir görüşe göre, kabul etmenin herhangi bir bedel ödemediği olması gerekir.¹¹⁵ Satım sözleşmesi TBK m.207’de satıcının alıcıya malı teslim ve mülkiyeti nakil, alıcının da satıcıya bedeli ödeme borçlarını içeren sözleşme olarak düzenlenmiştir. Maddede seçimlik hareket olarak düzenlenen satmak, satın almak fiillerinin, satım sözleşmesi gereği bedel karşılığı olacağı görülmektedir. Ancak kabul etme halinde kabulün mutlaka bedelsiz olacağı görüşünü tartışmak gerekmektedir. Madde gerekçesinde suç eşyasının kiraya kabul edilmesi, ödünç olarak kabul edilmesi ve bağışlanması kabul olgusuna örnek olarak gösterilmiştir.¹¹⁶ TBK m.299’de bedel kira sözleşmesinin unsuru olarak düzenlendiğinden, bu örnekte kabul etmenin bir bedel karşılığında olduğu görülmektedir. TBK m. 379 kullanım ödünç sözleşmesini düzenlemiştir. Maddede “.... ödünç verenin bir şeyin karşılıksız olarak kullanılmasını ödünç alana bırakmayı..” düzenlemesiyle,

¹¹² Önder, a.g.e., sh. 447.

¹¹³ Önder, a.g.e., sh. 447.

¹¹⁴ Erem, a.g.e.,sh. 2503.

¹¹⁵ Erdal Noyan, **Hırsızlık Suçları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, sh. 608.

¹¹⁶ Şahin, Özgenç, a.g.e.,sh. 293.

kullanım ödöncü sözleşmesinin bedelsiz olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak, kabul etmek bedel karşılığında ya da bedelsiz olabileceğinden, kesin olarak bedel ödenmeden gerçekleşeceğini söylemek doğru değildir.

Bir görüşe göre fail, suç eşyasını kabul etmek anlamına gelmeyen hareketlerle kullandığı takdirde kabul unsuru oluşmayacağından, suç meydana gelmeyecektir.¹¹⁷ Buna göre çalıntı bisikletle kısa süre gezen kişinin fiili suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunu oluşturmayacaktır. Ancak Yargıtay'ın aksi yönde kararı mevcuttur.¹¹⁸ Yargıtay bu kararında, çalıntı olduğunu bildiği bisikletle gezintiye çıkan sanık hakkında hırsızlık suçundan hüküm kuran mahkemenin kararını bozarak, bu fiilin suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunu oluşturduğuna yer vermiştir.

Kabul etmenin ne şekilde olacağı konusunda kanunda açıklık bulunmamaktadır. Ancak gerekçede bağış, ödünç almak, kira kabul etmeye örnek olarak gösterilmiştir. Rehin halinde kabul etmenin gerçekleşeceği açıktır. Suç eşyasının miras yoluyla intikal etmesi halinde de, mirasçı terekedeki eşyanın suç eşyası olduğunu biliyorsa ve mirası kabul etmişse suç oluşacaktır.¹¹⁹

765 s. TCK' da saklamak fiili de seçimlik hareketlerden biri olarak ceza yaptırımına bağlanmıştı. Saklamak, öncelikle kabul etmeyi gerektirir görüşü mevcut olduğundan 765 s. TCK kapsamında kısa bir değerlendirme yapmak gerekmektedir.¹²⁰ Saklamak, suç eşyasının malik ya da adli makamlar tarafından bulunmasını önlemeye yönelik hareketlerdir.¹²¹ Saklamak eylemi 765 s. TCK'da hem m.296 hem de m.512 kapsamında değerlendirebileceğinden, suçun oluşabilmesi için saklamak eyleminin m.296

¹¹⁷ Önder, **a.g.e.**, sh. 447.

¹¹⁸ Noyan, **a.g.e.**, sh. 608. “.. Hırsızlık suçuna katılmayan, ancak çalıntı olduğunu bildiği mobilete gezmek amacıyla binen sanık Mustafa'nın eyleminin TCK'nun 512/1 maddesinde yazılı suç oluşturduğu düşünülmeden, 494/1 maddesinden hükümlülüğüne karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” (Yargıtay 6. C.D. 26.1.2004, 2002/19812-2004/486)

¹¹⁹ Bakıcı, **a.g.e.**, sh. 906; Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 537.

¹²⁰ Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 537; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, sh. 1305

¹²¹ Önder, **a.g.e.**, sh. 448.

kapsamına girmemesi gerekir.¹²² Fail suç delillerini gizlemek, gerçeğin meydana çıkmasını önlemek amacı ile saklamak fiilini gerçekleştiriyorsa m. 296; eşyayı kendi menfaatine saklıyorsa m.512 uygulanmalıdır. Saklamak fiilinin hangi suçun maddi unsurunu oluşturduğunu failin kastına göre belirlemek gerekir.

Saklamak eylemi bizzat fail tarafından yapılmalıdır.¹²³ Çünkü saklamak fiilinin m. 512’de yer alan suç oluşturabilmesi için eşyayı kendisi için saklaması gerekmektedir. Bir üçüncü kişi tarafından saklanması halinde, öncül suçun(burada öncül suç, suç eşyasını satın almak ve saklamak olacaktır) faili lehine yapıldığından m. 296’da yer alan suç oluşacaktır. Saklamak hususunda, öncül suç faili ile suç eşyasını satın alan, kabul eden, saklayan arasında bir anlaşmanın varlığı aranmadığı gibi, saklamanın ücret karşılığı olması da şart değildir.¹²⁴ Öncül suç faili ile saklayan arasında, saklamaya yönelik bir anlaşmanın varlığı ya da saklamanın ücret karşılığı olması, m.296’nın uygulanmasını gerektirmektedir. Çünkü bu durumlarda saklayan kendi lehine değil, öncül suç faili lehine hareket etmektedir.

Bu tartışmalar 765 s. TCK dönemine ilişkin olup; 5237 s. TCK’da saklamak fiil olarak düzenlenmemiştir. Bu husus bir eksiklik oluşturmamaktadır. Yukarda açıklanan nedenlerle saklamak fiili her iki suç kapsamında değerlendirilebiliyordu. Bu sakıncanın önüne geçmek amacıyla suçtan elde edilen eşya aynı zamanda suçun delili olduğundan, söz konusu eşyanın saklanması halinde m.165 değil, m.281’de yer alan suç delillerinin yok edilmesi, gizlenmesi, değiştirilmesi suç oluşacaktır.

c.Devretmek

¹²² Şahin, **a.g.m.**, sh. 29.

¹²³ Artuk, Yenidünya , **a.g.m.**, sh. 86.

¹²⁴ Erem, **a.g.e.**, 2502; Önder, **a.g.e.**, sh. 448.

TCK m. 165'te, 5918 s. Kanunla yapılan değişiklikten önce, satın almak ve kabul etmek fiil olarak düzenlenmişti. Değişiklikle birlikte bu fiillere satmak ve devretmek eklenmiştir.

Devretmek fiili somut olaya göre satın almak veya kabul etmek fiilleri kapsamında değerlendirilebilir. Suç eşyasının devri satım sözleşmesiyle veya diğer hukuki işlemlerle olmak üzere genel olarak iki bölümde değerlendirilebilir. Eğer satım sözleşmesi varsa mülkiyetin devri söz konusu olacak ve suç eşyasının mülkiyeti devredilecektir. Diğer durumlarda ise kabul etme başlığında açıklandığı gibi kira, ödünç gibi çeşitli işlemlerle suç eşyasının zilyetliği devredilecek ya da bağış, trampa sözleşmelerinde olduğu gibi mülkiyet devredilerek esasında satın alma ve kabul etme kapsamında “devretme” fiili gerçekleşmiş olacaktır. Belirtilen hallerde diğer seçimlik hareketlerin devretmek fiilini kapsadığı anlaşıldığından, kanun koyucunun 5918 s. Kanun ile yapılan değişiklik sırasında “devretmek” fiilini seçimlik hareketlere ilave etmesinin nedenini tespit etmek gerekir. 5918 s. Kanuna ilişkin Hükümet Tasarısında bu değişikliğin gerekçesine şu şekilde yer verilmiştir:

“Yapılması düşünülen değişiklikle, söz konusu suçu oluşturan seçimlik hareketlere açıklık getirilmesi amaçlanmıştır. Bir suçun işlenmesi suretiyle veya bir suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilmiş olan eşya veya diğer malvarlığı değerini satın alan veya kabul eden kişi gibi, satan veya herhangi bir çıkar karşılığı olmaksızın devreden kişinin de cezalandırılması gerektiği hususuna açıklık getirilmesinde fayda mülahaza edilmiştir.”

Değişiklik gerekçesinde devretmek fiilinin herhangi bir çıkar karşılığı olmayacağı belirtilmiştir. Satmak, satın almak fiillerinde satım sözleşmesi gereği her iki tarafın karşılıklı edimleri olduğundan, çıkar karşılığı olmaması gerektiği şartı gerçekleşmeyecek olup, devretmek yukarıda anlatıldığı gibi bu kapsamda değerlendirilemeyecektir. Suç eşyasının kabul edilmesi halinde kabul eden ve kabule sunan bulunmaktadır. Bu durumda kabule sunan kişinin fiilinin devretmek kapsamında değerlendirilebilir olup olmadığı

tartışılmalıdır. Kabule sunmanın, kira sözleşmesinde çıkar karşılığında olduğunu, kullanım ödöncü sözleşmesinde ise bedel olmadığından bir çıkar olmadan gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Bu durumda ödünç veren kişinin fiili ‘devretmek’ kapsamında değerlendirilebilir. Böyle bir ayrıma gitmenin gerekliliği ve faydası tartışılır olmakla birlikte, uygulamada yargı kararları ile şekilleneceği kanaatindeyim.

3.Fail

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu 5237 s. TCK m.165 ‘te şöyle düzenlenmişti. “ *Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı satın alan veya kabul eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*” Daha sonra 20.6.2009 tarihli 5918 s. Kanunun 3. maddesi ile değişiklik yapılmış ve madde “*Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı veya diğer malvarlığı değerini, bu suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*” şeklinde değiştirilmiştir. Değişikliğe ilişkin Hükümet Tasarısında şu gerekçeye yer verilmiştir:

“... Ancak, bu eşya veya diğer malvarlığı değerinin elde edildiği suçu işleyen, bu suçun işlenmesine iştirak eden kişinin söz konusu eşya veya diğer malvarlığı değerini satmak veya devretmek dolayısıyla tekrar cezalandırılmasının önüne geçmek amacıyla, madde metnine ‘bu suçun işlenmesine iştirak etmeksizin’ ibaresi eklenmiştir.”

Bu suç çok failli bir karşılaşma suçudur. Bir tarafta suç eşyasını satan, devreden, kira, bağış suretiyle karşı tarafa veren; diğer tarafta satın alan, kabul eden, devralan bulunmaktadır. Suçun faili öncül suça iştirak etmemiş herhangi bir kimse olabilir. Maddenin gerekçesinde eşyayı satan kişinin aynı

zamanda bu eşyanın elde edildiği suçu işleyen kişi olması halinde cezalandırılmayacağı belirtilmiştir. Bu durum kabul edilmek üzere kiraya veren, ödünç veren ya da bağışlayan için de geçerlidir. Çok failli suçlarda, faillerden birinin cezalandırılıp cezalandırılmayacağı diğer fail ya da faillerin cezalandırılmasına etki etmez. Kişi öncül suçun faili ise, bu durum suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından şahsi cezasızlık sebebi olacaktır.

5918 s. Kanunla yapılan değişiklikten önce madde metninde failin öncül suça iştirak etmemesi şartı aranmamıştı. Ancak madde gerekçesinde; kişinin öncül suça iştirak etmiş olmasının, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından şahsi cezasızlık sebebi oluşturacağı açıkça belirtilmiştir.¹²⁵ Bu nedenle değişiklikten önceki madde ; değişiklikle birlikte eklenen öncül suça iştirak etmemiş olmak şartı mevcut kabul edilerek yorumlanmalıdır. Ancak değişiklikten önce bu durumu bir önşart olarak değerlendirmeyen görüş mevcuttur.¹²⁶ Bu görüşe göre değişiklikten önce, öncül suça iştirak etmemiş olma olumsuz şartı yer almıyorken, kişinin iştirak hükümleri uyarınca hem öncül suçtan, hem de suç eşyasını satın alma ve kabul etme suçundan sorumlu tutulacağı belirtilmiştir.¹²⁷ Ancak madde gerekçesi değişiklikten önceki halinde de, öncül suça iştirak eden failin bu suç bakımından şahsi cezasızlık nedeniyle sorumlu tutulamayacağını açıkça ifade ettiğinden bu görüşe katılmak mümkün değildir.¹²⁸

Failin öncül suçun mağduru veya suç eşyası üzerinde hak iddia eden bir kimse olması durumunda, mağdur ve hak sahibi hakkına kavuşmuş olacağından suç oluşmaz.¹²⁹

Suç eşyası birden fazla el değiştirebileceğinden, suçun oluşması için failin suç eşyasını öncül suçun failinden elde etme zorunluluğu yoktur.¹³⁰ Bu

¹²⁵Şahin, Özgenç, **a.g.e.**, sh. 293.

¹²⁶Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 497.

¹²⁷ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 497.

¹²⁸ Aynı yönde, Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, sh. 623.

¹²⁹ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 497.

¹³⁰Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 497.

durumda suç eşyasını (kasten veya olası kastla) satın alan, kabul eden, devreden, satan kişi eşya ne kadar el değiştirmiş olursa olsun suçun faili olacaktır. Çünkü her defasında TCK m.165’de yer alan suç gerçekleşecek ve öncül suçtan elde edilen eşya da her el değiştirdiğinde, TCK m.165’de yer alan suçtan elde edilmiş eşya niteliğini koruyacaktır.

4.Mağdur

Suçun mağduru hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Mağdur, suçun konusunun ait olduğu kişidir.¹³¹ Malvarlığına karşı işlenen suçlarda malın ait olduğu kişi, yani sahibi aynı zamanda suçun mağduru. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun mağduru, öncül suçun işlenmesiyle elde edilen eşyanın sahibidir.

Suçun mağduru bir görüşe göre¹³², kendine karşı işlenen suçtan elde edilen eşyanın zilyedi; bir görüşe göre¹³³ suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçuyla elde edilen eşyanın maliki ya da hukuka uygun yollarla zilyetliğini elde etmiş olan kişi olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlarda zilyet mağdur olarak gösterilmişse de, aslında suçtan zarar gören kişidir. Kural olarak mağdur, aynı zamanda suçtan zarar kişi olmaktadır.¹³⁴ Ancak bu suç bakımından zilyet her zaman mağdur olmamaktadır. Malın zilyetliğini elinde bulunduran kişi aynı zamanda malın maliki değilse, bu durumda suçtan zarar gören olacak, mağdur ise malik olacaktır. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun işlenmesiyle, suç eşyasının sahibi malvarlığı yönünden zarara uğrayacağından, mağdur da kendisi olacaktır.

¹³¹ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, sh. 189.

¹³² Meran, **a.g.e.**, sh. 329.

¹³³ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 498.

¹³⁴ Özgenç, **Genel.**, sh. 190.

Bir görüşe göre bu suçun mağduru öncül suçun işlenmesiyle malvarlığı zarara uğrayan gerçek veya tüzel kişi olarak tanımlanmıştır. Suç malvarlığına karşı işlenen suç olduğundan, suçun mağdurunun malvarlığı zarara uğrayan kişi olduğuna ilişkin açıklamaları daha önce yapmıştık. Ancak mağdurun gerçek kişinin yanında tüzel kişi de olabileceğine katılmak mümkün değildir. Mağduru olmayan bir suç olmadığı gibi, bütün suçların mağduru ancak gerçek kişilerdir. Tüzel kişiler suçun mağduru olmayıp, ancak suçtan zarar gören kişi olabilirler.¹³⁵

Bir görüşe göre eşyayı satan, veren kişi öncül suçun faili, eşyayı satın alan, kabul eden kişi de bu suçun faili olduğundan, geriye kişi planında bir mağdur bulunmadığından mağdurun kamu olduğu belirtilmiştir.¹³⁶ Bu suçun mağdurunu, eşya veya diğer malvarlığı değerinin elde edildiği öncül suçun mağduru ile özdeşleştirmemek gerekir.¹³⁷ Yukarıda yer alan görüşlerde öncül suçun mağduru ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun mağduru aynı kişi olarak kabul edilmiştir. Toplumu oluşturan herkes gibi öncül suçun mağduru da suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu ile mağdur edilmektedir.¹³⁸ Sonuç olarak suçun mağduru toplumu oluşturan herkeştir.

D. Manevi Unsurlar

1.Genel Olarak

Manevi unsur, işlenen fiil ile kişi arasındaki manevi bağ olarak tanımlanabilir.¹³⁹ Manevi unsur olmadan insan davranışı fiil niteliğini

¹³⁵ Özgenç, Genel, sh. 191.

¹³⁶Şafak, a.g.e., sh.449.

¹³⁷ Özgenç, Suç Örgütleri, sh.189.

¹³⁸ Özgenç, Suç Örgütleri, sh.189.

¹³⁹ Özgenç, Genel, sh.205.

taşımayacağından, suç da oluşmaz.¹⁴⁰ Dolayısıyla kanuni tanımında yer alan manevi unsur gerçekleşmediği takdirde, suçun varlığından söz edilemeyecektir.

Manevi unsuru kast ve taksir olmak üzere genel olarak iki başlıkta incelemek mümkündür. Suçlar kural olarak kasten işlenir, ancak kanunun istisnai olarak düzenlediği hallerde taksirle işlenen bir fiil de suç oluşturabilecektir. Kast TCK m. 21’de doğrudan kast ve olası kast olmak üzere iki fıkra düzenlenmiştir. Madde gerekçesinde kast, kişi ile işlediği suçun maddi unsurları arasındaki psikolojik bağ olarak tanımlanmıştır.¹⁴¹ Doğrudan kast, suçun kanuni tanımındaki maddi unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi; olası kast ise suçun kanuni tanımındaki maddi unsurlardan birinin olayda gerçekleşebileceği öngörülmesine rağmen kişinin fiili işlemesi, unsurların meydana gelmesini kabullenmesi olarak tanımlanabilir.

Taksir, TCK m. 22/2 ‘de dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmıştır. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında kişinin öngördüğü neticenin istememesine karşın, meydana gelmesi bilinçli taksir olarak tanımlanmıştır. Taksirle işlenen fiiller ancak kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılabilirler. Bu nedenle suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun, taksirle işlenebileceği düzenlenmediğinden, suçun manevi unsurunu kast oluşturmaktadır. 765 s. TCK m. 512’ye göre suç doğrudan kastla işlenebileceği için, suç eşyasının taksirle satın alınması mülga TCK zamanında da suç oluşturmamaktaydı. Suç kastıyla hareket edilmemişse 765 s. TCK’nın “Ticaret Muameleatında ve Rehin Almakta Lazım Olan Tedbirlerin İhmali” ile ilgili 579 ve 580. maddeleri değerlendirilmekteydi.¹⁴² TCK m.579 “Her kim arz eden şahsın şerait ve

¹⁴⁰ Özgenç, Genel , sh.205.

¹⁴¹ Şahin, Özgenç, a.g.e.,sh.128.

¹⁴² Ahmet Gündel, Açıklamalı İctihatlı Zimmet Sahtecilik Hırsızlık Gasp Dolandırıcılık Emniyeti Suistimal Suçları, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002, sh.1367; Önder, a.g.e., sh.450; Dönmezer.,a.g.e.,

ahvaline veya talep ve kabul edilen fiyata nazaran bir cürüm mahsulü olduğu görülen eşyayı evveleminde meşru menşei tahkik etmeksizin satın almak veya rehin veya emanet veya alacağını istifa suretiyle alırsa..” şeklinde düzenlenmişti. Failin suç eşyasını satmak, saklamak, kabul etmek kastı olmasa dahi bu hükme göre cezalandırılabilirdi. TCK m.580, “bilgi vermeme suçu” kapsamında değinilecek olmakla beraber, eşyanın elde edilmesinden sonra bu niteliğini öğrenmeye ilişkindir. Her iki maddede de failin, fiil sırasında suç eşyasını elde etmeye yönelik bilinç ve iradesi bulunmamaktadır. Bu maddeler 765 s. TCK’ nın kabahatler kısmında düzenlenmiş olup, konumuz bakımından suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu için failin kastı aranmaktadır.

2.Kast

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu kasten işlenebilen suçtur. 765 s. TCK m.512’de “bilerek “ denilmek suretiyle suçun sadece doğrudan kastla işlenebileceği öngörülmüştü. Ancak, kanun manevi unsur bakımından doğrudan kastı aramasına rağmen uygulamada olası kastın varlığı halinde suçun oluştuğu kabul edilmiş ve failin cezalandırılması yoluna gidilmiştir.¹⁴³ 765 s. TCK döneminde uygulamada olası kastın varlığı kabul edildiğinden, o dönem doktrin tartışmalarına ve yargı kararlarına kısaca değinmek gerekmektedir. Manevi unsur bakımından “ bilmek” kabul edilmişse de uygulamada ve doktrinde bilebilecek durumda olma hali de kast olarak değerlendirilmişti. Bir görüşe göre, eşyanın bir suçtan elde edildiğinin bilinmesi ya da bilinmesi gerektiği hallerde kastın varlığı kabul edilir.¹⁴⁴ Diğer bir görüşe göre, makul bir insanın olay karşısındaki tutum ve davranışının gereği olan dikkat ve özeni göstermeyen failin malın suçtan elde

sh.538; İsmail Malkoç, Mahmut Güler, **Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler**, cilt IV, Ankara, Adil Yayınevi, t.y., sh. 4557.

¹⁴³ Özgenç, **Genel** , sh. 221.

¹⁴⁴ Malkoç, Güler, **a.g.e.**, sh. 4557.

edildiğini bildiği kabul edilmelidir.¹⁴⁵ Bu yönde bir Yargıtay kararında gerekli dikkat ve özeni göstermeyen sanığın, bildiği varsayılmıştır.¹⁴⁶ Şartlara göre, satın alınan, kabul edilen, saklanan eşyanın suç eşyası olduğunun anlaşılması hali Yargıtay kararlarında kastın varlığı için yeterli görülmüştür.¹⁴⁷ Benzer bir Yargıtay kararında failin kastının varlığına delil teşkil eden durum belirtilmiştir.¹⁴⁸ Bazı durumlarda şüphelenmek dahi kast kapsamında değerlendirilmiştir. Şüphelenmek “bilmek” kapsamında değerlendirilemeyeceğinden, satın alınan, saklanan, kabul edilen eşyanın suçtan elde edilmiş olması yönündeki şüphe failin kastı olarak kabul edilmez.¹⁴⁹ Ancak bir görüşe göre, şüphe genel ilkeler kapsamında “bilmek” sayılacağından, eşyanın suçtan elde edildiği yönünde şüphesinin bulunması halinde, failin kastının varlığı kabul edilir.¹⁵⁰ Yargıtay vermiş olduğu kararlarda, “bilmek” hususunun tespitini zorunlu tutmuştur.¹⁵¹

Maddede suçun oluşabilmesi için doğrudan kastın varlığı arandığı; doğrudan kast için failin bilerek ve isteyerek hareket etmesi gerektiği halde gerek doktrinde, gerekse Yargıtay kararlarında bazı durumların bilme olarak kabulü edildiği görülmektedir. Bu da maddedeki doğrudan kastı, uygulamada olası kasta yaklaştırmıştır. 5237 s. TCK ‘ da suçun olası kastla da işlenebilir olması, madde ile uygulama arasındaki farkı gidermiştir. Kanun ile uygulama

¹⁴⁵ Şahin Kurt;”Cürüm Eşyasını Satın Almak ve Saklamak Suçu Üzerine İnceleme”, **Adalet Dergisi**, Sayı 6, Y. 1974, Kasım-Aralık 1983,sh. 1107.

¹⁴⁶ Kurt, **a.g.m.**,sh. 1107.

“Sanık keçileri değerinden çok aşağı fiyatla arkadaşlarının ikazlarına rağmen aldığına göre 512’nci madde yerine 579’ncü madde ile cezalandırılması yolsuzdur.” (Yargıtay 2 CD., 1.6.1949, 6044/5755)

¹⁴⁷ Önder, **a.g.e.**, sh. 449. “Sanığın devamlı olarak değerinden düşük fiyatla hayvan satıp, alıp, kesmesi”(Yargıtay 6 CD., 27.3.1984, E.8974 K.2343) ; “Herkesçe hırsız olarak bilinen kişiden değerinin pek altında bir bedelle altın ve gümüşlerin satın alınması” (Yargıtay CGK, 12.10.1981, E.11525 K.2646) hallerinde kastın varlığı kabul edilmiştir.

¹⁴⁸ Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 538.

“Tevzie tabi malların ticareti ile meşgul olanların fatura talep etmeden mezkur malları satın almalarının çalınmış malları bilerek aldıklarına delil teşkil eder.” (CGK, E.4,524-109 K.112)

¹⁴⁹ Şahin **a.g.m.**, sh. 29.

¹⁵⁰ Taşdemir,Özkepir, **Sahtecilik**, sh. 848.

¹⁵¹ Erem, **a.g.e.**, sh. 2503 (Yargıtay CGK, 12.9.1943,62/512); Önder, **a.g.e.**, sh. 450

“Eşyanın cürüm mahsulü olduğunu failin ne sebeple bildiği ve bu husus hüküm yerinde gösterilmeden, izah ve açıklanmadan mahkumiyet hükmü verilemeyeceği..”(Yargıtay 6 CD. 4.7.1961,1888/1912)

arasındaki bu çelişkiyi gidermek için yeni düzenlemede “bilerek” ifadesine yer verilmemiştir.

Kanun koyucu sadece doğrudan kastla işlenebilen suçlar için madde metninde “bilerek” , “bilmesine rağmen”, “bildiği halde” gibi ifadelerle yer vermiştir. Madde metninde “bilerek” ifadesi yer almadığından, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu hem doğrudan hem de olası kastla işlenebilecektir. Failin satın aldığı veya kabul ettiği, para veya eşyanın suçtan elde edilmiş olduğu bilinç ve iradesi ile hareket etmesi yeterlidir.¹⁵² Suç eşyasının hangi suçtan hasıl olduğunun, bu suçun nerede ve ne zaman işlendiğinin ve failinin bilinmesi gerekmemektedir.¹⁵³ Eşya ya da paranın suçtan elde edildiğinin bilinmesi yeterli olup, öncül suçun ne olduğunun, nasıl işlendiğinin ya da failinin bilinmesine gerek yoktur.¹⁵⁴

Failin kastının varlığı suç eşyasının bu niteliğine ilişkin olmalıdır. Bu nedenle, bir eşyanın suç eşyası ile geliştirilmiş, güzelleştirilmiş olması halinde bu durumu bilen fail bakımından suç oluşacaktır.¹⁵⁵ Suç eşyası olmayan bir eşyanın, suçtan elde edilmiş cila ile cilalanması, boyanması hali buna örnektir.

Bundan başka, failin suçtan elde edildiğini bildiği eşyayı satın aldığını, kabul ettiğini; yani madde metnindeki maddi unsurları gerçekleştirdiğini bilmeli, bu hareketleri yapmayı istemelidir.¹⁵⁶ Her ne kadar bu görüşe göre bilmek, istemek gerektiği belirtilmişse de, suç olası kastla da işlenebileceğinden failin maddi unsurları gerçekleştirmek yönündeki iradesi, öngördüğü neticeyi kabullenmesi yeterli olacaktır. Kastın en geç, maddi unsurların tamamlanmasından önce varlığı gerekmektedir. Suçun maddi unsurları tamamlandıktan sonra eşya veya malvarlığı değerinin, suçtan elde edilmiş olduğunun öğrenilmesi halinde bu suç oluşmayacak, TCK m.166’da düzenlenen bilgi vermeme suçu oluşacaktır.

¹⁵² Meran, **a.g.e.**, sh.331.

¹⁵³ Şahin, **a.g.m.**, sh.29.

¹⁵⁴ Önder, **a.g.e.**, sh.449.

¹⁵⁵ Dönmezer, **a.g.e.**, sh.538.

¹⁵⁶ Centel,Zafer, Çakmut, **Kişilere**, ,sh. 503.

Madde metninde manevi unsur bakımından, suçun oluşması için failin faydalanma amacıyla hareket etmesi aranmamıştır. Kanaatimce, madde metninde bu yönde bir düzenleme olmadığından “yarar sağlama” amacının varlığı aranmamalıdır. Satın alma halinde, failin kendine bir menfaat sağlayacağı öngörülmeyle birlikte suçun oluşması için menfaat sağlama maksadı aranmadığı gibi, diğer seçimlik hareketlerde menfaat elde etmek maksadıyla hareket edildiğini söylemek mümkün değildir.¹⁵⁷ Dolayısıyla failde zenginleşme, faydalanma şartları aranmaksızın manevi unsurun oluştuğunu kabul etmek gerekir. Bir görüşe göre bu suç failin kendisine veya başkasına yarar sağlama amacıyla işlenmektedir.¹⁵⁸ Bu görüşe göre yarar sağlama manevi unsur bakımından gerekli olduğundan, suç eşyasını yeniden elde etme hakkı olan kişi, mesela malın asıl sahibi fail olmayacaktır. Bir başka ifadeyle malın asıl sahibine iade edilmesi için hırsızlık, dolandırıcılık suçlarının işlenmesi halinde yarar sağlama kastı olmadığından suç oluşmayacaktır. Ancak bu görüşe katılmak mümkün görünmemektedir. Aksi yönde bir görüş TCK’ ya hakim suç teorisine aykırı olacaktır. Kastın tanımında yer alan ‘irade’ bir suç tipini gerçekleştirme iradesi olarak anlaşılması gerektiğinden, kastta aranan irade ‘elde etme’, ‘erişme’, bir amaca ulaşmak anlamındaki ‘isteme’ anlamına gelmeyip, sadece iradi olarak ‘gerçekleştirmek’ demektir.¹⁵⁹

Kanun metninde kastın varlığı yeterli görülüp, ayrıca belli bir amaca yönelmiş kast, amaç unsuru aranmamıştır. Malvarlığına karşı suçlar arasında yer alan hırsızlık, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık suçlarında “ kendisine veya bir başkasına yarar sağlama” amacı aranmıştır. Malvarlığına karşı suçlar arasında olan, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda, kanun maddesinde bu şekilde bir amaç aranmadığından, faydalanma zenginleşme şartlarının gerçekleşmesi gerekmemektedir.

¹⁵⁷ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh.503.

¹⁵⁸ Soyaslan, **a.g.e.**, sh. 333.

¹⁵⁹ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010, sh.189.

Fail, eşyanın suçtan elde edildiği konusunda hataya düşmüşse bu esaslı hata olacağından, fail hatasından yararlanır ve ceza sorumluluğu doğmaz.¹⁶⁰ Aynı şekilde, failin eşyayı suç eşyası sanmasına rağmen aslında suç eşyası olmaması halinde, fiili yanılmaya dayanan hayali suç olacağından fail cezalandırılmaz.¹⁶¹

Failin suç eşyasının, hangi suçtan elde edildiğini, bu suçun nerede, ne zaman işlendiğini ve failini bilmesi gerekmemekle birlikte; sanığın eşyanın suç eşyası olduğunu bildiğinin hükümde kesin delillerle açıklanmış olması gerekir.¹⁶²

3. Olası Kastın Madde Metnindeki İfadesi ve Uygulama Bakımından Önemi

TCK' da suçlar tanımlanırken manevi unsur olarak kast ya da taksir öngörülmüştür. 765 s. TCK' da yer almayan olası kast, mevzuatımıza yeni girmiştir. Kanunda “bilerek” , “bilmesine rağmen”, “bildiği halde” ifadelerinin yer almadığı suçlar hem doğrudan hem de olası kastla işlenebilir. 765 s. TCK' da suçun olası kastla işlenebileceği yer almamakla birlikte uygulamada olası kast halinde de failin cezalandırıldığı görülmüştür. Suç eşyasını satın alan, kabul eden failin eşyanın suçtan elde edildiğini bilmemesi, fakat şüphelenmesi halinde her ne kadar şüphelenmek, bilmek kavramını karşılamasa da uygulamada olası kastın varlığı kabul edilip, cezalandırma yoluna gidilmiştir. 765 s. TCK döneminde eşyanın piyasa değerinden çok düşük olmasına ilişkin Yargıtay içtihatları, mevcut şartlara göre satın alınan veya kabul edilen eşyanın suç eşyası olduğunun anlaşılması, bir başka deyişle “bilmek” olarak yorumlanmıştır.¹⁶³ Aslında görüldüğü üzere, doğrudan bir “bilme” unsurundan ziyade halin icabına göre anlaşılardan söz edildiğinden bu durum olası kastı işaret etmektedir.

¹⁶⁰ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh.503.

¹⁶¹ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 503.

¹⁶² Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 454.

¹⁶³ Önder, **a.g.e.**, sh. 449.

5237 s. TCK ile birlikte olası kast halinde failin cezalandırılabilirliği kesinleşmiştir. Ancak olası kast halinde genellikle hayatın olağan akışına aykırılık, düşük bedel gibi nedenlerle manevi unsur tamamlandığından, eşyanın suç ürünü olduğunu failin ne sebeple bildiği ve bu husus hükümde gösterilmeden, kesin delillerle açıklanmadan mahkumiyet hükmü verilemeyeceği yönündeki içtihatlar¹⁶⁴ bakımından değerlendirme yapmak gerekmektedir. Yargıtay kararında; “ *Mesleği hurdacılık olan sanık Mehmet'in 16 yaşı içinde olan küçük sanıklar tarafından getirilen ve bilirkşi beyanına göre 80 milyon lira değerinde olan çalıntı oto teybi ile yalnızca araçlarda kullanılıp tek başına kullanım alanı olmayan oto telefonunun ahizesini değerinin çok altında 1 milyon lira gibi cüz'i fiyattan satın aldığı, çalışır durumda olan aletlerin yaşı itibariyle sanıklarda bulunmasının hayatın olağan akışına uygun düşmediği de gözetilerek sanığın cezalandırılmasına karar verilmesi gerekirken hırsızlık malı olduğunu bilmediği yönündeki savunmasına itibar edilerek yazılı şekilde beraatine karar verilmesi, yasaya aykırı..” denilmek suretiyle, failin suç eşyası olduğunu bilmediği yönündeki beyanı kesin delillerle bertaraf edilmeden, düşük bedel, karşıdaki sanıkların yaş küçüklüğü,hayatın olağan akışı gerekçeleriyle hükme esas alınmıştır.*

Taksirle işlenebilen suçlar kanunda açıkça düzenlenmiş ve ancak bu hallerde cezalandırılabileceği belirtilmiştir. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun taksirle işlenebileceği kanunda yer almamaktadır. Ancak suç eşyasının taksirle de olsa el değiştirmesi hukuk düzenini tahrip edeceğinden; 765 s. TCK m.579 'da yer alan hüküm ile ancak doğrudan kastla işlenebilen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun, hukuk düzeninde yaratacağı tahribat en az düzeye indirmek için farklı unsurlarla benzer suç oluşturulmaya çalışıldığına değinilmişti. Ancak yeni kanunla birlikte olası kastın manevi unsur olarak kabul edilmesiyle, uygulamada hem kanunla birlik sağlanmış; hem de maddenin uygulama imkanı genişletilmiştir.

¹⁶⁴ Yargıtay 6. CD. ,4.7.1961, E.1888-K. 1912 (Önder, **a.g.e.**, s.450) ;Yargıtay 4. CD. , 8.10.1943,E.5883-K.5081 (Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 454)

Eşyanın hangi amaçla kabul edildiği suçun oluşumu bakımından önemli değildir. Suçun faili öncül suçu işleyen kendisine olan borcuna karşılık veya teminat olarak suç eşyasını kabul etmiş olsa dahi suç oluşacaktır.¹⁶⁵ Ancak fail öncül suçu işleyenleri korumak, suç delillerini gizlemek, yok etmek amacıyla hareket etmemelidir. Failin suç eşyasını kabul etmekle bir yarar sağlaması suçun oluşumu bakımından gerekmemektedir.¹⁶⁶

Sonuç olarak doktrinde hakim olan görüşe göre önemli olan eşyayı satın alan veya kabul eden failin eşya konusundaki bilgisi olup, eşyanın başka bir şeye dönüştürüldüğünü bilen failin eyleminin suç teşkil edeceğidir. Failin satın aldığı veya kabul ettiği eşyanın suçtan doğrudan veya başka bir şeye dönüştürülmek suretiyle, dolayısıyla elde edildiği yönünde bilgisi mevcutsa veya olası kast kapsamında bilebilecek durumdaysa artık suç eşyasının bir suç işlemek 'dolayısıyla' elde edilmiş olması ya da suçtan doğrudan elde edilen eşya veya malvarlığının başka bir şeye dönüştürülmüş olması failin cezalandırılmasına etki etmeyecektir.

E.Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka uygunluk nedenleri 5237 s. TCK' da, hakkın kullanılması, görevin yerine getirilmesi, meşru savunma ve ilgilinin rızası olarak düzenlenmiştir.

İlgilinin rızasının hukuka uygunluk sebebi olabilmesi için, üzerinde tasarrufta bulunabileceği bir hak için rıza göstermiş olması gerekmektedir. Mülkiyet hakkı, kişilerin üzerinde tasarrufta bulunabileceği bir haktır.

Mağdurun rızasının bulunması suçu hukuka uygun hale getirir. Malı çalınan mağdur, çalan kişiden geri alamadığı mal için üçüncü kişiyle anlaşmış, bu

¹⁶⁵ Bakıcı, **a.g.e.**, sh. 906.

¹⁶⁶ Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, sh. 2616.

üçüncü kişi de eşyayı almışsa burada mağdurun rızası olduğundan eylem hukuka uygun hale gelecektir.¹⁶⁷ Ancak bu görüşte, öncül suç mağduru ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun mağdurunun özdeşleştirildiği görülmektedir. Kuşkusuz öncül suçun mağduru, toplumu oluşturan herkes gibi suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun da mağdurudur. Ancak suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olduğu unutulmamalıdır.

Görevin yerine getirilmesi de hukuka uygunluk nedeni olduğundan, polis memurunun suç işleyen kişiyle irtibata geçip suçun delillerini ele geçirmek için alıcı gibi görünerek suç eşyasını satın alması, kabul etmesi halinde görevli polis memuru hukuka uygunluk nedeninden faydalanacaktır.¹⁶⁸

F.Suçun Özel Görünüş Şekilleri

1.Teşebbüs

Suçta teşebbüs TCK m.35'de düzenlenmiştir.¹⁶⁹ Teşebbüs sorumluluğu genişleten bir düzenlemedir. Teşebbüsün varlığından söz edebilmek için, maddede belirtildiği gibi kasten işlenen bir suçla ilgili olarak, elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlanmış olup, failin elinde olmayan nedenlerle suçun tamamlanamaması gerekmektedir. Madde

¹⁶⁷ Artuç, **a.g.e.**,sh. 532.

¹⁶⁸ Artuç, **a.g.e.**,sh. 533.

¹⁶⁹ *Suçta teşebbüs*

Madde 35- (1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.

(2) Suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.

metninde yer alan kastın olası kastı içerdği tartışmalıdır. Bir görüşe göre, kanun olası kastı, kastın bir çeşidi olarak düzenlediğinden ve maddede bir ayırım yapılmadığından olası kastla işlenebilen suçlara teşebbüs mümkündür.¹⁷⁰ Aksi yöndeki görüşe göre, her ne kadar maddede kast kavramı kullanılmışsa da, işlenen fiilin muhtemelen sebebiyet vereceği neticeden faili teşebbüs hükümlerine göre sorumlu tutmamak gerekir.¹⁷¹ Yargıtay'ın olası kast halinde failin teşebbüsten sorumlu tutulacağı yönünde kararları¹⁷² olduğu gibi, aksi yönde CGK kararı da mevcuttur.¹⁷³ CGK kararı doğrultusunda, olası kastla işlenen suçlarda failin teşebbüsten sorumlu tutulamayacağı kanaatindeyim. Bu nedenle suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun olası kastla işlenmesi halinde, fail suça teşebbüsten sorumlu tutulamayacaktır.

Suçun teşebbüse elverişli olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Suç eşyasını satın almak veya kabul etmek suçu ani suç olduğundan teşebbüs elverişli değildir.¹⁷⁴ Benzer görüşe göre, suç şekli suç olarak nitelenebileceğinden teşebbüse olanaklı değildir.¹⁷⁵ Aynı yöndeki bir başka görüşe göre, suç neticesi harekete bitişik suç olduğundan teşebbüse elverişli değildir ancak icra hareketlerinin başlangıcı tespit edilebiliyorsa teşebbüs mümkündür.¹⁷⁶ 5237 s. TCK' ya hakim suç teorisine göre her suçta netice vardır şeklindeki klasik anlayış terk edildiğinden, neticesi harekete bitişik suç, neticesi hareketten ayrı suç kavramı yoktur.¹⁷⁷

¹⁷⁰Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 5. baskı, İstanbul, Beta Yayın Dağıtım, 2008, sh. 463.

¹⁷¹ Özgenç, **Genel**, sh. 391.

¹⁷² Bkz. Özgenç, **Genel**, sh. 391.

¹⁷³ Centel, Zafer, Çakmut, **Ceza**, sh. 463.

“Rastgele yapılan bir ateş sonucu mermilerin araçtakilere isabetiyle araçtakilerin ölmesi halinde gayri muayyen kast kuralları uyarınca sanık meydana gelen sonuçtan yani öldürmeden sorumlu ise de ölümün meydana gelmemesi halinde öldürmeye teşebbüsten sorumlu tutulamaz, aksi kabul belirsiz kast durumunda kastın sınırlarını öngörülemez derecede genişletme sonucunu doğurur.” (Yargıtay CGK, 27.12.2005-1-131/167.)

¹⁷⁴ Ekici, Esen, **a.g.e.**, s. 231; Şafak, **a.g.e.**, sh. 450.

¹⁷⁵ Ahmet Gündel, **Türk Ceza Kanunu Açıklaması**, cilt III, Ankara, 2009, sh. 3532.

¹⁷⁶ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, sh. 624 vd. ; Öztürk, Erdem, **Ceza Hukuku**, sh. 357.

¹⁷⁷ Özgenç, **Genel**, sh. 161.

Suç sırf hareket suçu olmasına rağmen, hareketler bölünebildiği ölçüde suça teşebbüs mümkündür.¹⁷⁸ Satın alma için pazarlık sırasında suç tamamlanamazsa ya da fiil için teslimin şart olduğunu kabul eden görüşe göre satın alma veya kabulde teslim sırasında el konulması hallerinde teşebbüs vardır.¹⁷⁹

2.İştirak

Suç iştirak bakımından özellik göstermektedir. Maddede “bu suçun işlenmesine iştirak etmeksizin” demek suretiyle, öncül suça iştirak etmemiş olma şartı aranmıştır. Dolayısıyla suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun maddi unsurlarını gerçekleştiren kişi, aynı zamanda öncül suça iştirak etmiş ise yalnızca öncül suça iştirakinden dolayı cezalandırılır.¹⁸⁰

5237 s. TCK’ da, 765 s. TCK’ dan farklı olarak kabul etmek, saklamak ve satın almak hususlarında aracılık etmek fiili seçimlik hareket olarak düzenlenmemiştir. Bu bir eksiklik olmayıp suça iştirak kapsamında değerlendirilebileceğinden, ‘kabul etmek, saklamak ve satın almak hususlarında aracılık etmek’ fiiline ilişkin olarak, 765 s. TCK’ da yer alan düzenlemeye değinmek gerekmektedir. Bu fiilde, biri öncül suç faili, biri suç eşyasını satın alan, kabul eden veya saklayan, diğeri de bu iki kişi arasında aracılık eden fail olmak üzere üç kişi vardır.

Suçun oluşması için eşyayı satın alacak, kabul edecek veya saklayacak olan kişinin bu eşyanın suç eşyası olduğunu bilmesine gerek yoktur.¹⁸¹ Aksi yöndeki görüşe göre aracılık unsurunun gerçekleşmesi için eşyayı satın alacak, kabul edecek veya saklayacak olan kişinin, bu eşyanın

¹⁷⁸ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh.505.

¹⁷⁹ Malkoç, **a.g.e.**, sh. 1457.

¹⁸⁰ Ekici, Esen,**a.g.e.**,sh. 231.

¹⁸¹ Şahin, **a.g.m.**, sh. 29; Artuk, Yenidünya , **a.g.m.**, sh. 86-87.

suç eşyası niteliğini bilmesi gerekir.¹⁸² Suç eşyasını satın almak, kabul etmek ve saklamak fiilleri ile bu fiillere aracılık etmek birbirinden farklıdır. Aracılık eden kişinin aracılık etme hususunda kastı bulunduğundan bu kişinin fiilinden sorumlu tutulması tartışmasızdır. Eşyayı satın alan, kabul eden, saklayan kişi eğer eşyanın suç eşyası olduğunu biliyorsa bu kişi de suç eşyasını satın almak, kabul etmek, saklamak fiilinden dolayı sorumlu tutulacaktır. Fiiller ve fiilleri gerçekleştiren failer farklı olduğundan ayrı değerlendirme yapmak gerekecektir. Bu nedenle eşyayı satın alan, kabul eden veya saklayan kişinin, eşyanın suç eşyası niteliğini bilmemesi, aracılık fiilinin oluşumuna ve failinin cezalandırılmasına engel oluşturmamaktadır.

5237 s. TCK 'da aracılık etmek fiil olarak tanımlanmamıştır. Öncül suç failiyle, üçüncü kişi arasında suç eşyasının satın alınması, kabul edilmesi, devredilmesi yönünde aracılık yapan kişi TCK m.38 kapsamında azmettiren veya m.39 kapsamında yardım eden olarak suça iştirakten sorumlu tutulabilir.¹⁸³

3.İçtima

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu seçimlik hareketli bir suçtur. Ancak seçimlik hareketli suçlarda , seçimlik hareketlerden biri veya birkaçının birlikte gerçekleşmiş olması suçun birden fazla olduğu anlamına gelmez. Seçimlik hareketlerden biri gerçekleştikten sonra, ikinci bir seçimlik hareketin gerçekleşmesi cezalandırılmayan sonraki fiil kapsamındadır.¹⁸⁴

TCK m. 43/1 gereği, zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için bir suç işleme icrası kapsamında, aynı suçun, aynı kişiye karşı birden fazla

¹⁸² Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 537.

¹⁸³ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 506.

¹⁸⁴ Kayıhan İçel, **Suçların İçtimaı**, İstanbul, 1972, sh. 197 vd.

işlenmesi gerekmektedir. Maddenin devamında, TCK m.43/2 ile aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmiş olması halinde de zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Failin, farklı kişilere ait olan eşyalarla ilgili olarak maddede yazılı seçimlik hareketlerden birini tek seferde gerçekleştirmesi (tek bir fiille satması, satın alması, kabul etmesi, devretmesi) durumunda, TCK m. 43/2'ye göre zincirleme suç hükümleri uygulanır. ¹⁸⁵ Belirtilen Yargıtay kararı, 765 s. TCK döneminde verilmiş bir karardır. Bu sistemde, farklı kişilere karşı işlenen suçlar açısından da zincirleme suç hükümleri uygulanabilmekteydi. Buna göre, aynı kişiye ait eşyaların, bir suç işleme icrası kapsamında değişik zamanlarda alınması halinde TCK m.43/1'e göre zincirleme suç hükümleri uygulanması gerektiği de düşünülebilirdi. Ancak suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından zincirleme suç hükümleri bu belirtilen örneklerde olduğu gibi uygulanmayacaktır. Konumuz suç bakımından dikkat edilmesi gereken en önemli husus, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu ile öncül suç mağdurunun farklı kişiler olduğu ve mağdurların özdeşleştirilmemesi gerektiğidir. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun mağduru toplumu oluşturan herkestir. TCK m.43/1 ile mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceği düzenlenmiştir. 29.6.2006 tarihli ve 5377 s. Kanunla yapılan değişiklik gerekçesi “ *Zincirleme suç halinde, aynı suçun birden fazla işlenmiş olması söz konusudur. Ancak bu suçlar, bir suç işleme kararının icrası kapsamında işlenmektedirler, yani, bu suçlar arasında subjektif bir bağ bulunmaktadır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri aynı suç sayılır. Zincirleme suç halinde, ortada bir*

¹⁸⁵ Ekici,Esen , **a.g.e.**, sh. 231.

“Sanık T.K. hakkında başka hırsızlık eylemleri nedeniyle, sanık M.T. hakkında da çalıntı malı bilerek satın almak suçundan açılmış başka kamu davasının bulunduğu dosya içeriğinden ve bağlantılı dosyadan anlaşılması karşısında TCK’ nun 512/1 maddesinde düzenlenen suçun hırsızlık suçu sayısınca oluşmayıp birden fazla çalma eyleminden elde edilen bir veya birkaç kez satın alınmasıyla gerçekleşip satın alma zaman aralığına göre TCK’nun 71 ve 80 maddelerinin uygulanacağı gerekeceğinden sanık MT.’nin suç eşyalarını satın alma tarih ya da tarihlerinin araştırılıp gerektiğinde davalar da birleştirilerek, tek veya zincirleme suç kastıyla hareket ettiği tartışıldıktan sonra sonucuna göre hüküm kurulması gerektiğinin gözetilmemesi “ (6. CD. ,26.1.2004, 6845/677)

*suç değil, birden fazla suç mevcuttur. Zincirleme suçtan söz edebilmek için, aynı suçun, müteaddit defa aynı kişiye karşı işlenmesi gerekir. İşlenen suçların mağdurunun aynı kişi olması gerekir. suçun mağdurunun farklı kişiler olması halinde, zincirleme suç hükümleri uygulanamaz. Rüşvet ve çevrenin kirletilmesi gibi, toplumu oluşturan herkesin mağdur olduğu suçlarda , muayyen bir kişi mağdur olmadığına göre, zincirleme suç hükümlerini öncelikle uygulamak gerekir. Ancak, bu son durumla ilgili olarak hukuk uygulayıcılarında oluşan tereddüdü gidermek amacıyla , 43'üncü maddenin birinci fıkrasına 'mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır' şeklinde bir cümle eklenmiştir."*¹⁸⁶ Yapılan değişiklikten ve gerekçeden de anlaşıldığı gibi, zincirleme suç hükümleri suçun aynı kişiye karşı işlendiğinin kabulüyle veya bir fiille birden fazla kişiye ait eşyaların alınması ile değil, suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olması sebebiyle uygulanabilecektir.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun konusunu oluşturan suç eşyası aynı zamanda suçun delilidir. Failin suç delillerini yok etmek, gizlemek, değiştirmek amacıyla suç eşyasını satın alması, kabul etmesi halinde iki farklı suçun oluştuğu ve içtima kuralının uygulanabileceği bir an için düşünülebilirse de, bu iki suçu birbirinden ayıran unsur manevi unsur olduğundan, failin kastına göre değerlendirme yapmak gerekecektir. Failin suç delillerini yok etme, gizleme, değiştirme kastı varsa, fail sadece TCK m.281 kapsamında sorumlu tutulacaktır.

¹⁸⁶ Özgenç, Genel, sh.477-478.

G.Şahsi Cezasızlık Veya Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebep

Malvarlığına karşı işlenen suçlarla ilgili olarak şahsi cezasızlık veya cezada indirim yapılması gerektiren şahsi sebepler ile etkin pişmanlık ortak hükümler olarak düzenlenmiştir. Etkin pişmanlığa ilişkin TCK m.168'de yer alan suçlar arasında, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu yer almadığından, etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayacaktır. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun, m.168'de sayılan suçlar arasında yer almaması bir eksiklik değildir. Çünkü suç eşyasını satın alan veya kabul eden kişinin, m.166 kapsamında bilgi verme yükümlülüğünü yerine getirmesi halinde, kişi hakkında suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından cezaya hükmedilmeyecektir.

Şahsi cezasızlık veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep TCK m.167'de düzenlenmiştir.¹⁸⁷ Maddenin birinci fıkrasında, suçun sayılan akrabalar zararına işlenmesi halinde, bu durumun fail bakımından şahsi cezasızlık sebebi oluşturduğu düzenlenmiştir. CMK m.171'de cezayı kaldıran şahsi sebebin bulunması halinde Cumhuriyet savcısının kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verebileceği düzenlenmiştir. Şahsi cezasızlık sebebinin varlığı işlenen suçun, suç olma vasfını değiştirmemektedir. Bu nedenle şahsi cezasızlık sebebinin varlığı halinde, CMK m. 223/4-b bendi gereğince fail hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmelidir.

¹⁸⁷ *Şahsi cezasızlık sebebi veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep*

Madde 167- (1) Yağma ve nitelikli yağma hariç, bu bölümde yer alan suçların;

a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin,

b) Üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlatlığın,

c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin,

Zararına olarak işlenmesi halinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.

(2) Bu suçların, haklarında ayrılık kararı verilmiş olan eşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamakta olan amca, dayı, hala, teyze, yeğen veya ikinci derecede kayın hısımlarının zararına olarak işlenmesi halinde; ilgili akraba hakkında şikayet üzerine verilecek ceza, yarısı oranında indirilir.

Maddenin ikinci fıkrasında, suçun sayılan akrabalar zararına işlenmesi halinde fail hakkında cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebebin varlığı kabul edilmiştir. Bu durumda, re'sen kovuşturulan suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu takibi şikayete bağlı olup, verilecek ceza yarı oranında indirilecektir.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda mağdur belli bir kişi olmayıp, toplumu oluşturan herkeştir. Şahsi cezasızlık ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebepleri düzenleyen m.167, sadece yağma ve nitelikli yağma suçları bakımından istisna getirmiştir. Maddenin içeriğinden suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından bu hükmün uygulanabileceği düşünülebilirse de, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda mağdur toplumu oluşturan herkes olduğundan TCK m.167'de yer alan şahsi cezasızlık ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep hükümleri uygulanamayacaktır.¹⁸⁸

IV.KOVUŞTURMA

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu şikayete tabi olmayan, re'sen takibi gereken bir suçtur. Öncül suç şikayete tabi olsa bile, bu durum suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun re'sen takibi gerektiği hususunu değiştirmez.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda yetkili mahkeme CMK m. 12 ile m.16 arasındaki yetki kurallarına göre belirlenir. Buna göre yetkili mahkeme suç eşyasının satıldığı, satın alındığı, kabul edildiği, devredildiği yer mahkemesidir.

¹⁸⁸ Özgenç, **Suç Örgütleri**, sh.194.

Görevli mahkeme 5235 s. Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 11. maddesi gereğince asliye ceza mahkemeleridir. CMK m. 9 gereği, bağlantılı davaların birleştirilmesi halinde yüksek görevli mahkemede muhakeme yapılabilir. Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren öncül suçla birleştirilen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu için de görevli mahkeme ağır ceza mahkemesi olup, muhakemeye burada devam edilecektir. Suç tarihinde 18 yaşını bitirmemiş çocuklar tarafından işlenen suçlardan dolayı 5395 s. Çocuk Koruma Kanunu m. 26 uyarınca çocuk mahkemeleri görevlidir.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun, TCK m.167/1'de gösterilen akrabalar aleyhine işlenmesi halinde CMK m.171/1 hükmüne göre kovuşturmayla yer olmadığı kararı verilebilir.¹⁸⁹ Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun, TCK m.167/2'de gösterilen akrabalar aleyhine işlenmesi halinde suç, takibi şikayete bağlı olacaktır. Bu durumda suç uzlaşmaya tabi olup, soruşturma aşamasında fail hakkında CMK m.171 gereği kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilip verilemeyeceği tartışılmalıdır.¹⁹⁰

Zamanaşımı süresi maddede gösterilen hapis cezasının üst sınırı itibariyle, TCK m.66/1-e bendi uyarınca sekiz yıldır. Dava zamanaşımını kesen sebeplerin varlığı halinde, zamanaşımı süresi TCK m. 67/4 gereği oniki yıldır. Çocuklar bakımından TCK m. 66/2 değerlendirilecektir. Buna göre suçun işlendiği sırada fail, oniki yaşını doldurmuş olup onbeş yaşını doldurmamışsa sürelerin yarısının, onbeş yaşını doldurmuş olup onsekiz yaşını doldurmamış ise sürelerin üçte ikisinin geçmesiyle zamanaşımı dolmuş sayılacaktır.

¹⁸⁹ *Kamu davasını açmada takdir yetkisi*

Madde 171 – (Değişik: 6/12/2006 – 5560/22 md.)

(1) Cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmayla yer olmadığı kararı verebilir.

¹⁹⁰ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, cilt IV, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, sh. 4786.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun işlendiğinin kabul edilmesi, öncül suçun varlığının ve eşyanın bu suçtan elde edildiğinin tespitine bağlıdır.¹⁹¹ Öncül suç ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu arasında bağlantı sebebiyle, bağlantıya ilişkin açıklamalar yapmak gerekmektedir.

A.Bağlantı Kavramı

Farklı muhakemelerin konusu olabilecek uyuşmazlıklar arasında, bu uyuşmazlıkları birbirine yaklaştıran, bağlayan ortak noktalara bağlantı ve bu tür uyuşmazlıklara bağlantılı uyuşmazlıklar denir.¹⁹² Bağlantı kavramı ve bağlantılı davalara ilişkin düzenleme CMK m.8 ile m.11 arasında yer almaktadır.¹⁹³ Uyuşmazlıklar arasında bağlantı bulunmasının, değişik sonuçları vardır. Bağlantı bulunan uyuşmazlıklar birleştirilmek suretiyle çözülebileceği gibi, bekletici mesele yapma veya nisbi muhakeme yolları ile de çözülebilir.

¹⁹¹ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 507; Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 533; Zafer, **a.g.e.**, sh. 86,89.

¹⁹² Nur Centel, Hamide Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. baskı, İstanbul, Beta Yayın Dağıtım, 2008, sh. 537.

¹⁹³ *Bağlantı kavramı*

Madde 8 – (1) Bir kişi, birden fazla suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunursa bağlantı var sayılır.

(2) Suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiilleri de bağlantılı suç sayılır.

Davaların birleştirilerek açılması

Madde 9 – (1) Bağlantılı suçlardan her biri değişik mahkemelerin görevine giriyorsa, bunlar hakkında birleştirilmek suretiyle yüksek görevli mahkemede dava açılabilir.

Görülmekte olan davaların birleştirilmesi ve ayrılması

Madde 10 – (1) Kovuşturma evresinin her aşamasında, bağlantılı ceza davalarının birleştirilmesine veya ayrılmasına yüksek görevli mahkemece karar verilebilir.

(2) Birleştirilen davalarda, bu davaları gören mahkemenin tâbi olduğu yargılama usulü uygulanır.

(3) İşin esasına girdikten sonra ayrılan davalara aynı mahkemede devam olunur.

Geniş bağlantı sebebiyle birleştirme

Madde 11 – (1) Mahkeme, bakmakta olduğu birden çok dava arasında bağlantı görürse, bu bağlantı 8 inci maddede gösterilen türden olmasa bile, birlikte bakmak ve hükme bağlamak üzere bu davaların birleştirilmesine karar verebilir.

Bağlantı çeşitli ayrımlara tabi tutulabilir. Bunları objektif- subjektif bağlantı, dar- geniş bağlantı, tek yönlü-karışık bağlantı olarak göstermek mümkündür. Dar bağlantı subjektif ve objektif bağlantıyı kapsar.¹⁹⁴ Objektif bağlantı, uyumsuzluk konusunun objektif olarak ortak olması halidir. Bir suçun birden fazla sanık tarafından işlenmesi, çok failli karşılaşma suçları bakımından objektif bağlantının varlığı kabul edilmektedir.¹⁹⁵ Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu çok failli bir suçtur. Bir tarafta suç eşyasını satan, kabule sunan, devreden diğer tarafta ise satın alan, kabul eden,devralan olmak üzere en az iki fail bulunduğundan objektif bağlantı vardır. Kanun “.. *bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birkaç sanık bulunuyorsa irtibat var sayılır*” hükmü ile objektif bağlantı için “bir” suç gerektiğini belirtmiş olduğundan, öncül suç ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi birbirinden farklı ve bağımsız suçlar olduğundan aralarında objektif bağlantı bulunmamaktadır.

Uyuşmazlıklar arasındaki ortak nokta fail ise subjektif bağlantı vardır. Öncül suç faili, elde ettiği suç eşyasını satarsa aynı zamanda suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun faili olacağından iki suç arasında subjektif bağlantı vardır.

Geniş bağlantı CMK m. 8/2 ile m. 11’de düzenlenmiştir. CMK m. 8/2’de suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiillerinin varlığı halinde geniş bağlantı olacağı kabul edilmiştir. CMK m.11’de ise mahkemenin bakmakta olduğu davalarda, 8. maddede belirtilen türden bir bağlantı olmasa bile davaların birleştirilebileceği düzenlenmiştir. Bu durumda hem öncül suç hem de suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu aynı mahkemede görülmekte ise, aralarında subjektif bir bağlantı bulunmasa da hakim birleştirme kararı verebilecektir. Hırsızlar aleyhindeki dava ile yataklar aleyhindeki dava arasındaki bağlantı dar bağlantıdır, görüşü ile öncül suç ile

¹⁹⁴ Centel, Zafer, **Muhakeme**, sh. 538; Bahri Öztürk, M.Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**,12. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, sh. 256.

¹⁹⁵ Öztürk,Erdem, **Muhakeme**, sh. 256.

doktrinde yataklık da denilen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu arasında dar bağlantı olduğu kabul edilmiştir.¹⁹⁶ Sonuç olarak öncül suç ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun muhakemelerinin birleştirilmesi için subjektif bağlantı ya da, bu türden bağlantı olmasa bile, mahkemenin bağlantı gördüğü her iki suçun aynı mahkemede olması halinde birleştirme kararı verilebilir.

B.Muhakemelerin Birleştirilmesi

Aralarında bağlantı bulunan uyuşmazlıkların birleştirilmesi bazı koşulların varlığına bağlıdır. Bu koşullar uyuşmazlıklar arasında bağlantı bulunması, birleştirmede yarar veya gereklilik bulunması ve birleştirme olanağının bulunmasıdır.¹⁹⁷ Öncül suç ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçuna ilişkin muhakemelerin birleştirilmesi şartlarını incelemek gerekmektedir. Yukarıda açıkladığımız gibi öncül suç ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu arasında bağlantının bulunduğu haller mevcuttur. Bu nedenle bağlantı şartı gerçekleşmektedir. Muhakemelerin birleştirilmesinde zaman, emek, masraf bakımından yarar olduğundan ikinci şart da gerçekleşmektedir. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun muhakemesi sırasında, suça konu eşyanın suç eşyası niteliğini belirleyebilmek için öncül suçun tespiti gerektiğinden, eşyanın elde edildiği fiilin suç teşkil edip etmediğine ilişkin muhakemenin aynı mahkemede olmasında yarar vardır. Üçüncü şart olan birleştirme olanağının bulunması, birleştirilecek muhakemelerin aynı aşamada olmasını ifade eder.¹⁹⁸ Buna göre biri soruşturma diğeri kovuşturma aşamasında ya da kanun yolu aşamasında ise iki muhakemenin işlemleri birlikte

¹⁹⁶ Nurullah Kunter, Feridun Yenisey, **Muhakeme Hukuku Dahı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. baskı, İstanbul,2004, sh.251.

¹⁹⁷ Centel, Zafer, **Muhakeme**, sh. 540-541; Öztürk,Erdem, **Muhakeme**, sh. 257.

¹⁹⁸ Centel, Zafer, **Muhakeme**, sh. 541.

yapılamayacağından, birleştirmede yarar olmadığından muhakemeler birleştirilemez. Uygulamada her iki suç birleştirilerek açılmakla beraber, bazen öncül suçun muhakemesi sırasında suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun faili belirlenmektedir. Bu durumda suç duyurusunda bulunarak Cumhuriyet savcısından ek iddianame düzenlenmesi talep edilmektedir.¹⁹⁹ Ancak CMK’ da ek iddianame kurumu bulunmamaktadır. Aksi durum Cumhuriyet savcısını dava açmaya zorlamak olacağı gibi bu durumda iddianamenin iadesi kurumu uygulanamayacağından, mahkeme başka bir suçun varlığını tespit ettiği takdirde suç duyurusunda bulunmalı, yeni bir iddianame ile dava açıldıktan sonra birleştirme koşulları varsa birleştirilmelidir.²⁰⁰ Yargıtay’ın bu yönde kararı mevcuttur.²⁰¹ Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından birleştirme mecburiyeti bulunan bir hal yoktur.

C.Nisbi Muhakeme Yapma ve Bekletici Mesele Sayma

Uyuşmazlıklar arasında bağlantı bulunması halinde, birleştirme dışında nisbi muhakeme yapma veya bekletici mesele sayma olanakları

¹⁹⁹ Bakıcı, **a.g.e.**, sh.905.

²⁰⁰ Bakıcı, **a.g.e.**, sh.905.

²⁰¹ “1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK’da ek iddianame ile ilgili açık bir düzenleme bulunmamakta olup, bu uygulamanın aynı Kanun’un duruşmaların bir oturumda bitirilmesini amaçlayan sistemine uygun düşmediği, ek iddianame talebinin yeni CMK’daki hakimlerin tarafsızlığını sağlamaya yönelik hükümler, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Kararları ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 27.06.2006 tarih ve 315 sayılı kararı ile de benimsenen Birleşmiş Milletler Bangolar Yargı Etiği İlkeleri nazara alındığında, hakimlerin dava konusu ve taraflarla ilgili tarafsız olma ilkesine ters düştüğü, ek iddianame talebi ile mahkeme baştan iddianamenin düzenlenmesini istemekle bir nevi suçun sübuta erdiğini belirterek baştan sanığın mahkumiyetine dair görüşünü ortaya koyar nitelikte görüş belirtmiş olduğu ve ek iddianame uygulamasının, iddianamenin kabulü ile hakim önüne gelen iddianamede gösterilen suça ilişkin olarak fiil ve fail hakkında karar verilmesini öngören CMK’nın 225. Maddesine açıkça aykırılık oluşturduğu, bu maddeye göre hükmün konusunun iddianamede unsurları gösterilen suça ilişkin yarılama olduğu, bununla beraber mahkeme hakimlerinin yargılama esnasında sanıkların iddianamedeki suçtan başka bir suç işlediklerini düşünüyorlarsa bu konuda sadece Cumhuriyet Savcılığı’na suç duyurusunda bulunabilecekleri, iddianame düzenleyip düzenlememek savcının görevi ve takdirinde olduğundan, ek iddianame düzenlenmesi talebinin yapılamayacağı nazara alınmadan yazılı şekilde uygulama yapılması bozmayı gerektirmiştir.” (Yargıtay 3. CD., 29.6.2009, E. 2009/27, K. 2009/13450)

mevcuttur. Kural olarak bekletici mesele sayma ve nisbi muhakeme yapma ihtiyaridir. Anayasa'ya aykırılık iddiaları ile hukuk mahkemesinde açılan senedin sahteliğine ilişkin davalarda ceza mahkemesi bekletici mesele yapmak zorundadır. Mağdur veya sanığın yaşının ihtilafı olması CMK m. 218/2 gereği mahkemenin nisbi yargılama yapma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu belirtilenler haricinde bekletici mesele yapmaya ilişkin olarak CMK m.218/1 hükmü yer almaktadır. Bu maddeye göre ceza mahkemesi, dava konusu uyuşmazlığın çözümünde etkili bulunan ve ceza mahkemelerinin görevi dışında kalan bir sorun hakkında kendisi karar verebileceği, taraflara görevli mahkemede dava açmaları için süre vererek ya da açılmış davanın sonucunu beklemek üzere bekletici mesele yapma kararı verebilecektir.²⁰² Bu maddede yüklenen suçun ispatının ceza mahkemelerinden başka bir mahkemenin görevine giren bir sorunun çözümüne bağlı olması halinde mahkemenin bekletici mesele yapma kararı verebileceği belirtilmiştir. Ancak suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçundan dolayı mahkumiyet hükmü kurulabilmesi için öncül suçun hükümle tespiti gerekmekte olup, öncül suç ceza mahkemelerinin görev alanına gireceğinden, CMK m. 218/2 hükmünde ceza mahkemelerinden başka mahkemenin görev alanına giren bir sorunun çözümü arandığından konumuz bakımından bu hüküm uygulanmayacaktır. Görüldüğü gibi suç eşyasının

²⁰² "Aynı konu, 5271 sayılı CMY'nın "Ceza mahkemelerinin ek yetkisi" başlıklı 218. maddesinde, "(1) Yüklenen suçun ispatı, ceza mahkemelerinden başka bir mahkemenin görev alanına giren bir sorunun çözümüne bağlı ise; ceza mahkemesi bu sorunla ilgili olarak da bu Kanun hükümlerine göre karar verebilir.

Ancak, bu sorunla ilgili olarak görevli mahkemede dava açılması veya açılmış davanın sonuçlanması ile ilgili olarak bekletici sorun kararı verebilir." şeklinde benzer olarak düzenlenmiştir. Bu hükümlere göre, yargılamaya konu suç ile ilgili ispat sorunu yaşanan hallerde, hukuk mahkemelerinden karar alınmasının gerekli olması durumunda, anılan karar ya Yargılama Yasasındaki kurallar çerçevesinde ceza mahkemesince bir karara bağlanacak ya da hukuk mahkemelerinde dava açtırılarak bu mahkemeden alınacak karar sonucuna göre bir sonuca ulaşılabacaktır.

Somut olayda sanık savunması ve tanık beyanları ile nüfus kaydı çelişmekte olup, yukarıda açıklanan amaç doğrultusunda bu çelişkinin giderilmesi için nüfus kaydının düzeltilmesi zorunludur. Çünkü, nüfus kaydı esas alındığında sanık hakkında uygulanacak madde farklı, savunma ve tanık beyanları esas alındığında ise farklı bir madde olacaktır. Bu hal maddi gerçeği esas alan ceza yargılamasının amacına aykırıdır. Bu nedenle sanığın nüfus kaydında yer alan, maktulün öz annesi olduğuna ilişkin bilginin düzeltilmesi için 5271 sayılı CMY'nın 218/1. maddesindeki kurala uygun olarak, hukuk mahkemesinde sanığın anne adının düzeltilmesi için dava açtırılmalı ve sonucuna göre sanığın hukuki durumu tayin edilmelidir." Yargıtay CGK 29.05.2007, E. 2006/1-141, K.2007/118

satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından nisbi muhakeme yapma veya bekletici mesele sayma zorunluluğu bulunmamaktadır.

D.Değerlendirme

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun işlendiğinin kabul edilmesi, öncül suçun varlığının ve eşyanın bu suçtan elde edildiğinin tespitine bağlıdır. Eşyanın öncül suçtan elde edildiğinin tespiti hükümle olmalıdır.²⁰³ Yargıtay kararında da öncül suç sabit olmadan suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu failinin sorumlu tutulamayacağına hükmedilmiştir.²⁰⁴

Yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız gibi, bağlantının varlığı halinde muhakemelerin birleştirilmesine karar verilir. Öncül suç faili aynı zamanda suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun faili ise subjektif bağlantı vardır. Ancak suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu çok failli suç olduğundan suç eşyasını satın alan, devralan, kabul eden bakımından öncül suçla arasında subjektif bağlantı olmadığından bu sebeple birleştirme kararı verilemeyecektir. Ancak öncül suç ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun aynı mahkemenin görev alanında olması halinde CMK m.11’de belirtilen geniş bağlantı nedeniyle birleştirilebilir. Öncül suç ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun farklı mahkemelerin görev alanına girmesi halinde durma kararı vererek bekletici mesele yapma veya nisbi muhakeme yapma olanakları vardır.²⁰⁵

²⁰³ Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 533.

²⁰⁴ Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 534.

“..asıl fiil sabit olmadan 512. maddeye muhalif hareket edenlerin mesul tutulamayacakları” (Yargıtay 2 CD., 22.12.1943, E.2933, K.2933)

²⁰⁵ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh. 507.

Yukarıda açıkladığımız gibi, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu için öncül suçun kanunen bekletici mesele yapılması veya nisbi muhakeme yapılması zorunluluğu yoktur. Ancak bir eşyanın suç eşyası niteliğinin belirlenebilmesi için, eşyanın suçtan elde edildiğinin sabit olması gerektiğinden, suçun yapısı gereğince zorunluluk vardır. Birleştirme olanağının bulunmaması halinde suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu için yapılan yargılamada durma kararı verilerek, öncül suça ilişkin yargılama bekletici mesele yapılacaktır.

Nisbi muhakeme farklı bir uzmanlığı gerektiren konuda, sadece nisbi muhakemenin yapıldığı uyuşmazlığı bağlar şekilde yapılmaktadır. Nisbi muhakemede, mahkeme bağlantılı uyuşmazlık ile ilgili tam bir yargılama yapmamakta, hüküm vermemekte, başka mahkeme çözseydi bekletici mesele yapacağı uyuşmazlığı sadece kendi kararı bakımından geçerli olmak üzere, kendisine lazım olduğu oranda çözmektedir.²⁰⁶

Nisbi muhakeme yapma halinde, nisbi muhakeme yapılan uyuşmazlığa ilişkin bir yargılama yapılması halinde ortaya iki farklı sonuç çıkması mümkündür. Bu sakıncadan dolayı, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda öncelikli olarak birleştirme, bekletici mesele yapma ihtimalleri değerlendirilmeli, son olarak nisbi muhakeme yoluna başvurulmalıdır. Bağlantılı uyuşmazlığın ceza davasına konu olması ve muhakeme şartları olmadığı için dava açılabilmesi hallerinde nisbi muhakeme yapmak mecburidir.²⁰⁷

Madde gerekçesinde öncül suçun zamanaşımına uğramış olması, şikayete tabi olup da şikayet şartının gerçekleşmemiş veya şikayetten vazgeçilmiş olması, yabancı bir ülkede işlenmiş olması hallerinin suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından etkili olmadığı belirtilmiştir.²⁰⁸ Öncül suç şikayete tabi olup da şikayet şartının gerçekleşmemesi veya şikayetten vazgeçilmiş olması halinde, suç eşyasının

²⁰⁶ Kunter, Yenisey, **a.g.e.**, sh. 255.

²⁰⁷ Kunter, Yenisey, **a.g.e.**, sh. 256.

²⁰⁸ Şahin,Özgenç, **a.g.e.**,sh. 293.

satın alınması veya kabul edilmesi suçundan mahkumiyet kararı verilebilecek midir? Gerek doktrin, gerekse Yargıtay tarafından, suç eşyasının bu niteliğini belirleyebilmek için elde edildiği suçun yani öncül suçun tespitinin zorunlu olduğu kabul edilmiştir. Suçun konusunu oluşturan eşya veya malvarlığı değerinin hangi öncül suçtan elde edildiğinin mahkemece verilen hükümle sabit olması gerekir.²⁰⁹ Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun işlendiği iddiasıyla açılan kamu davasında, mahkumiyet hükmü kurulabilmesi için öncül suçun hükümle sabit olması şarttır.²¹⁰ Aksi halde, öncül suçun varlığı tespit edilmemişken, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçundan mahkumiyet hükmü kurulması adalet duygusunu zedeler nitelikte olacaktır. Şikayet şartı gerçekleşmediği takdirde öncül suça ilişkin soruşturma kovuşturma yapılamayacağından, eşyanın suçtan elde edildiği belirlenemeyecektir. Dolayısıyla, fail suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçundan sorumlu tutulamayacaktır. Böyle bir yol izlemek m.165 hükmünün uygulanmasını güçleştireceği gibi, önemini de yitirecektir. Öncül suça ilişkin şikayet gibi diğer muhakeme şartlarının gerçekleşmemiş olması halinde öncül suç nasıl hükümle tespit edilecektir? Öncül suçun güveni kötüye kullanma suçunu oluşturduğu bir örnekle açıklamak faydalı olacaktır. Güveni kötüye kullanma suçunun şikayete tabi olan basit halinde, fail hakkında kovuşturma devam ederken mağdurun şikayeti geri alması halinde ya da güveni kötüye kullanma suçunun şikayete tabi olmayan nitelikli halinde, kovuşturma sırasında fiilin, suçun nitelikli halini değil de basit halini oluşturduğunun anlaşılması halinde, birinci durumda şikayetin geri alınması, ikinci durumda ise şikayet şartının gerçekleşmemiş olması sebebiyle düşme kararı verilirken; aynı zamanda öncül suç olan güveni kötüye kullanma suçunun işlendiği hükümle sabit görülebilir.²¹¹ Esasında mahkemenin verdiği düşme kararıyla birlikte öncül suçun işlendiğini hükümle sabit görmesi nisbi muhakemeden başka şey değildir.

²⁰⁹ Özgenç, **Suç Örgütleri**, sh. 181.

²¹⁰ Özgenç, **Suç Örgütleri**, sh. 181.

²¹¹ Özgenç, **Suç Örgütleri**, sh. 182-183.

Bağlantılı uyuşmazlığın ceza davasına konu olması ve muhakeme şartları olmadığı için dava açılmaması hallerinde nisbi muhakeme yapmak mecburi²¹² olduğundan, öncül suç için şikayet ve diğer muhakeme şartlarının gerçekleşmemesi, öncül suçun zamanaşımına uğraması hallerinde suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçuna bakmakta olan mahkeme öncül suça ilişkin nisbi muhakeme yapacaktır. Öncül suçun varlığı doktrinde önşart olarak değerlendirilse de, teknik olarak önşartların unsurlardan farkı bulunmamaktadır.²¹³ Dolayısıyla mahkeme unsurların varlığını tespit ederken, öncül suçu da nisbi muhakeme yoluyla tespit edecektir.

V.YAPTIRIM

TCK' da yaptırımlar, cezalar ve güvenlik tedbirleri olarak düzenlenmiştir. TCK m.45 suç karşılığında yaptırım olarak uygulanan cezaları hapis ve adli para cezası olarak düzenlemiştir. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından hem hapis hem adli para cezası öngörülmüştür. Maddeye göre, fail altı aydan üç yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Adli para cezasına ilişkin düzenleme TCK m. 52'de yer almaktadır.²¹⁴ Maddeye göre en az beş en

²¹² Kunter, Yenisey, **a.g.e.**, sh. 256.

²¹³ Zafer, **a.g.e.**, sh. 89.

²¹⁴ *Adli para cezası*

Madde 52- (1) Adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir.

(2) En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edilir.

(3) Kararda, adli para cezasının belirlenmesinde esas alınan tam gün sayısı ile bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ayrı ayrı gösterilir.

4) Hakim, ekonomik ve şahsi hallerini göz önünde bulundurarak, kişiye adli para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler halinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit

fazla yediyüzotuz gün olabilir. Ancak madde, üst sınır bakımından özel düzenlemeleri istisna kabul ettiğinden ve m. 165'de bu yönde bir düzenleme olduğundan, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun failine en az beş en fazla onbin gün adli para cezası verilecektir.

A.Müsadere

Bir güvenlik tedbiri olan müsadere TCK m. 54 ve m.55 'de eşya müsaderesi ve kazanç müsaderesi olmak üzere ayrı ayrı düzenlenmiştir.²¹⁵ Müsadere, bir malın ya da kazancın mülkiyetinin, sahibinden veya zilyedinden alınarak devlete, ait olduğu kamusal teşekküle verilmesini

miktarı dörtten az olamaz. Kararda, taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi halinde geri kalan kısmın tamamının tahsil edileceği ve ödenmeyen adli para cezasının hapse çevrileceği belirtilir.

²¹⁵ Eşya müsaderesi

Madde 54- (1) İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine hükmolunur. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkansız kılınması halinde; bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine karar verilir.

(3) Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsaderesine hükmedilmeyebilir.

(4) Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya, müsadere edilir.

(5) Bir şeyin sadece bazı kısımlarının müsaderesi gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bu kısmı ayırmak olanaklı ise, sadece bu kısmın müsaderesine karar verilir.

(6) Birden fazla kişinin paydaş olduğu eşya ile ilgili olarak, sadece suça iştirak eden kişinin payının müsaderesine hükmolunur.

Kazanç müsaderesi

Madde 55- (1) Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir. Bu fıkra hükmüne göre müsadere kararı verilebilmesi için maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir.

(2) Müsadere konusu eşya veya maddi menfaatlere elkonulmadığı veya bunların merciine teslim edilmediği hallerde, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir.

(3) (Ek: 26/6/2009 – 5918/2 md.) Bu madde kapsamına giren eşyanın müsadere edilebilmesi için, eşyayı sonradan iktisap eden kişinin 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun iyiniyetin korunmasına ilişkin hükümlerinden yararlanamıyor olması gerekir.

sağlayan zora dayalı yaptırım türüdür.²¹⁶ Eşya müsadereesine ilişkin maddede yer alan “suçtan meydana gelen eşya” ile kazanç müsadereesine ilişkin maddede yer alan “ suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan eşya” kavramları suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu ile bağlantılıdır. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda, öncül suçtan elde edilen eşyanın öncül suçla bağlantılı olarak müsadere edilme olanağının yanı sıra; suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda suçun konusu olan eşya, aynı zamanda suçun işlenmesiyle elde edilen eşya olduğundan müsadere hükümlerinin uygulanması değerlendirilmelidir. Eşya müsadereesine ilişkin maddede yer alan “suçtan meydana gelen eşya” ile kazanç müsadereesine ilişkin maddede yer alan “suçun işlenmesi ile elde edilen eşya” kavramları birbirinden farklıdır. Bir eşyanın suçtan meydana geldiğini kabul etmek için, eşyanın suçun unsurlarının gerçekleşmesiyle birlikte doğrudan doğruya meydana gelmesi gerekmektedir.²¹⁷ Suçun işlenmesiyle elde edilen eşya ise elde edilmesi için suçun araç olarak kullanıldığı eşyadır.²¹⁸ Suçtan meydana gelen eşya, suçun işlenmesiyle oluşmakta iken, suçtan elde edilen eşya suçun işlenmesinden önce mevcuttur.

B. Değerlendirme

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda aynı zamanda suçun konusunu da oluşturan eşya, suçun işlenmesinden önce mevcut olup, suç bu eşyayı satın almak, kabul etmek hususlarıyla elde etmek için işlendiğinden konumuz bakımından kazanç müsadereesi uygulanabilecektir. Mağdurun ve iyiniyetli üçüncü kişilerin hakları

²¹⁶ Abdülkadir Certel, **Müsadere**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, sh. 17.

²¹⁷ Doğan Gedik, **Müsadere**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, sh. 206.

²¹⁸ Gedik, **a.g.e.**, sh.206.

korunacağından, bunlara ait değerler kazanç müsadereesine tabi tutulmayacaktır. Maddede müsadere kararının verilebilmesi için, maddi menfaatlerin mağdura iade edilememesi gerektiği belirtilmiştir. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun mağduru, toplumu oluşturan herkestir. Bu nedenle suç konusu eşya veya malvarlığı değerinin mağdura iade imkanı bulunmadığından müsadere edilebilir. Yukarıda yapılan tanımlara uygun olarak, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda, suçun konusunu oluşturan eşya, malvarlığı değerleri yani menfaatler ile bunların başka bir değere dönüştürülmesi neticesinde elde edilen kazançlar TCK m. 55 kapsamında kazanç müsadereesine tabidir. Öncül suçun işlenmesiyle elde edilen eşya, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun failinde bulunuyorsa, tüketilmemiş, yok olmamış veya iadesini engelleyen başkaca bir sebep bulunmuyorsa, öncül suçun mağduruna iade edilebiliyorsa müsadere kararı verilmeyecektir. Uygulamada cep telefonu hırsızlığı sonucu yapılan soruşturmada, cep telefonu imei numarası takibi ile cep telefonunu elinde bulunduranlar henüz soruşturmada aşamasında iken tespit edilmektedir. Daha sonra cep telefonunu elinde bulunduran kişi suç konusu cep telefonunu adli makamlara teslim etmekte ve el konulan cep telefonu sahibine iade edilmektedir. Cep telefonunu elinde bulunduran kişinin suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun faili olup olmadığı değerlendirilmeden iade yoluna başvurulmaktadır. Bu durumda öncül suç ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun mağduru özdeşleştirilmekte ve somut olayda suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun varlığı dahi tespit edilmeden iade yoluna gidilmektedir. Somut olayda hem hırsızlık suçunun hem de suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun konusunu aynı eşya yani cep telefonu oluşturmaktadır. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu açısından mağdur toplumu oluşturan herkes olduğundan ve mağdura iade edilemeyeceğinden kazanç müsadereesi düşünülebilirse de; hırsızlık suçunun mağduruna cep telefonunu iade etme imkanı bulunduğundan müsadere edilmemekte, iade edilmektedir.

Uygulamadaki bir diğ er örnek kaçak yollarla ülkeye sokulan araçlara ilişkindir. Sahte belgelerle ülkeye ithal edilen araçlar trafik siciline usulüne uygun tescil edilmekte ve iyiniyetli     nc  kişiler sicile güvenerek ve noterde usulüne uygun sözleşme yaparak bu araçları satın almaktadır. Kaçak olduğu adli makamlarca öğrenilen araçlar, aracı son olarak elinde bulunduran kişiden alınarak müsadere edilmektedir. Bu kişi çoğu zaman iyiniyetle aracın mülkiyetine sahip olan kişi olmaktadır. İyiniyetle mülkiyetin kazanılmasına ilişkin aşağıda yapılacak olup burada sadece iyiniyetli kişinin elindeki aracın müsadere edilmesi sorununa değinilecektir. Kaçak aracı elinde bulunduran kişinin suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun faili olması halinde, suçun manevi unsuru olan kast ya da olası kastın gerçekleşmesi kişinin iyiniyetli olmadığını gösterdiğinden, bu ihtimalde bir sorun olmamaktadır. Uygulamadaki sorun iyiniyetle kaçak aracın maliki olan kişinin aracının müsadere edilmesidir. TCK m. 55/3'e göre kazanç müsaderesine hükmedilmesi için sonradan eşyanın maliki olan kişinin , Medeni Kanun'da yer alan iyiniyetin korunmasına ilişkin hükümlerden yararlanamıyor olması gerekmektedir. Kaçak aracı iyiniyetle satın alan kişi, kazanma anında iyiniyet olduğundan aracın maliki olur. Bu nedenle aracın müsadere edilememesi gerekir. Uygulamadaki aksi durum, maddenin açık lafzına aykırı düşmekte ve uygulama yanlış yolda geliştirilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

§ BENZER SUÇLARLA KARŞILAŞTIRMA VE BİLGİ VERMEME SUÇU

I.BİLGİ VERMEME SUÇU

A.Genel Olarak

Bilgi vermeme suçu TCK m.166'da , *“Bir hukuki ilişkiye dayalı olarak elde ettiği eşyanın, esasında suç işlemek suretiyle veya suç işlemek dolayısıyla elde edildiğini öğrenmesine rağmen, suçu takibe yetkili makamlara vakit geçirmeksizin bildirimde bulunmayan kişi, altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”* şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin 765 s. TCK'da karşılığı bulunmamaktadır. 765 s. TCK cürüm-cünha-kabahat ayrımını benimsemişti. Kabahatler kısmı, m.580'de *“Bir kimse bir parayı aldıktan ve eşyayı iştiraden veya herhangi bir suretle ele geçirdikten sonra menşei gayri meşru olduğuna vakıf olup da derhal merciine malumat vermekte ihmal ederse....”* hükmü ile unsurları farklı olmakla birlikte bilgi vermeme suçuna benzer bir düzenleme yer almıştı. Ancak bu hüküm, bilgi vermeme suçunun karşılığı değildi. Bu nedenle, 765 s. TCK uygulamasında suçtan elde edilen eşyayı bu özelliğini bilmeden satın alan, kabul eden kişi, daha sonra bu eşyanın suçtan elde edilmiş olduğunu öğrenip sessiz kalması halinde, her ne kadar satın alma veya kabul etmenin gerçekleştiği sırada eşyanın bu vasfını bilmese de suç eşyasını satın alınması veya kabul edilmesi suçundan mahkum ediliyordu. TCK m.21/1 ile *“Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir”* hükmü düzenlenmiştir. Bu hükümden hareketle, kastın suçun maddi unsurlarından olan fiilin işlendiği sırada olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, satın aldığı veya kabul ettiği eşyanın suçtan

elde edildiğini sonradan öğrenen kişi bakımından suçun oluşmayacağı açıktır. Ancak 765 s. TCK döneminde uygulama bu yönde olduğundan, tüm bu sakıncaların giderilmesi bakımından 5237 s. TCK m.166 ile bilgi vermeme suçu düzenlenmiş olması son derece önemlidir.

TCK m. 166 ile özel bir ihbar, bildirim yükümlülüğü getirilmekte ve bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi ayrı bir suçu oluşturmaktadır. Bu suç ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu arasındaki fark, eşyanın suç eşyası olduğunun bilinme zamanıdır. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda failin satın aldığı veya kabul ettiği eşyanın suç eşyası olduğunu önceden ya da en geç fiil tamamlanana kadar bilmesi, bilecek durumda olması gerekmektedir. Bilgi vermeme suçunda ise failin hukuki ilişkiye dayanarak aldığı eşyanın bu niteliğini, eşyayı satın alması veya kabul etmesinden sonra öğrenmesi söz konusudur. Kanun koyucu başlangıçta hukuki ilişkiye dayanarak ve bu niteliği bilinmeden alınan eşyanın, sonradan suç eşyası olduğunun öğrenilmesi durumunda, vakit geçirmeksizin durumu yetkili makamlara bildirme yükümlülüğü getirmiştir.

Bu suçla korunmak istenen hukuki değer malvarlığıdır. Suç, öncül suça ilişkin eşyanın sahibine geri verilmesinin engellenmesi nedeniyle malvarlığına; işlenen suçun yetkililere bildirilmemesi nedeniyle de adliye malvarlığına karşı işlenmiş bir suçtur.²¹⁹ Suç kanunda, malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında düzenlenmiştir. Adliye malvarlığına karşı suçlar arasında yer alan ve TCK m.278'de düzenlenen "suçu bildirmeme" suçu ile karşılaştırmak mümkündür. TCK m.278/1 işlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmemeyi düzenlemiştir. Bilgi vermeme suçunda ise, öncül suç işlenmiş, tamamlanmış olup; öncül suçtan elde edilen eşyanın hukuki ilişkiye dayanarak elde edilmesinden sonra suç eşyası niteliğini öğrenme söz konusudur. TCK m. 278/2'de işlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmemek düzenlenmiştir. Madde gerekçesinde, icrası tamamlanmış

²¹⁹ Bakıcı, a.g.e., sh. 918.

hırsızlık suçu sonucunda elde edilmiş malların bir depoda saklandığının bilinmesine rağmen, yetkili makamlara haber verilmemesi örnek olarak gösterilmiştir.²²⁰ Kişinin satın aldığı eşyanın, suç eşyası olduğunu öğrenmesinden sonra TCK m.278/2 hükmünün uygulanacağı düşünülebilir. Çünkü maddede, işlenmiş olmakla beraber, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılmasının halen mümkün olması hususu belirtilmiştir. Hırsızlık suçundan elde edilmiş eşyanın, hırsızlık suçu mağduruna iade edilebilecek olması suçun sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması olarak değerlendirilebilir. Her ne kadar hukuki işlemle elde ettiği eşyanın suç eşyası olduğunu öğrenmesi halinde, yetkili makamlara bildirme yükümlülüğü TCK m.278 kapsamında değerlendirilebilir görünmekte ise de; TCK m.166 ile bu durum m.165 ile bağlantılı olarak ayrı ve özel olarak düzenlenmiş olduğundan TCK m.165 uygulanacaktır.

Madde gerekçesinde de yer aldığı gibi, kanun koyucunun amacı suçtan elde edilen eşyadan failin yararlanmasını engellemek suretiyle, suç işlenmesini önlemek ve meydana gelen zararları olabildiğince kolay giderebilmektir. Suç eşyasını satan, devreden, kabule sunan kişinin ve eşyanın elde edildiği suçun failinin meydana getirdiği hukuka aykırı durumun devam ettirilmesi suç olarak düzenlenmiş ve suç eşyasının tedavüle konulmasının önüne geçilmek istenmiştir. Aslında öncül suç failiyle ilişkisi olmayan, hukuki bir ilişkiye dayalı olarak eşyayı satın alan kişiye, eşyanın bu niteliğini öğrenmesiyle bildirim yükümlülüğü getirilerek, öncül suçla meydana gelen hukuka aykırılığı devam ettirmeyi suç kabul etmiştir.

²²⁰ Şahin,Özgenç,**a.g.e.**, sh. 404.

B.Maddi Unsurlar

Suç tanımı ile faile bildirme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu nedenle suç ihmali davranışla işlenebilen bir suçtur. Suçun maddi unsuru , hukuki ilişkiye dayanarak elde ettiği eşyanın suç eşyası olduğunu öğrendikten sonra vakit geçirmeksizin yetkili makamlara “bildirmeme” olarak tanımlanmıştır. Failin satın alma, bağış gibi hukuki ilişkiye dayanarak elde ettiği eşyanın suçtan elde edildiğini öğrendiğinde bunu yetkili makamlara bildirme yükümlülüğü vardır. Maddede yer alan “ vakit geçirmeksizin” ifadesini duruma ve koşullara göre makul bir süre olarak değerlendirmek gerekir. Bu durumda geç bildirme halinde söz konusu suç oluşacaktır. Buradaki süre belirli olmadığından yer, zaman, ortam gözetilerek somut olaya göre tayin ve takdir edilmelidir.²²¹

Bu suçun faili öncül suçun işlenişine herhangi bir şekilde katılmayan, eşyayı elde ettiği hukuki ilişki sırasında veya öncesinde bu eşyanın suçtan elde edildiğini bilmeyen, bu durumu eşyanın hukuki ilişkiyle elde edilmesinden sonra öğrenen gerçek kişidir.²²² Tüzel kişiler fail olamayacağından, ancak tüzel kişiyi temsil eden gerçek kişiler bu suçun faili olabilecektir. Failin eşyayı elde etmesi hukuki bir ilişkiye dayanmıyorsa, hırsızlık, yağma gibi bir suçun işlenmesiyle elde edilmiş ise; suç eşyası olduğunu bilerek almışsa TCK m.165’de yer alan suç oluşacağından, ayrıca bilgi vermeme suçunun oluştuğu kabul edilemez.²²³

Suçun mağduru eşyanın suç eşyası sayılmasına neden olan suçun mağduru, yani eşyanın zilyedi ya da maliki olan gerçek kişilerdir.

Suçun konusunu eşya oluşturur. Bu eşya doğrudan öncül suçun işlenmesiyle elde edilmiş olabileceğinden, öncül suçun konusunu oluşturan eşya ile “ maddi açıdan ayniyet” bulunması gerekmemektedir.²²⁴ Bilgi vermeme suçunun düzenlenme amacı, suç işlemek suretiyle veya suç

²²¹ Bakıcı, **a.g.e.**, sh. 918.

²²² Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.** , sh. 2624.

²²³ Bakıcı, **a.g.e.**, sh. 918.

²²⁴ Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.** , sh. 2624.

işlemek dolayısıyla elde edilen eşyanın piyasada tedavüle konulmasının, bir menfaat aracı olarak görülmesinin ve bu nedenle suç işlenmesinin cazip hale getirilmesini engellemek olduğundan maddi açıdan ayniyet aranmamıştır. Bu konudaki maddi açıdan ayniyeti elde edilen eşyanın tedavüle konup, değiştirilmesi olarak anlaşılması halinde bazı sorunlar ortaya çıkabilecektir. Suç eşyasının başka bir eşyayla takas edilmesi, ya da suçtan elde edilen parayla eşya alınması hallerinde sonuç olarak elde olan eşyanın suç eşyası niteliğini sınırsız olarak değerlendirmemek gerekir. Buradaki maddi açıdan ayniyeti daha dar yorumlamak yerinde olacaktır.

Maddede yetkili makamlara bildirimde bulunmak düzenlenmiştir. Yetkili makam CMK m.158’de yer alan makamlardır. Maddede ihbar ve şikayetin hangi makamlara yapılacağı düzenlenmiş olup, TCK m.166’da yer alan bildirim ihbar niteliğinde olacaktır. Genel kural suça ilişkin ihbarın Cumhuriyet Başsavcılığı veya kolluk makamlarına yapılmasıdır. Maddenin ikinci fıkrasında valilik, kaymakamlık ve mahkemelere yapılan ihbarların Cumhuriyet Başsavcılığına gönderileceği, üçüncü fıkrasında yurt dışında işlenmiş olup da Türkiye’de takibi gereken suçlara ilişkin ihbarın Türkiye’nin elçilik ve başkonsolosluklarına yapılabileceği, dördüncü fıkrasında kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen suç nedeniyle ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbarın Cumhuriyet Başsavcılığına yapılabileceği düzenlenmiştir.

C.Manevi Unsur

Failin bir hukuki ilişkiye dayanarak elde ettiği eşyanın suç eşyası olduğunu öğrenmesine rağmen yetkili makamlara bildirmemesi suç olarak tanımlanmıştır. Maddede “öğrenmesine rağmen” ifadesi yer aldığından bu suç kasten ve yalnızca doğrudan kastla işlenebilen suçtur. Failin eşyanın

niteliğini öğrenmesine rağmen yetkili makamlara bildirmekte ihmali, geç bildirmesi veya hiç bildirmemesi hallerinde manevi unsur oluşacaktır. Bu suçun taksir ya da olası kastla işlenmesi söz konusu değildir.²²⁵

İhmal kişiye belli bir davranışta bulunma yükümlülüğü getirildiği hallerde, bu yükümlülüğe aykırı davranılması halidir. İcrai suçlarda olduğu gibi, ihmali suçlarda da kast suçun maddi unsurlarını kapsamalıdır.²²⁶ Bilgi vermeme suçunda failin kastı, kanunla kendisine yüklenmiş olan yetkili makamlara bildirimde bulunma yükümlülüğüne aykırı olarak hareketsiz kalma kararında kendini göstermektedir.

Öğrenme, bir hukuki ilişkiye dayanarak eşyanın elde edilmesinden sonra gerçekleşmelidir. Eşyanın satın alma, kabul etme veya diğer hukuki işlemle elde edilmesinden önce veya elde etme anında suç eşyası niteliğinin bilinmesi halinde bu suç değil, TCK m.165’de yer alan suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu oluşacaktır. Satın aldığı, kabul ettiği eşya ya da malvarlığı değerinin suç eşyası niteliğini kazanma anında bilmeyen fakat daha sonra bu niteliğini öğrenen kişinin söz konusu eşya üzerindeki mülkiyet hakkına ilişkin açıklamalar yapmak gerekmektedir.

II.MEDENİ KANUN BAKIMINDAN MÜLKİYET DEĞERLENDİRMESİ

A.Medeni Kanun’da İyiniyet ve İyiniyetli Olmanın Sonuçları

Medeni Kanun’un Başlangıç Hükümlerinde yer alan iyiniyet ilkesi m.3’de şu şekilde düzenmiştir:

²²⁵ Meran, **a.g.e.**, sh. 337.

²²⁶ Parlar,Hatipoğlu, **a.g.e.**, sh. 2626.

“Kanunun iyiniyete hukukî bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyiniyetin varlığıdır.

Ancak, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz. “

İyiniyet ilkesi hakların doğumuna, hüküm ve sonuçlarına uygulanacak olan esas ilkedir. Herhangi bir hak kazanılırken o hakkın doğumu ve kazanılması için kanunda belirtilen zorunlu şartların somut olayda gerçekleşmemiş bulunması halinde hak geçerli olarak kazanılmış olmaz. İyiniyet, hak kazanılırken hakkı doğumunu veya kazanılmasını engelleyen durumun hakkı kazanan kişi tarafından bilinmemesidir.²²⁷ Maddenin ikinci fıkrasında durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kişinin iyiniyet iddiasında bulunamayacağı belirtilmekle, her bilgisizliğin iyiniyetli olma sonucunu doğurmayacağını göstermektedir. Bu durumda bir kişinin iyiniyetli olabilmesi için somut olayda hakkın kazanılması için gerekli olan durumun yokluğu veya hakkın kazanılmasını önleyen durumun kişi tarafından hoş görülebilir, yani mazur sayılabilir bir bilgisizlik veya yanlış bilgiden kaynaklanması gerekmektedir.

İyiniyetin hakların kazanılmasındaki önemi aynı hakların kazanılmasında, özellikle mülkiyetin kazanılmasında kendini gösterir. Konumuz bakımından da taşınır ve taşınmaz mülkiyetinin kazanılmasında iyiniyet incelenecektir.

Taşınır mülkiyetinin kazanılması Medeni Kanun m.763’de düzenlenmiştir:

“Taşınır mülkiyetinin nakli için zilyetliğin devri gerekir. Bir taşınırın zilyetliğini iyiniyetle ve malik olmak üzere devralan kimse, devreden mülkiyeti devir yetkisi olmasa bile, zilyetlik hükümlerine göre kazanmanın korunduğu hâllerde o şeyin maliki olur.”

²²⁷ Jale G. Akipek, Turgut Akıntürk, **Türk Medeni Hukuku**, cilt I, 6.baskı, İstanbul, 2007, sh. 149.

Taşınır mülkiyetinin kazanılması sahibinin elinden rızasıyla veya rızası dışında çıkan mallar bakımından farklı sonuçlar doğurmaktadır. Sahibinin elinden rızası dışında çıkan mallarda iyiniyetle mülkiyet kazanılması mümkün değildir.²²⁸ Bu durumda M.K. m.989 uygulanır.

“Taşınırı çalınan, kaybolan ya da iradesi dışında başka herhangi bir şekilde elinden çıkan zilyet, o şeyi elinde bulunduran herkese karşı beş yıl içinde taşınır davası açabilir.”

Bu taşınır, açık artırmadan veya pazardan ya da benzeri eşya satanlardan iyiniyetle edinilmiş ise; iyiniyetli birinci ve sonraki edinenlere karşı taşınır davası, ancak ödenen bedelin geri verilmesi koşuluyla açılabilir.

Diğer konularda iyiniyetli zilyedin haklarına ilişkin hükümler uygulanır.”

Taşınırın rıza ile elden çıkması durumunda M.K. m.988 uygulanır.

“Bir taşınırın emin sıfatıyla zilyedinden o şey üzerinde iyiniyetle mülkiyet veya sınırlı aynî hak edinen kimsenin edinimi, zilyedin bu tür tasarruflarda bulunma yetkisi olmasa bile korunur.”

Bu durumda taşınır mülkiyeti iyiniyetle ancak malın malikinin elinden rızasıyla çıkmış olması durumunda kazanılabilecektir.

Taşınmaz mülkiyetinin iyiniyetle kazanılması taşınırlardan farklıdır. Taşınmaz mülkiyeti ancak tapu sicilinde yapılan işlemle kazanılır. Tapu sicili devlet tarafından tutulan resmi sicil olduğundan, tapu sicilindeki kayıt ve işlemlerin doğru kabul edilmesi esastır. Bu nedenle tapu sicilindeki kayda güvenerek hak kazanan, tapu sicilindeki kaydın doğru olmadığını bilmeyen, bilmesi de gerekmeyen kişi hakkı kazanmış olacağından; bu kişiye karşı tapu sicilinin yanlış tutulmuş olmasından dolayı bu yanlışlık ileri sürülemez.

²²⁸ Akipek, Akıntürk, a.g.e., sh. 155.

B.Suç Eşyasını Satın Alan veya Kabul Eden Kişinin Mülkiyeti Kazanma Sorunu

Suç eşyası kavramı açıklanırken suç eşyasının taşınır veya taşınmaz eşya olabileceğini belirtmiştik. Uygulamada taşınmaz mülkiyetinin devrinin daha zor olması sebebiyle, suç eşyasını satın alan veya kabul eden kişinin mülkiyeti kazanması taşınırılar bakımından sorun oluşturmaktadır.

Ceza hukuku bakımından değerlendirildiğinde hırsızlık veya yağma sonucu elde edilen eşya TCK m.165 bakımından suç eşyasını oluşturmaktadır. Bu suçlar sonucu eşya sahibinin elinden rızası dışında çıkmış olacağından, suç eşyasını iyiniyetle satın alan kişi eşyanın mülkiyetini kazanamayacaktır. M.K. m. 989 bu şekilde elden çıkan malın zilyedi tarafından hangi koşullarda geri alınabileceğini düzenlemektedir. Bu maddedeki süreler geçince veya şartlar oluşunca iyiniyetli kişinin malik olabileceği belirtilmemiştir. Ancak bunu doktrindeki bir görüşe göre mülkiyetinin kazanılamayacağı yönünde değerlendirmemek gerektiği kanaatindeyim. Bu durumda beş yıl boyunca taşınır davası açılmamış olması halinde, malı elinde bulunduran iyiniyetli kişi malik olur. TCK m.155'de yer alan güveni kötüye kullanma suçunun işlenmesi halinde iyiniyetle mülkiyetin kazanılması daha farklıdır. Bu durumda zilyedlik rıza ile muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanılmak üzerine devredildiğinden, devralan kişi medeni hukuk bakımından emin sıfatıyla zilyed olacağından, M.K. m.988 gereği malı iyiniyetle devralan üçüncü kişinin iyiniyeti korunur ve iyiniyetli üçüncü kişi satın alma veya kabul etme anında malın maliki olur.

Her iki örnekte bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşya bulunup, bu eşyalar suç eşyası niteliğine sahip bulunmalarına rağmen, sahibinin elinden rızasıyla veya rızası dışında çıkması halinde iyiniyet farklı sonuçlar doğurmaktadır. Suç teşkil eden olay sonucu mağdurun zilyedliğinden çıkmış eşya, soruşturmanın sonuçlanması beklenmeden geri verilmesi gerekir. Bu durumda ilgililerin medeni hukuk bakımından hakları varsa bunun için medeni

dava açmaları gerekmektedir.²²⁹ Yukarıda verilen ikinci örnekte mal sahibinin elinden rızasıyla çıktığından medeni hukuk bakımından iyiniyetle mülkiyet kazanıldığı için, öncül suç mağdurunun dava açarak malı geri alması mümkün görünmemektedir.

TCK m.165 kasten işlenebilen bir suçtur. Maddede bilerek ifadesi kullanılmadığından bu suç olası kast ile de işlenebilir. Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyanın satın alınması halinde, satın alan kişinin eşyanın suç eşyası niteliği bakımından en az olası kastla hareket etmiş olması gerekir. Bu durumda ise kişinin iyiniyetinin varlığından söz etmek mümkün değildir. Dolayısıyla suç eşyasını satın alma veya kabul etme suçunun faili iyiniyetli olmadığından, mülkiyeti zamanaşımı veya diğer yollarla kazanması söz konusu olmayacaktır. Sahibinin elinden rızası dışında çıkmış bir mal ne kadar el değiştirirse değiştirsün iyiniyetle mülkiyet kazanılmayacaktır. Ancak suç eşyasını satın alan veya kabul eden kişi iyiniyeti olmadığından, mülkiyeti kazanamayacağını söylemişsek de; daha sonraki devirlerde eşya suç eşyası niteliğini korusa bile devralanlar bakımından TCK m.165 suçu oluşmuyorsa ve mal sahibinin elinden rızası ile çıkmışsa (TCK m.155 örneği) malı iyiniyetle devralan mülkiyeti kazanacaktır.

İyiniyetle mülkiyetin kazanılmasını bilgi vermeme suçu kapsamında değerlendirmek gerekirse; bilgi vermeme suçunun faili eşyayı satın aldığı, kabul ettiği sırada söz konusu eşyanın suç eşyası niteliğini bilmeyen kişidir. Kazanma anında eşyanın suç eşyası niteliğinin bilinmesi halinde suçu bildirmeme suçunun değil, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun oluşacağı yukarıda belirtilmişti. Elde ettiği eşyanın suç eşyası niteliğini sonradan öğrenen kişi bu durumu derhal yetkili makamlara bildirmesi halinde suç oluşmayacaktır. Ancak bu durumda kişinin iyiniyetle satın aldığı veya kabul ettiği eşya üzerindeki mülkiyet hakkı korunacak mıdır? Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda, iyiniyet taşınır malın kazanılma anında olması gereken bir şarttır. Kişi kazanma anında iyiniyetliyse, yani

²²⁹Taşdemir,Özkepir, **Sahtecilik**, sh. 847.

eşyanın suç eşyası olduğunu bilmiyorsa ve taşınır mal sahibinin elinden rızasıyla çıkmışsa devir anında, sahibinin elinden rızası dışında çıkmışsa beş yıllık kazandırıcı zamanaşımı süresinin tamamlanmasıyla malik olur. Bu nitelikteki eşyanın müsadereesine ilişkin açıklamalar ve uygulamadaki sorunlar yukarıda incelenmiş olduğundan tekrar bu hususa değinilmeyecektir.

III.SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VEYA KABUL EDİLMESİ SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA OLAN İLİŞKİSİ

A.Suç Delillerini Gizleme, Yok Etme veya Değiştirme Suçu ile Olan İlişkisi

1.Genel Olarak

Suç TCK m.281’de düzenlenmiştir. ²³⁰ 765 s. TCK’ nın 296.maddesinde yer alan fiillerden bazıları yeni sistematik içinde 281. maddede düzenlenmiştir. 765 s. TCK’ da 296. maddede yer alan diğer fiiller 5237 s. TCK’ da 283. ve 284. maddelerde suçluyu kayırma, tutuklu hükümlü veya suç delillerini bildirmeme olmak üzere ayrı suçlar olarak düzenlenmiştir. 765 s. TCK m.512’de gizlemek fiil olarak düzenlenmişti. Suç işleyenleri saklamak ve suç delillerini yok etmek suçunda, suç hem faili hem eşyayı korumaya yönelik işlenmekte iken; “ suç eşyasını satın almak ve saklamak” suçunda sadece eşyaya yönelik işlendiği kabul edilmekteydi. Suç işleyenleri saklamak ve suç delillerini yok etmek suçunda fail, iştirak etmediği bir suçun failine yardım etmekte, failin suçtan yararlanması sağlamakta, o

²³⁰ Madde 281- (1) Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez.

(2) Bu suçun kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) İlişkin olduğu suç nedeniyle hüküm verilmeden önce gizlenen delilleri mahkemeye teslim eden kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle verilecek cezanın beşte dördü indirilir.

suçun failinin yargılanmasını, cezalandırılması engellemeye yönelik hareketlerde bulunmaktadır.²³¹ Bu suçta failin suç delili olan eşyadan faydalanma kastı, herhangi bir menfaati yok iken ; “ suç eşyasını satın almak ve saklamak” suçunda fail para ya da eşyayı kendi veya öncül suçun faili dışında üçüncü bir kişiye menfaat sağlamak amacıyla işlemektedir.²³² 296. madde tamamen öncül suçu işleyen faili korumaya yönelik olduğu halde 512. madde öncül suçtan elde edilen para veya eşyadan yararlanmaya yöneliktir.²³³ Her iki maddede “gizlemek” fiil olarak düzenlendiğinden, suç eşyasını gizlemek iki farklı suç kapsamında değerlendirilebiliyordu. Ancak yeni düzenleme ile bu tereddütler giderildiğinden, artık bu ayrımlara gerek kalmamıştır. Suçtan elde edilen eşya veya malvarlığı değeri aynı zamanda suçun delili olduğundan bunların gizlenmesi halinde suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu değil, TCK m. 281’de yer alan suç oluşacaktır.

Suç kanunda adliye karşı suçlar arasında düzenlenmiş olduğundan, suçla korunmak istenen hukuksal değer ceza adaletinin sağlanması ve adliyenin korunmasıdır. Suçlarla etkin mücadele edilmesi, yargılama fonksiyonunun zamanında yerine getirilmesi, maddi gerçeğin araştırılıp ortaya çıkarılması ceza yargılaması hukukunun öncelikli amacıdır.²³⁴ Maddi gerçeğin ortaya çıkarılması, yargı kararlarının gerçeğe uygunluğu hukuk devletinin ve adil yargılanma hakkının gereğidir. Maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için yargılama sırasında başvuru delillerin gerçeğe uygun olması gerekir. Bu nedenle suç delillerinin yok edilmesi, gizlenmesi, değiştirilmesi maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına dolayısıyla ceza adaletinin gerçekleşmesine engel teşkil edecektir.

Madde metninden anlaşıldığı üzere bu suçun konusunu daha önce işlenmiş olan suçun delilleri oluşturmaktadır. Delil, ceza muhakemesi makamlarının maddi meseleyle ilgili belli bir iddia veya savunmanın gerçeğe

²³¹ Artuk, Yenidünya, **a.g.m.**, sh. 82.

²³² Soyaslan, **a.g.e.**, sh. 329; Dönmezer, **a.g.e.**, sh. 535; Kurt, **a.g.m.**, sh. 1105.

²³³ Gündel, **Zimmet**, sh. 1366.

²³⁴ Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, sh. 3940.

uygun olup olmadığını çözmek için kullandıkları ispat vasıtalarıdır.²³⁵ Ceza muhakemesi hukukunda serbest delil, vicdani delil sistemi benimsendiğinden her şey delil olabilir. Ancak her şeyin delil olabilmesi sınırsız olarak anlaşılmamalıdır. Buna göre deliller gerçekçi, akılcı, olayı temsil edici, ispat bakımından önemli olmalı, hukuka aykırı olmamalıdır.²³⁶ Bu bakımdan bir suçtan elde edilmiş eşyayı da bu tanıma göre delil olarak kabul etmek gerekir.²³⁷

Suçun maddi unsurunu oluşturan seçimlik hareketler bir suçun delillerini silmek, gizlemek, değiştirmek ve bozmaktır. Gizlemek fiilin geçici veya uzun süreli olması önemli değildir.²³⁸ Suç kasten işlenebilen bir suçtur. Madde metninde bilerek ifadesi kullanılmamış olduğundan suç olası kastla işlenebilir olsa da; failin gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla hareket etmesi gerektiğinden failin gerçeğin meydana çıkmasını engelleme kastı bulunmalıdır. Suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir. Bu suçun oluşabilmesi için öncül suç bulunması ve failin gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek amacıyla seçimlik hareketlerden birini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Öncül suçun varlığı gerektiğinden kabahat veya disiplin cezasını gerektiren bir fiilin delilleri bu suça konu olamayacaktır.²³⁹ Suçta kullanılan silahın saklanması, elverişli silahın elverişsiz hale getirilmesi, olay yerindeki parmak, kan izlerinin silinmesi, suç aletinin yakılması, denize atılması durumları yok etme, gizleme, silme, bozma veya değiştirme fiillerine örnek olarak gösterilebilir.

²³⁵ Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, sh. 3941.

²³⁶ Kunter, Yenisey, **a.g.e.**, sh. 546.

²³⁷ Bakıcı, **a.g.e.**, sh. 907.

²³⁸ Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, sh. 3942.

²³⁹ Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, sh. 3941.

2.Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu İle Arasındaki Fark ve İlişki

TCK m.281’de yer alan suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu ile m.165’de yer alan suç eşyasının satın alınması ve kabul edilmesi suçu arasında benzerlikler vardır. Öncül suçun işlenmesine katılmamış olmak ve suçun konusunu öncül suçtan elde edilmiş ekonomik değerlerin oluşturması bakımından aralarında benzerlik bulunmaktadır.

765 s. TCK m. 512’de suç eşyasını satın almak ve saklamak suçu düzenlenirken, madde metninde “.... 296. maddede beyan olunan haller haricinde” denilmek suretiyle esasında bu iki suç arasındaki benzerlik, dolayısıyla farklılık belirtilmiştir. 765 s. TCK m.296, 5237 s. TCK’da birden fazla maddede ayrı ayrı suç olarak düzenlenmiştir. 765 s.TCK m.296’da yer alan düzenleme, 5237 s. TCK’ da m. 281’de suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu; m.283’de suçluyu kayırma suçu; m.284’de ise tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme suçu olarak karşılığını bulmaktadır. 765 s. TCK m.296 düzenlemesinin maddi unsurlarını şahsi koruma ve fiili koruma olarak ayırmak mümkündür.²⁴⁰ Bu durumda TCK m. 281’de yer alan suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçundaki yok etme, bozma, değiştirme, gizleme seçimlik hareketleri fiili korumadır.²⁴¹

Her iki suç için ortak olan öncül suçun varlığı ve suçun konusunu oluşturan değerlerin öncül suçtan elde edilmiş olmasıdır. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme suçu kanun sistematığı içerisinde adliye aleyhine işlenen suçlar arasında düzenlenmiş iken; suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında düzenlenmiştir. İki suç için ortak nokta olan öncül suçun varlığı hususu, iki suç arasındaki en önemli farklılığı da ortaya koymaktadır. TCK m. 281’de yer alan suça ilişkin delilleri gizleme, yok etme, değiştirme fiillerinin işlendiği

²⁴⁰Erem, a.g.e., sh. 1568 vd.

²⁴¹ Erem, a.g.e., sh. 1571.

sırada öncül suçun cezalandırılabilirliğinin ortadan kalkmamış olması gerekmektedir.²⁴² Suç delillerinin gizlenmesi, yok edilmesi, değiştirilmesi sırasında öncül suçun zamanaşımına uğraması, öncül suça ilişkin muhakeme şartının gerçekleşme imkanının ortadan kalkmış olması halinde – şikayet süresinin geçmiş olması gibi- olduğu gibi öncül suç failinin cezalandırılabilirliğinin ortadan kalkmış olması durumunda suç delillerini gizleme, yok etme, değiştirme suçu oluşmaz.²⁴³ Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda, bu suçun aksine gerekçede açıkça belirtildiği gibi öncül suçun cezalandırılabilir olma şartı aranmamaktadır.

B.Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu ile Olan İlişkisi

1.Genel Olarak

Kişileri suç işlemeye yönelten en önemli nedenlerden birisi ekonomik çıkarlardır. Suç örgütlerinin oluşmasıyla, bireysel olarak ekonomik çıkar elde etme amacının dışında; suç örgütlerinin sürekliliği amacı da ortaya çıkmıştır.²⁴⁴ Bu sayede suç örgütleri büyüyerek sürekliliğini korumuş ve suça eğilimli kişiler bakımından da cazibe merkezi olmuştur. Devletin bu maddi kaynakları engellemesi, suçtan kaynaklanan gelirlerin kurutulması, suçla ve suçlularla mücadelede önem kazanmıştır.Bu mücadelenin karşısında suç örgütleri, elde ettikleri gelirleri aklamak, meşru yollardan elde edildiği izlenimi verebilmek için çeşitli yöntemler denemiştir. Son yıllarda teknolojinin gelişmesi, internetin yaygınlaşması ile suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri ülkeler arasında çok kolay transfer edilebildiğinden farklı aklama

²⁴² Özgenç, **Suç Örgütleri**, sh. 197.

²⁴³ Özgenç, **Suç Örgütleri**, sh. 197.

²⁴⁴ Abdullah Ok, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Açısından Kara Para Aklama Suçu ve 4208 Sayılı Yasa İle Karşılaştırılması”, **Legal Mali Hukuk Dergisi**, Mart 2005, sh. 757.

yöntemleri gelişmiştir. Suç ve suçlularla mücadelede, suçun gelir kaynağı olarak görünme vasfını değiştirebilmek, suç işlemeyi ve suça özendirici suç örgütlerini engelleyebilmek için öncelikli olarak suçtan gelir elde etme amacının önüne geçebilmek ve bu sebeple yasal düzenlemeler yapmak gerekmektedir. Yapılan düzenleme ile bir yandan bu paraların kaynağı olan öncül suçlarla mücadele etkinlik kazanacak olup, suç işlemenin cazibesi azaltılmış olacaktır.

Kara para aklama ile ilgili yasal düzenleme mevzuatımıza ilk kez 4208 s. Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile girmiştir.^{5237 s. TCK m.282'de suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu kenar başlığıyla kara para aklamaya ilişkin düzenleme yapılmıştır.}²⁴⁵

5237 s. TCK m. 282'de yer alan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu 765 s. TCK' da yer almayan yeni bir düzenlemedir. 5237 s. TCK'nın yürürlüğe girmesiyle 4208 s. kanunda yer alan kara para aklamaya ilişkin düzenlemeler yürürlükten kalkmıştır. 5237 s. TCK'nın yürürlüğe girmesinden sonra 5549 sayılı "Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun" ile suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

²⁴⁵ Madde 282- (1) (Değişik: 26/6/2009 – 5918/5 md.) Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) (Ek: 26/6/2009 – 5918/5 md.) Birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. ⁽¹⁾

(3) Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.

(4) Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(5) Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(6) Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz.

Suçla korunan hukuki değer, aklama eylemleri ile suçtan kaynaklanan değerlere meşruiyet görüntüsü verilerek ekonomik sisteme sokulmasını, suç işlemenin kazanç elde etmek bakımından cazip bir yol olarak görünmesini engellemektir.

Suçun konusunu malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. Malvarlığı sözlük anlamıyla bir kişiye ait para ile ölçülebilen hakların bütünü olarak tanımlanabilir. TCK m. 282 bakımından malvarlığı değerlerinin, alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanması gerekmektedir. Önemli olan suçun konusunu oluşturan ekonomik değerlerin bir başka suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olmasıdır.

Suçun maddi unsuru suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarma ve gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yoldan elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutma seçimlik hareketlerinden oluşmaktadır. Suçun manevi unsuru birinci seçimlik hareket bakımından genel suç işleme kastı iken, ikinci seçimlik hareket bakımından genel suç işleme kastının yanında özel amacın da bulunması gerekmektedir. Çünkü ikinci seçimlik hareket olan çeşitli işlemlere tabi tutma fiilinin malvarlığı değerinin gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yoldan elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla yapılmış olması gerekmektedir. Aklama suçu doğrudan veya olası kastla işlenebilirken, taksirle işlenmesi mümkün değildir.

2.Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu İle Arasındaki Fark ve İlişki

Suç gelirlerini aklama suçu adliyeye karşı suçlardan iken, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu malvarlığına karşı suçlardandır. Her iki suçun ortak noktası suçun konusunu öncül suçtan elde edilen değerlerin oluşturmalarıdır. TCK m.165’de “... eşya veya diğer malvarlığı değeri” denilmekle beraber; m. 282’de sadece “malvarlığı

değerleri” ifadesi kullanılmıştır. Sözlük anlamıyla malvarlığı bir kişinin hukuki bütünlük oluşturmak üzere sahip ve yükümlü tutulacağı para ile ölçülen hak ve borçları tamamı olarak tanımlanmaktadır. Daha önce eşya ile ilgili açıklamalarda eşyanın da ekonomik değeri vasfına değinilmişti. TCK m.165 gerekçesinde “... her türlü ekonomik değer yani malvarlığı değerleri bu suçun konusunu oluşturur.” demek suretiyle malvarlığı değerleri kavramının eşya kavramını kapsadığı görülmektedir.²⁴⁶

Her iki suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerleri bakımından önemli bir farklılık bulunmaktadır. TCK m.165’de eşyanın, malvarlığı değerlerinin elde edildiği öncül suç bakımından herhangi bir sınırlama yer almazken, m.282’de düzenlenen suç bakımından malvarlığı değerlerinin belli bir ağırlıktaki suçtan elde edilmiş olması şartı aranmaktadır. Buna göre aklama suçunun konusunu alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. TCK m.165’de öncül suçun niteliği, ağırlığı, hapis cezası yaptırımına bağlı olma şartları aranmamıştır.

Aklama suçunun maddi unsurunu oluşturan seçimlik hareketlerden biri olan çeşitli işlemlere tabi tutma fiilinde amaç suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru yollarla elde edildiği kanaatini uyandırmaktır. TCK m.282’de yer alan suç bakımından amaç unsuru²⁴⁷ madde metninde yer almakla beraber; m. 165’de özel bir amaca yer verilmemiştir. Her ne kadar madde metninde yer almasa da m. 165’de fail kendisine veya öncül suç faili dışında bir kişiye yarar sağlamak amacıyla suç eşyasını satın alır veya kabul eder.²⁴⁸

26.6.2009 tarihli ve 5918 sayılı Kanunla TCK’ da yapılan değişiklik ile m.282 hükmüne bir fıkra eklenmiştir. TCK m.282/2 hükmüne göre aklama suçuna iştirak etmeksizin suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran kullanan kişi de hapis

²⁴⁶ Şahin,Özgenç, **a.g.e.**, sh. 293.

²⁴⁷ Özgenç, **Suç Örgütleri**, sh.159.

²⁴⁸ Centel, Zafer, Çakmut, **Kişilere**, sh.494.

cezası ile cezalandırılacaktır. Esasında bu fıkra ile m.165 büyük benzerlik göstermektedir. TCK m.165 bir suçun işlenmesiyle ve bu işlenen suça iştirak etmeksizin elde edilen; m.282/2 ise aklama suçuna iştirak etmeksizin elde edilen malvarlığı değerlerini benzer seçimlik hareketleri belirterek suç olarak düzenlemiştir. TCK m.165 esasında m. 282/2 hükmünü de kapsamaktadır. Çünkü m.165’de öncül suç bakımından herhangi bir ayırım yapılmamıştır. TCK m. 165’de düzenlenen suç kast ve olası kastla işlenebilir iken, m.282/2’de bilerek denilmek suretiyle doğrudan kastla işlenebilir. TCK m.282/1 bir suç olduğuna ve m.165 hükmü ayırım yapmadan bir suçtan elde edilen eşya ve malvarlığı değerlerini kapsadığına göre; m.282/2 hükmünü ve işaret ettiği aklama suçunu m.165 bakımından suç olarak değerlendirmemek ve farklı bir uygulamaya tabi tutmak gerekir mi? Her iki düzenlemenin yaptırımı birbirinden oldukça farklıdır. TCK m.165 daha az hapis cezası ve bunun yanında adli para cezasını düzenlerken, m.282/2 daha fazla hapis cezasını öngörmektedir. Bu durumda aklama suçundan kaynaklanan malvarlığı değerini bu niteliğini bilerek satın alan ,kabul eden, bulunduran kullanan kişinin eylemini daha ağır bir yaptırıma tabi tutarken; aklama suçu hariç diğer suçlardan elde edilen malvarlığı değerleri için m.165 hükmünü uygulayıp daha farklı bir yaptırıma bağlamak ceza adaletini sağlamak bakımından ne kadar sağlıklı olacaktır? Malvarlığı değerinin aklama suçundan elde edilmiş olma niteliğini bilmeden maddedeki seçimlik hareketleri yapan fail bakımından m.165 hükmünün uygulanacak olması “bilme” unsurunun ve dolayısıyla kastın belirlenmesi sonucu farklı maddelerin uygulanmasına neden olacaktır.

TCK m.165 metninin öncül suç bakımından genel olarak bütün suçları kapsayan özelliği mevcut iken; m.282/2 ile aklama suçuna bir istisna getirilmesi ve yaptırımlarının birbirinden çok farklı olması uygulamaya ve ceza adaleti bakımından sorun teşkil etme olasılığı mevcuttur. Suç ve suçlularla, özellikle suç işlemeyi cazip hale getiren suç örgütleri ile mücadelede suçun kazanç kaynağı olma vasfını engelleyebilmek ve dolayısıyla suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin ekonomik hayata aklama yöntemleriyle

katılımını engellemek oldukça önemlidir. Bu nedenle m.282/2 hükmü ayrıca düzenlenmiş ve yaptırıma bağlanmıştır. Kanun koyucu, izlediği suç politikası kapsamında hangi fiillerin suç olacağı ve suçların ne şekilde cezalandırılacağına karar verir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, ekonomik hayatı etkilediği, uluslararası boyutu olduğundan suçla mücadelede etkin yol izlemek gerekmektedir. Kanun koyucu bu sebeplerle, bilinçli olarak özel bir düzenleme yapmıştır. Ancak m.165 ile arasındaki yaptırıma ilişkin fark önemli olsa da m.282 özel bir düzenlemedir. Bu durum değişiklik gerekçesinde, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu ile, TCK m.282/2’de tanımlanan suç arasında özel norm-genel norm ilişkisi olduğu şeklinde açıklanmıştır.²⁴⁹

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından failin öncül suça iştirak etmemiş olması şartı aranmakta iken, m. 282/1’de tanımlanan suç bakımından bu şart aranmamaktadır. Fail öncül suça iştirak etmiş olsun veya olmasın, m. 281/1’de yer alan suçtan dolayı cezalandırılabilir. Ancak bu durum ikinci fıkrada tanımlanan suç bakımından geçerli olmayıp; m.282/2’de tanımlanan suç failinin cezalandırılabilmesi öncül suça iştirak etmemiş olma şartına bağlıdır.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu için bir öncül suçun varlığı gerekmekte iken; m. 282/2’de tanımlanan suç bakımından iki öncül suçun varlığı gerekmektedir. Bu öncül suçlardan ilki malvarlığının elde edildiği alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suç, diğeri ise bu suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin aklanması suçudur. Son olarak manevi unsur bakımından olan farklılık, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu olası katsal da işlenebilirken, m.282/2’de yer alan suç ancak doğrudan katsala işlenebilen bir suçtur.

²⁴⁹ Özgenç, **Suç Örgütleri**, sh.173.

SONUÇ

Suç işlemenin bir kazanç kaynağı olarak görülmesi, toplum düzeni açısından kabul edilemez. Kişilerin işledikleri suçlardan kolayca menfaat temin etmeleri, bireysel olarak suç işlemeyi teşvik edici olup, toplumsal olarak kamu düzenini bozan neticelere sebep olur. Yaptırımlar, kişilerin suç işleme kararları üzerinde önemli bir etken olmakla beraber, öncelikli olarak bazı hukuka aykırı fiillerin suç olarak tanımlanması gerekmektedir. Kişilerin işledikleri suçlardan elde ettikleri değerleri tedavüle koyabilmeleri, yarar sağlayabilmeleri şüphesiz ki suç işleme kararını kuvvetlendiren bir etkiye sahiptir. Öncül suçun yaptırımının ağırlığının yanında, öncül suçtan elde edilen değerlerin tedavülünün zorlaştırılması suç işleme kararı bakımından önemlidir. Bu nedenledir ki; suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu, Ceza Kanununda suç olarak tanımlanmıştır. Uygulamada çok sık karşılaşılan bu suçla ilgili yapılan çalışmada doktrin ve yargı kararları kapsamında bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Malvarlığına karşı suçlar, kanunda kişilere karşı işlenen suçlar kısmı içerisinde, bir bölüm halinde düzenlenmiş olup, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bu bölüm içerisinde yer almaktadır. Malvarlığının sahibi ile bir değer ifade etmesi sebebiyle 765 s. TCK'dan farklı olan bu düzenleme yerindedir.

Suç eşyası kavramı çalışmada ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Doktrinde tartışmalı olan suç eşyasının taşınmaz eşya olup olmayacağıdır. Maddede eşya kavramının kullanılması, gerekçede her türlü ekonomik değer ifadesinin yer alması, böyle bir ayrımı gereksiz kılmaktadır. Suçtan elde edilen eşyanın taşınır veya taşınmaz eşya olmasının suçun oluşumu bakımından bir önemi bulunmamaktadır. Suç eşyasının ekonomik değerinin bulunması gerekmektedir. Kişiler bakımından manevi değeri olan eşyaların, suç eşyası niteliği çalışmada tartışılmış olup, ekonomik değeri objektif olarak değerlendirmek gerektiği kanaatine varılmıştır. Suçun konusunu oluşturan

suç eşyasının, doğrudan öncül suçtan elde edilmesi gerekip gerekmediği, suçtan elde edilen eşyanın bir başka değere dönüştürülmesi halinde suçun konusunu oluşturup oluşturmayacağı doktrinde tartışmalı olup, bu tartışmalara çalışmada yer verilmiştir. Maddede suç eşyasının bir suçun işlenmesiyle elde edilmesi ifadesi yer almış, gerekçede ise doğrudan ya da dolaylı elde edilmesi arasında bir fark olmadığı belirtilmiştir. Kanaatimizce, bu husus failin kastı dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Suç eşyasını satan, satın alan, kabul eden veya devreden fail, kasten ya da olası kastla hareket ediyorsa, suç eşyasının dolaylı şekilde elde edilmiş olması veya öncül suçtan elde edilen değerden başkaca bir değere dönüştürülmüş olması suçun oluşumuna engel değildir. Dolayısıyla, hırsızlık suçunun konusunu oluşturan eşyanın satılmasıyla elde edilen paranın kabulü halinde, paranın kaynağı konusunda bilgi sahibi olan kişinin bu suçun faili olacağı açıktır.

Öncül suçun varlığı ve failin bu suça iştirak etmemiş olması hususları, doktrinde önşart olarak değerlendirilmişse de, bu hususlar maddi unsurlar içinde değerlendirilmiştir. Kanaatimizce, bir hususun varlığı suçu oluşumu bakımından gerekliyse ve gerçekleşmeden suç oluşmuyorsa, bunu suçun unsuru olarak kabul etmek gerekir.

Suçla korunan hukuki değere ilişkin olarak, suç eşyasının el değiştirmesi ile suç deliline ulaşmak zorlaştığından adli menfaatlerin zedelendiği, mülkiyet hakkına saldırı teşkil ettiğinden kamu düzenini ihlal eden vasfının bulunduğu tartışmalarına yer verilmiştir. Belirtilen bu değerlerin ihlal edilmiş olması düşünülse de, suçun malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında düzenlenmiş olmasından hareketle korunan hukuki değer in öncelikli olarak malvarlığı olduğu kanaatindeyiz.

Suç eşyasının varlığı için, eşyanın elde edildiği öncül suçun varlığı gerekmektedir. Öncül suçun niteliği ve öncül suçun tespitine ilişkin doktrinde çeşitli görüşler mevcuttur. Madde metninde bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşya düzenlendiğinden, öncül fiilin “suç” olması gerektiği kabul edilmelidir. Öncül suçtan dolayı mahkumiyet kararı verilmesi, failin kusurlu sayılması ve

dolayısıyla cezalandırılması, suçun cezalandırılabilir olması şartları aranmadığı gibi, suçun zamanaşımına uğraması, soruşturma veya kovuşturulması şikayete bağlı olması, şikayet şartının gerçekleşmemiş olması suçun oluşumuna engel değildir. Doktrindeki görüşler ve yargı kararları neticesinde, öncül suçun tespitinin gerekliliği kanaatine varılmıştır. Aksi durum, kişilerin adalet duygusunu zedeler niteliktedir. Çünkü bir suçun varlığı henüz bilinmeden, “sözde” suçtan elde edilen eşyayı satın alan, satan, kabul eden, devreden kişinin cezalandırılması çelişki oluşturacaktır. Bu husustaki en önemli tartışma belki de öncül suçun hükmen tespit edilmesi gerekip gerekmediğidir. Kovuşturma şartlarının varlığı halinde hükmen tespit mümkünse de, aksi durumda kovuşturma yapılamayacağından hüküm de verilemeyecektir. Öncül suçun şikayete tabi olması ve şikayet şartının gerçekleşmemiş olması, öncül suçun zamanaşımına uğraması veya Türkiye’de kovuşturma yetkisinin bulunmaması hallerinde öncül suçun varlığı tespit edilemediğinden suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçuna ilişkin kovuşturma yapılamayacak mıdır? Belirtilen hal gibi bağlantılı uyuşmazlıklarda, kovuşturma şartlarının gerçekleşmemesi nedeniyle uyuşmazlıklardan biri hakkında kovuşturma yapılamaması durumunda nisbi muhakeme yapmak mecburidir. Bu nedenle belirtilen ihtimallerde, öncül suçun varlığı hükmen tespit edilemiyorsa nisbi muhakeme yapılarak, öncül suçun varlığı tespit edilip, suç eşyasını satın alan veya kabul eden failin sorumluluğu yoluna gidilmelidir. Çalışmada belirtildiği gibi, öncül suça ilişkin muhakeme yapılamaması durumunda mahkeme muhakeme şartı olan şikayet şartının gerçekleşmemesi örneğinde olduğu gibi, düşme kararı verirken, aynı zamanda hükümle öncül suçun varlığını tespit edebilir. Aksi durum toplumun adalet duygusunu zedeleyen sonuçlar doğuracaktır.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun, benzer suçlarla ilişkisi bakımından bazı hususlara dikkat etmek gerekir. Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunda failin bu fiilleri gerçekleştirmek için öncelikle aynı zamanda suç delili olan suç eşyasını kabul etmesi gerektiği düşünülebilir. Bu iki suç bakımından uygulanacak

hükmü belirlerken failin kastına göre hareket etmek gerekmektedir. Suç eşyasını devreden, kabul eden fail bu fiilleri suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme amacıyla gerçekleştiriyorsa, faili TCK m.281 bakımından sorumlu tutmak gerekecektir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu bakımından maddede yapılan değişiklik önem arz etmektedir. TCK m.282/2'de yer alan düzenleme, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun özel hali olup; iki suç arasında özel norm genel norm ilişkisi mevcuttur. Kanun koyucu kara para aklama olarak nitelendirilen bu suçun ekonomik, uluslararası çeşitli boyutlarının olması sebebiyle suçla mücadelede etkin bir yol izleme amacı ile bu düzenlemeyi yapmıştır. Bu nedenle suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması sonucu elde edilen değer, bilerek satın alınması veya kabul edilmesi halinde m.165 yerine m.282/2 uygulanacaktır.

Öncül suçun varlığı ve hükümle tespit edilmesi gerektiği hususu çalışmanın en önemli kısımlarından birini oluşturmaktadır. Uygulamada yaşanabilecek sorunlara dikkat çekmek açısından ve öncül suçun varlığı ve ne olduğu henüz tespit edilmemişken, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçundan yargılama yapıp, mahkumiyet hükmü verilmesinin kamunun adalet duygusunu etkileyeceği çalışmada aktarılmıştır. Son olarak suçtan doğduran ya da dolaylı elde edilmeden ne anlaşılması gerektiği, kaçak eşyanın şahsi kullanım için alınması halinde TCK'nın, ticari amaçla alınması halinde Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun uygulanacağı, bilgi vermeme suçunun oluşabilmesi için eşyanın suç eşyası olma niteliğinin bilinme anının, dolayısıyla manevi unsurun suçu belirlemede etkili olacağı unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- AKİPEK, Jale G. , AKINTÜRK, Turgut; **Türk Medeni Hukuku**,cilt I, 6.baskı, İstanbul, 2007
- ARTUÇ, Mustafa; **Malvarlığına Karşı Suçlar**, ,Ankara, Kartal Yayınevi,2007
- ARTUK, Mehmet Emin, GÖKÇEN, Ahmet, YENİDÜNYA,Caner; **Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler**, Cilt IV, Ankara, Turhan Kitabevi, 2009
- ARTUK, Mehmet Emin, YENİDÜNYA, Caner; “Cürüm Eşyasını Satın Almak ve Saklamak Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**,İstanbul,2004,sh.79-90
- BAKICI,Sedat; **Ceza Hukuku Özel Hükümleri**,cilt I, Ankara ,2008
- CENTEL, Nur, ZAFER, Hamide, ÇAKMUT ,Özlem; **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, cilt I,İstanbul,Beta Yayım Dağıtım,2007
- CENTEL, Nur, ZAFER ,Hamide, ÇAKMUT, Özlem; **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 5. baskı, İstanbul, Beta Yayım Dağıtım, 2008
- CENTEL,Nur, ZAFER,Hamide; **Ceza Muhakemesi Hukuku**,6. baskı, İstanbul, Beta Yayım Dağıtım, 2008
- CERTEL,Abdulkadir; **Müsadere**, Ankara,Seçkin Yayıncılık, 2008
- DEMİRBAŞ,Timur; **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006
- DONAY, Süheyl; **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, 1. bası, Beta Yayım Dağıtım,İstanbul,2007

DÖNMEZER,Sulhi; **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, 17. baskı, İstanbul, Beta Yayım Dağıtım, 2004

EKİNCİ,Mustafa, ESEN,Sinan ; **Anlatımlı ve Gerekçeli 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık Hileli ve Taksirli İflas Karşılıksız Yararlanma Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar**, Ankara ,Adalet yayınevi, 2005

EREM,Faruk; **Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler**,cilt II, Ankara,1993

GEDİK,Doğan; **Müsadere**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007

GÜNDEL,Ahmet; **Açıklamalı İçtihatlı Zimmet Sahtecilik Hırsızlık Gasp Dolandırıcılık Emniyeti Suistimal Suçları**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002

GÜNDEL,Ahmet; **Türk Ceza Kanunu Açıklaması**, cilt III , Ankara ,2009

HAFIZOĞULLARI, Zeki; “Malvarlığına Karşı Suçların Ortak Genel Yapısı”, (Erişim) <http://www.baskent.edu.tr>,15.05.2010

İÇEL,Kayıhan; **Suçların İçtimai**, İstanbul, 1972

İÇEL,Kayıhan, EVİK, A. Hakan; **Ceza Hukuku Genel Hükümler:Suçun Yapısal Unsurları ve Özel Görünüş Biçimleri**, 4. baskı, İstanbul, Beta Yayım Dağıtım, 2007

KOCA,Mahmut; “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar”, **Kazancı Hukuk İşletme ve Maliye Bilimleri Dergisi** ,Sayı5, 2005, sh.67-92

KOCA, Mahmut, ÜZÜLMEZ, İlhan; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010

KUNTER, Nurullah; **Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1954

KUNTER, Nurullah, YENİSEY, Feridun; **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. baskı, İstanbul,2004

KURT,Şahin; "Cürüm Eşyasını Satın Almak ve Saklamak Suçu Üzerine İnceleme", **Adalet Dergisi**, Sayı 6, Y. 1974, Kasım-Aralık 1983, sh.1103-1110.

MALKOÇ, İsmail; **Açıklamalı İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu**,Cilt 1, 3. baskı, Ankara, Malkoç Kitabevi, 2008

MALKOÇ, İsmail, GÜLER ,Mahmut; **Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler**, cilt IV, Ankara, Adil Yayınevi, t.y.

MERAN,Necati; **Yeni Türk Ceza Kanununda Sahtecilik Malvarlığı Bilişim Suçları ile Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar**,Ankara, 2008

NOYAN,Erdal; **Hırsızlık Suçları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007

OĞUZMAN, M.Kemal , SELİÇİ, Özer, OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe; **Eşya Hukuku**, 10.baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2004

OK,Abdullah; "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Açısından Kara Para Aklama Suçu ve 4208 Sayılı Yasa İle Karşılaştırılması", **Legal Mali Hukuk Dergisi**,Mart 2005, sh.757-767.

ÖNDER, Ayhan; **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar**,İstanbul, Filiz Kitabevi,1994,

ÖZGENÇ,İzzet; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006

ÖZGENÇ, İzzet; **Suç Örgütleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010

ÖZTAN, Bilge ;**Medeni Hukukun Temel Kavramları**,11. baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003

ÖZTÜRK,Bahri, ERDEM M.Ruhan; **Ceza Hukuku Genel ve Özel Hükümler**,4. baskı,Ankara,2005

ÖZTÜRK,Bahri,ERDEM, M.Ruhan; **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**,12. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008

PARLAR, Ali, HATİPOĞLU, Muzaffer; **Türk Ceza Kanunu Yorumu**,cilt III, 2. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008

PARLAR, Ali, HATİPOĞLU, Muzaffer; **Türk Ceza Kanunu Yorumu**,cilt IV, 2. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008

ŞAFAK,Ali; **Ceza Hukuku Genel ve Özel Hükümler**, cilt III, Ankara, 2005

ŞAHİN , Cumhuriyet; Türk Ceza Kanunu ve Tasarısında Suçlunun Kayrılması Suçları, **Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi**, Sayı 102, 15 Mayıs 1999, sh.23-36.

ŞAHİN, Cumhuriyet, ÖZGENÇ, İzzet; **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı**, Ankara, 2007

SOYASLAN,Doğan; **Ceza Hukuku Özel Hükümler**,4.baskı,Ankara,2002

TAŞDEMİR, Kubilay , ÖZKEPİR, Ramazan; **Mala Karşı Suçlar**, Ankara ,1993

TAŞDEMİR, Kubilay , ÖZKEPİR, Ramazan; **Belgelerde Sahtecilik Mala Karşı Suçlar ve Bilişim Alanında Suçlar**,2. baskı, Ankara,1999

TEZCAN ,Durmuş, ERDEM ,Mustafa Ruhan , ÖNOK, R. Murat; **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 6. baskı, Ankara,Seçkin Yayıncılık, 2008

YAŞAR,Osman, GÖKCAN,Hasan Tahsin, ARTUÇ,Mustafa; **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cilt IV, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010

YILMAZ,Ejder; **Hukuk Sözlüğü** ,Ankara,Yetkin Yayınları,2003

ZAFER,Hamide; **Faile Yardım Suçu ve Müdafinin Bu Suçtan Sorumluluğu**, İstanbul , Beta yayım Dağıtım, 2004

ÖZET

TURGUT, Tuğba. Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara - 2011

“Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu” adlı tez, tamamı Türkçe kaynaklar kullanılarak hazırlanmış bir çalışmadır. Tez iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, suç kanunda malvarlığına karşı suçlar arasında düzenlenmiş olduğundan malvarlığına karşı suçlara ilişkin genel açıklama yapılmıştır. Malvarlığı kavramı ve malvarlığına karşı suçlar açıklanmış; suçla korunan hukuki değere ilişkin doktrindeki farklı görüşlere yer verilmiştir.

Suç eşyası kavramı, medeni hukukta eşya kavramı da değerlendirilerek incelenmiştir. Korunan hukuki değer, suçun unsurları, suçun özel görünüş biçimleri, şahsi cezasızlık ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebepler, kovuşturma ve yaptırım incelenmiştir. Öncül suçun varlığı doktrinde bazı yazarlar tarafından önşart olarak kabul edildiğinden, önşarta ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Kovuşturma başlığında öncül suçun tespitinin gerekliliği tartışılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde aynı zamanda suçun konusunu oluşturan suç eşyasının nitelikleri belirlenmiştir. Suç eşyasını satın alan kişinin, mülkiyeti kazanma sorunu medeni hukukta iyiniyet ve mülkiyet kavramları kapsamında değerlendirilmiştir. Son olarak suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun benzer suçlarla ilişkisi incelenmiştir.

Uygulamada sık karşılaşılan bu suça ilişkin yargı kararlarına, tezin içerisinde yer verilmiştir. Doktrinde tartışmalı konular, yargı kararlarıyla birlikte değerlendirilerek belli sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler:

1. Suç eşyası
2. Satın almak
3. Kabul etmek
4. Malvarlığı
5. Öncül suç

ABSTRACT

TURGUT, Tuğba. Crime of Buying or Taking of Goods Derived From Crime, Master Thesis , Ankara - 2011

The thesis which is named as “crime of buying or taking of goods derived from crime” has been carried out by using only Turkish bibliography. This thesis consists of two sections.

In the first section there are general explanations about offences against property, since the crime –the subject of this thesis– constitutes one of these offences. The term property and offences against property are explained and the different views in the literature on the legal values which are protected by this crime have been analyzed. The term goods derived from crime has been elaborated, by also taking into account of the term of property in civil law. The following have been scrutinized: the legal values protected, the elements of the crime, the specificities of the crime, the personal reasons of impunity, the personal reasons which require a reduction in the penalty, prosecution and sanction. There are also explanations of “prerequisite”, since some authors in the doctrine acknowledge the existence of a prior crime as a prerequisite. The necessity of the determination of a prior crime has been discussed under the heading of “prosecution”.

In the second section, besides, the characteristics of the goods which are derived from a crime have been settled. The problem of acquisition of property in the case of buying goods which are derived from a crime has been assessed within the context of the terms good faith and property. Lastly, the relationship of the crime of buying or taking of goods derived from crime and other relevant crimes have been examined.

This thesis includes the Court decisions related to the crime –the subject of this thesis– which is common in practice. The controversial subjects have been examined in conjunction with the Court decisions and some conclusions have been reached.

Key Words:

1. Goods derived from crime
2. Buying
3. Taking
4. Property
5. Prior Crime